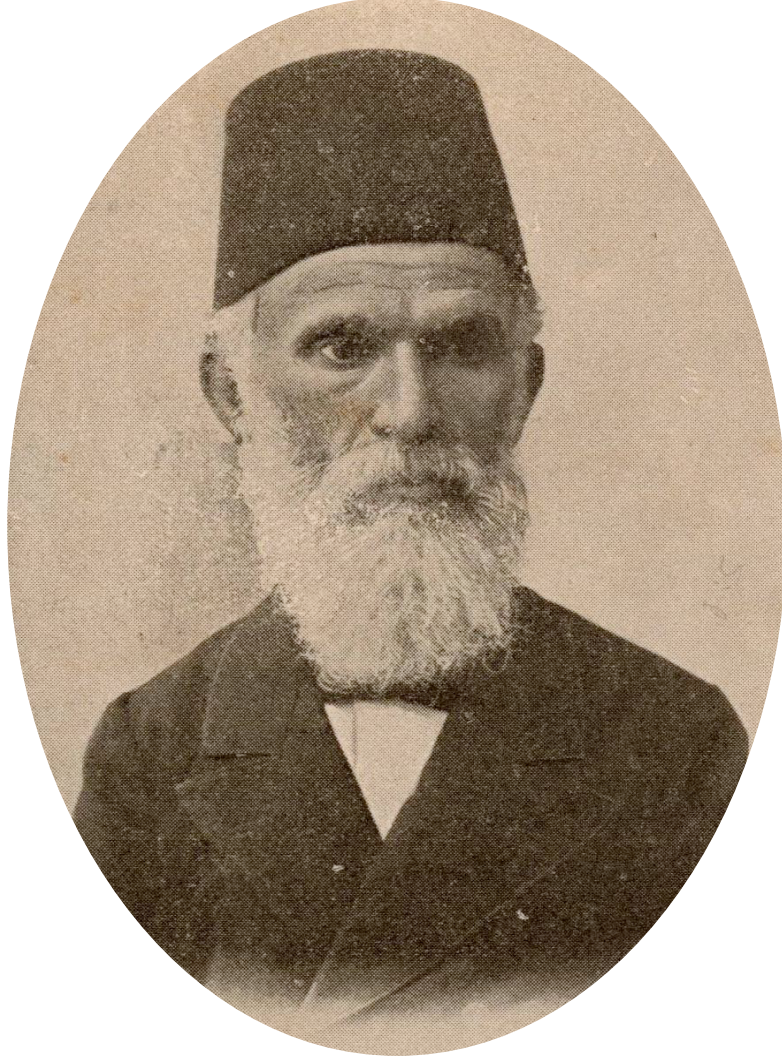

Şemsettin Sami

Ta'aşşuk-ı Talat ve Fitnat

i

Roman – Günümüz Türkçesi

1872

Ta'aşşuk-ı Talat ve Fitnat

Şemsettin Sami

Özgün Adı (varsa)

Ta'aşşuk-ı Talat ve Fitnat

Çeviren

Dr. Aysel Yıldız

Düzelti ve Yayına Hazırlama

Berk Uralcan – Simay Çıtak

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin gerek görsel malzeme k12 Eğitim ve Araştırma Vakfı'ndan izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

© Vakıf k12, 2021

TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT

Yazar

Sami Paşazâde Sezai

Birinci Basım

İstanbul

Bâb-ı Ali karşısında El-Cevâib Matbaasında Basıldı

1872

TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI

Giriş

Aksaray'da, ufacık bir oda... Gösterişli değil ama pek temiz döşenmiş bir odada, yüzünde bir güzellik ve cazibenin harabeleri görülen elli elli beş yaşında bir kadın minder üstüne oturup bir şey dikiyordu. Gözü dikişte, eli iğnede; ama zihni başka yerde olup bir şey düşünüyor ve düşündükçe hüznülenip kederlenir gibi görünüyordu.

Zavallı ihtiyarlar geçmiş şeyleri hatırlarına getirdikçe hüznülenirler. Çünkü ömürlerinde geçirmiş oldukları sevinçli günlerini andıkları zaman, o günlerin bir daha dönmeyeceğine üzülürler ve çekmiş oldukları kederleri hatırladıklarında gönüllerinin yaraları tazelenir.

Bu kadının karşısında on sekiz on dokuz yaşında, yüzünde hâlâ tüy tüs yok, gayet güzel, gecelik giymiş bir delikanlı oturup başını eline dayamış ve yastığın üzerinde bir kitap açmış. Fakat gözlerini kitaba değil, karşısındaki duvara dikip derin derin düşünmeye dalmış ve hayran hayran bakakalmıştı. Minderin karşısında bir sandalye üzerinde, ne yaşta olduğunu fark edemem, ama ihtiyarca görünür bir Arap karı oturup yüzünü iki eline ve dirseklerini dizlerine dayamış ve bir büyük hayret ve şaşkınlıkla gözlerini kadından oğlana ve oğlandan kadına gezdirirdi.

Kadın, Arap'ın bu bakışını yan gözle gördüğü gibi başını kaldırıp Arap'ın yüzüne bakar. Arap ise renk vermemek için gözlerini kapıya doğru çevirip tavana doğru kaldırmaya, yani kadının ve oğlanın yüzüne bakmamaya mecbur oldu. Kadın, o vakit yüzünü delikanlıya çevirip öyle dalmış olduğunu gördüğü gibi:

- Oğlum Talat, ne oldu sana bugün? Her zaman yaptığın gibi okuduğun şeylerden bize de bir şey söylesen a. Baksana dadı onun için bekliyor. Hem de dadı çok merak etti o hikâyenin sonunu dinlemeyi. İşte bir saat var ki bir sana bakıyor ki başlıyasın, bir bana bakıyor ki sana söyleyeyim. Ama kendisi söylemeye utanıyor, dedi. Dadı, sandalye üzerinde bir hareket ederek,

- Ha ha. Büyük hanım eyi söyler. Ben çok ister o hikaye dinlemek. Şok güzel hikaye. Ama bakar ki hanım dikmağa dalmış, bey düşünmeye varmış. Ben de susar durur. Kuşluk işün hazır

yemek var. Ahşama yabacak amma vakit var ben de..., diyerek sözü uzatır. Talat Bey Arap'ın manasız sözlerini dinlemeyip:

- Ah anneciğim, bilmem ne oldum. Bugün keyfim yok, dedi.

- Allah'a emanet oğlum nen var?

- Bir baş ağrısı, bir sersemlik, bir...

- Vah vah!.. Oğlum hastalık şakaya gelmez. Kendini bir doktora göstermelisin.

- Aman büyük hanım bu hekimler! Baş ağrısı hekim eyi yabmaz. Okutmali ha. Baş eyi olmak isterse baş ağrısı geçmek ister. Okutmali. Hani ya hanım, geçen sene bana nasıl sıtma galdi! Üş ay sıtma! Hekim gelir gider. Hab verir. Hem ne hab! Zehir! Şok defa boğazıma galdi. İlahi yarabbi! Ne şekdi ben o hab ile. Hab adamı eyi eder mi? Hab sıtmaya ne yabar? Sonra Allah razı olsun bizim abıla galdi. Beni gordu tanımadı. O kadar ben zayıf oldu. Benim boyun ıb gibi oldi. Koca Mustafa Paşa'ya goturdu. Orada bir herif var. Amma anın nefesi meşhur. Heb İstanbul ana¹ gider. Amma sıtma yalnız sıtma eyi eder o. Baş ağrısına başka şeye karışmaz. Beni okudu, bağladı. İşte bağ hâlâ kolumda duruyor. Hiş o vakitten beri ben sıtma görmedi.

- Ah! Dadı. O şeylere sen ben inanırız. Şimdiki gençler inanmaz, boşuna yorulma.

- A! Ona kim inanmaz? O her kimi okur ise eyi etti. O kitapla, heb kitapla, kıtıptan okumuş ama nefsi de var ha. Herkes okur ama nefes başka şey.

Dadı nefese dair ne kadar söylese doymaz. Ama bırak söylesin! Saliha Hanım bu türlü inanca çok düşkün olmadığından Arap'a yukarıdaki cevabı verdikten sonra ne o ve ne Talat Bey, Dadı'nın boş laflarına kulak asmayıp birbiriyle söyleşmeye başladılar.

- Bugün büroya gitme oğlum. Ayşe Kadın'ı eczaneye gönderelim. Bir doktor bulsun getirsin.

- Aman valideciğim çok önem verdiniz. Bir şeyim yok. Büroya gittiğim gibi açılırım. Ne doktora gerek kalır ne bir şeye.

Talat Bey kalkıp giyinmeğe gider, giyinirken yüz bin hülya zihnine gelir geçer.

¹ Ona.

SOHBET

Ayşe Kadın Talat Bey'in gitmesiyle beraber Saliha Hanım'a yaklaşıp,

- İşte hanım, ben sana her gun söyler. Maşallah, Allah emanet, şocuğun yirmi yaşına vardı. Şimdi evlendirmeli. Eve galin getirmeli. Allah hıfz eyleye² şocuğu aldatup da bir yere iş guvesi³ alırlar ise biz ne yapar? Bir evde iki ihtiyar kadın... Galin evin şenliğidir. Bu şocuğu evlendirelim, dedi.

- Yok yok dadı korkma. Benim Talat'ı görmez misin ne kadar usludur? Beni ne kadar sever. Hiç o beni bırakıp iç güveyisi olur mu? Hiç sen onu merak etme. O benim bileceğim şeydir. Talat daha çocuk! O yaşta şocuğu evlendirmek hatadır.

- Ah hanım, bu İstanbul fena... Kizlar hanımlar incecik bir yaşmakla çıkar gazer. Gözel şocuk görür, aşinalık eder. Çocuk da ne kadar olsa şocuk aldanub da ben korkar. Hanım ben şok korkar. Bu gun Talat Bey şok düşünür. Hasta değil ha. Ben sana söyler hasta değil. Amma başında sevdâ var. İşte ben bunu hanıma söyler. Yine sen bilür. Ben böyle anlar.

- A! Dadı. Sen de söylediğini bilmez misin? Gaipten haber vermek istiyorsun. Oğlum öyle şeylere aldanmaz. Yok, yok, Talat'ım usludur. Ah çok hoşnudum oğlumdan. Allah bağışlasın. Zamane gençleri gibi değil. Ah rahmetli babası can çekişiyorken Talat'ı iki gözünden öpüp bana "İşte bu şocuğa beraber terbiye verecektik. Ama ne çare! Buna kader müsaade etmedi. Bunun terbiyesi sana kaldı. Gevşeklik gösterme." diyerek bir eli şocuğun yüzünde ve diğer eli benim elimde olduğu halde canını teslim etti. Talatcığım o vakit altı yaşındaydı. Zavallı babası ne kadar severdi. Zavallı hasret gitti. Daima Cenab-ı Hak'a dua ederdi ki bu şocuğu terbiye edip okutmak için hiç olmaz ise şocuk yirmi yaşına varıncaya dek bana ömür ihsan eyle. Ne çare, kaderi öyleymiş. Nur içinde yatsın! Hele bin kere hamdolsun, Talatcığım, babasının istediği gibi terbiye olundu. Ah dadı, Allah'a şükredelim böyle şocuk İstanbul'da nadir bulunur yahut hiç bulunmaz. Sorsan a bir defa komşuların çocukları böyle mi? Her gece evlerine gelirler mi?

² Allah hıfz eyleye: "Allah korusun" anlamındaki söz.

³ İç güveyisi: Eşinin ailesinin evinde oturan erkek.

- Allah emanet. Allah bağışlasın. Ben onu demez. Amma bizim mamleketde çocuk on beş on altı yaşında evlenir. Heb böyle. Bu İstanbul'da otuz yaşında kırk yaşında evlenir. Talat Bey şimdi kaç yaşındadır?

- İşte şimdi nisan çıksın Mayıs beşinde on dokuza basar.

- Maşallah! Vakti gaşmış. Bizim memlaketde ola idi dört sene evvel evlenir. Ah hanım nasıl geçiyor zaman! Nasıl geçiyor zaman! Su gibi geçiyor zaman! Ben galdi iki sene geçdi Talat Bey doğdı.

- Demek olur ki senin geldiğinden sekiz sene sonra ben dul kaldım.

- Ya...

- Talat'ın babasını iyi bilirsin öyleyse.

- Nasıl bilmez? Rahmet canına çok iyi adam idi. Ah melek gibi adam! Hiş bir vakit bana bir fena soz soylemedi. Kaş sene oldu şimdi hanım ben galdi?

- İşte yirmi bir sene oluyor.

- Yirmi bir sene! ... Ah Yarabbi! İhtiyar oldu gıtdi.

- Kaç yaşında varsın acaba dadı?

- Ne bilür ben hanım. Ben ufak kız idi mamleketde ana var, baba var, karındaş⁴, büyük kız karındaş, ev dolu benim. Bir gun ben başka kızlar beraber seyre şıktı. Kasabadan uzak. Üş saat, dört saat uzak. Orada üç adam galdi. Ecderha gibi at binmiş. Uzun sungü elde, bizi aldı. Ama aldattı bizi, anaya gıder, babaya gıder dedi. On gun, on beş gun gıtdik. Mısır'a geldik. Ah Mısır! Büyük kasaba. Guzel. Başka kız Mısır'da satdı. Beni aldı gamiye kodu. Tunus'a gotürdü. Tunus da güzel kasaba... Ah. Tunus'da beni satdı, bir efendi aldı. Büyük efendi, büyük saray var. İki yüz halayık Arap, beyaz, uşak, kul çok. Atlar ne kadar... Ne kadar... kırk sofraya, elli sofraya kurulur her gun. Orada yirmi sene oturdi ben. Sonra azat oldu. Buraya galdi. Şimdi kaç sene oldu hanım aman?

- Pekiyi. Yirmi sene Tunus'ta oturdun, yirmi bir sene de burada, oldu kırk bir. Seni esir tuttukları vakitte kaç yaşındaydın?

⁴ Karındaş: Kardeş.

- Ah hanım, ben ne bilecek? Ben kız idi, ufacak bir kız. Ben memlakati az hatırlar. Amma baba ana beni şok sever o vakit. Bana gerdanlık yapmış, küpe yapmış, bilazik yapmış. Heb gümüşt, beyaz, şok zengin var bizim mamleketde. Şok mal, deve, koyun ne kadar... Ne kadar. Ama bu koyun gibi değil, büyük koyun bizde. Dört okka beş okka süt bir koyun.

- Demek oluyor ki tahminen on on bir yaşında olacak idin.

- Ha, ha öyle... On, dokuz, on bir, ne bilir?

- Öyle olduğu halde, elli elli iki yaşında olacaksın dadı. Lakin göstermiyorsun. Genç gibi görünüyorsun. Maşallah kuvvetin de var.

- Şükür, şükür. Ama ihtiyar ben şimdi hanım... Elli yaşında. Ah ne yapalım. Allah iman başışlasın. Mezara iman ile gıtsün Yarabbi. Ah bu dünya rüya gibi geçiyor. Ahiret baki. Biz dünyaya dalar, Nekir'i Münker'i⁵ unuttur. Ah ah Yarabbi! Ne cevap virecek biz sana!

Dadı, hiçbir defa yaşını hesap etmemiş olmakla kendini genç biliyorken elli elli beş yaşında olduğunu anladığı gibi karamsarlaşıp, kendi kendine:

- Elli sene!.. Ah elli sene! Ne vakit gitti!, diyerek içini çekmeye ve dualar okumaya ve hanım yine dikişine başladı. Talat Bey kapıdan girip,

- İşte ben gidiyorum anne, diyerek annesinin elini öptü.

- Nasılsın? Oğlum başın ağrısı hafifledi inşallah.

- Demin gibi değil.

- Oh. Hamd olsun.

⁵ Nekir ve Münker: Ahirette insanları ilk sorguya çekecek olan meleklerin isimleri.

EVLİLİK SERÜVENİ

Talat Bey çıkıp gittiği gibi dadı; elli yaşını, mezarını, Nekir'i, hepsini unutup bu şekilde söze başladı:

- Gal hanım bana bir kare gönül yap. Şu çocuğu evlendirelim. Bir galin eve gatarelim. Ah ganc adam başka Talat Bey burada, ev guler, Talat Bey gider, ev cehennem olur. Sen ihtiyar, ben ihtiyar, ihtiyar gulmez ki. Ah ihtiyar ne gulsün. Bu gun burada yarın mezarda. Ah ben de ihtiyar. Elli yaşında adam ihtiyar değil mi? Anın işün ben gorur başımda beyaz saç şok a bugün baş taradım, beyaz saç duşdü!

- Ey, ne yapalım dadı? Gelinler çarşıda satılmaz ki çıkıp bir gelin satın alalım. Her şeyin vakti saati var.

- Ah!.. Nişün? Heb âlem nasıl yapar; biz de öyle yapar. Sen feraceyi al ben de başörtüsü alır bu gun bir mahalle, yarın bir mahalle gezar, gorur kız beğandi, alır.

- Ah! Dadı, şimdi beni kızdırırsın. Yirmi bir sene var beraber yaşıyoruz, tabiatımı anlamadın mı? Hiçbir defa sormadın, merhum kocam beni öyle mi almıştır? Ben bir kızı bir kere görmekle ne tanıyacağım? Yüzünü bile anlayamam. Sonra, gelinin yalnız güzel olması mı lazım? Ben bir akıllı olmadıkça, namuslu olmadıkça, tabiatı iyi olmadıkça ben hiç onu kendime gelin yapar mıyım? Sonra benim beğendiğimi, senin beğendiğini oğlum beğenir mi bakalım? Hep millet nasıl yaparsa biz de öyle yapalım diyorsun. Lakin görmez misin ki halkın çoğu bugün evlenir yarın kocası karısını yahut karısı kocasını bırakır. Bin türlü rezalet olur. Olacak a. Görmeden bilmeden bir kız alırlar. Hiç sormaksızın bilmediği kocaya verirler. Acaba çocuk o kız ile geçinebilecek mi? Beğenecek mi? Sevecek mi? Kız da onu isteyecek mi? Babası anası buralarını hiç düşünmüyorlar.

- Kız ne bilür, şocuk ne bilir. Anlar cahil. Baba ana anlara nasıl emreder, onlar öyle yapar.

- A! Yok dadı, öyle değil. Baba ana evlatlarının iyiliğini isterler değil mi?

- Ha öyle ya. Ana var ki kendi evladına fenalık ister? Allah esirge!

- Ha, öyle olduğu vakit de baba ana evlatlarına nasıl iyi olur ise öyle yapmalıdırlar. Koca karısıyla, karı kocasıyla ömür geçirecekler. Ev idare edecekler, evlatları olacak, büyütecekler.

Terbiye verecekler. Birbirini sevmedikçe, geçinemedikçe nasıl olur? Bu, bir gün değil, iki gün değil, bir ömürdür. Bir evdeki koca ile karı arasında sevgi yok, o eve Allah yardım eyleye! Sonra evlatları ne terbiye alacaklar. Orasını düşünmeli artık... Hele hamdolsun, yüz bin kere hamdolsun o saate... Ah ben de senin dediğin gibi evlenecektim. Dadı ah!.. İşte on üç sene var ki rahmetli kocamı gayet istedim. O vakit ben kırk yaşında bir karıydım. Lakin bin kere şükür! Yirmi dört sene beraber yaşadık... Ah o ne yaşayış! O ne yaşayış. Sen gördün a. Bir kere o benim gönlümü kırmadı; bir kere ben anın hatırını bozmadım. Bizim eğlencemiz evdi. Ne onun Kalpakçılar'da gezmeye, ne benim Kağıthane'ye gitmeye hevesim vardı. Birbirimizle konuşmakla eğlenirdik. Biz kendi sohbetimizden hoşlanırdık. Hele Talat dünyaya geldikten sonra... Ah!.. O ne saadet! O ne mutlulukmuş! Çocuk ne kadar sevilirmiş! Ama her çocuk öyle değil. Her baba ve ana çocuğunu öyle sevmez. Birbirini sevmeyen koca karı çocuklarını mı sevecekler? Talat iki yaşına geldi. Başka bir seviş, başka bir eğlence! Beş yaşına vardı bir başka muhabbet! Lakin ah!.. Kader istemedi, kısmet değilmiş... Ah!.. Ne olurdu kocam bir on on beş senecik daha yaşaya idi! O vakit kucağında oynattığı Talatcığının bugün okuyup yazdığını, mektebe kaleme gittiğini, böyle babayığit olduğunu göreydi!.. O da memnun olaydı!

Saliha Hanım bu noktaya geldiği gibi gözleri yaş ile dolar, dudağı titremeye başlar, boğazı tıkanır. Mendilini çıkarıp gözlerini siler, birazdan sonra gözlerini silerek, sesi titreyerek:

- Ah Talat'cığım! ... Bugün hasta hasta büroya gitti! Ah oğlum ah! Ah çocuğuma bir şey olursa! Ah bir hasta düşerse! Ah zavallı ben! Allah kerem eyleye!

- A!.. Hanım nişün öyle söyler? Sen şocuk gibi oldu. Allah emanet şocuğun bir şeyi yok. Biraz baş ağrısı... Baş ağrısı da değil a... Ganclik... İşte ganclik hükmünü yapacak... Ah hanım heb ben sebep oldu seni ağlattı... Amma hanım ben şok merak etdi... Sen heb halk gibi evlenmedi nasıl evlendi?.. Başka evlenmek nasıl?.. Ben anlamaz...

SALİHA HANIM'IN HİKÂYESİ– ÇOCUKLUK AŞKI

Aşağıda anlatılacak hikâyenin içeriğinden anlaşılacağına göre aşk ve sevgi güneşinin henüz reşit olacak yaşa gelmemiş çocukların kalplerine de doğması okuyucunun garibine gidip şaşırtmasın. Çünkü aşk öyle doğal bir gerekliliktir ki insanoğlunun hepsinde görülür. Yani erkeğinde dişisinde, ufağında büyüğünde, çocuğunda yetişkininde, gencinde ihtiyarında, fakirinde zenginde, akıllısında ahmağında, aliminde cahilinde, medenisinde ilkelinde ortaya çıkar. Herkesin gönlü aşkla yoğrulmuştur. Beşikteki çocukların gönülleri de aşktan çok habersiz değildir. Hele yeni yetme çocukların gönlünde çok kere aşk ve muhabbet coşar. Onlar da severler, sevilirler. Gönüllerinde özel bir şey hissederler. Ancak, zavallılar o sevginin neden geldiğini ve bir güzellik ve cazibenin sonucu olduğunu anlayamazlar. Aşkı iştirler ama aşk denilen şeyin bizzat hissettikleri duygu olduğunu bilmezler. İşte doğa, aşkı insanoğlunun tümüne eşit olarak dağıtıp hiç kimseyi mahrum bırakmamıştır. Akılsız, ilimsiz, huysuz, erdemsiz, sabırsız, merhametsiz, hayasız adam bulunur; lakin aşksız adam bulunmaz. Aşk ve sevgi herkesin bünyesinde mevcuttur; ancak bir harekete geçirecek bir etken olmadıkça ortaya çıkmaz. İşte bazı kimselerin aşkta çok meşhur olup bazısının hiç etkilenmemiş gibi görünmesi bu sebeptendir. İnsandan başka bazı diğer hayvanların da aşktan habersiz olduğunu iddia etmeğe cesaret edemeyiz.

Şu yorumları bırakıp, asıl konumuza gelelim. Saliha Hanım, Ayşe Kadın'ın ısrarı üzerine aşağıdaki serüvenini kâh ağlayarak ve kâh gülerek anlatmaya başladı.

- Babam anam genç evlenmişlerse de çok zaman Cenab-ı Hak evlat vermedi. Sonra anam kırk yaşındayken ben dünyaya geldim. Beş yaşına bastığım gibi babam okula götürdü. Dört sene oturduktan sonra benden dahi iyi bilenler bazısı çıktılar gittiler, bazısını geçtim. Kısacası, okuldaki kızların derste birincisi oldum. Babam anam böyle okuyup yazdığımı gördükleri gibi beni o kadar severlerdi ki tarif olunmaz. Az zamanda ben okuldaki kızların ikinci hocası oldum...

Saliha Hanım; okuryazar bir kadın olduğundan söylediği sözde biraz terim karıştırdığından Ayşe Kadın, hanımın hep söylediğini anlamayıp ancak ikinci hoca olduğunu işittiği gibi:

- Maşallah hanım! Maşallah! Adam ufak akıllı, büyük de akıllı, ama ufak akıllı değil, büyük de...

Demeye başlar başlamaz, Saliha Hanım:

- Sözümü kesme, dinle ne söyleyeceğim, dedi.
- Okuldaki oğlanlardan ise en iyi bilen ve hepsinden büyük Rıfat Bey'di.
- Kim Rıfat Bey?.. Bizim rahmetli efendi!..
- Evet. Ama sözümü kesme dedim. Hepsini söyleyeceğim.
- Sübhanallah.

- Rıfat Bey ile bir dersteydik, beraber okurduk. Ben onu çok severdim. Hiçbir başka kız yahut çocukla konuşmazdım. Onunla konuşmaya can verirdim. Başkalarının söyledikleri sözler bana bütün bütün saçma görünürdü. Beni sıkardı. Rıfat Bey'in sözlerini ise pek manalı bulurdum. Hocanın sözlerinden bile Rıfat Bey'in sözlerini daha makul bulurdum. Gündüzün onunla söylediğim sözleri gece tekrar tekrar bir dua gibi dilime dolardım. Rıfat Bey'in hayali bir dakika zihnimden eksik olmazdı. Gece daima rüyamda Rıfat Bey'in görürdüm. Kendi kendime ders çalışmaya başlardım, içim sıkılırdı. Ama Rıfat Bey ile beraber okuduğum vakit ders bana büyük eğlenceydi. Anlamıştım ki Rıfat Bey de beni severdi. Çünkü o da hiç başka çocuk başka kız ile konuşmazdı. Sabah bize gelirdi, beni de alırdı. Beraber okula giderdik. Çok defa okula erken giderek de başka çocuklar gelince biz iki üç defa dersimizi okurduk. Sonra tenhada tatlı tatlı konuşmaya başlardık. Ah! Rıfat Bey'le başbaşa konuşmayı ne kadar severdim. Başka çocuklar olduğu vakitte birisi Rıfat Bey'e bir söz söylese, Rıfat Bey başkasına bir baksa, benim içim rahat etmezdi; endişelenirdim. Cuma günleri, kâh Rıfat Bey bana ve kâh ben Rıfat Bey'e gidip bütün gündüzü beraber geçirirdik.

SİRRİN KEŞFİ

Bir Cuma günü Rifat Bey bana gelmişti. Babam da evde bulundu. Rifat Bey gitti, pederimin elini öptü. Peder ne okuduğunu ne yazdığını sordu anladı. Onun güzel hareketini, güzel söylemesini pek çok beğendi, övdü. Rifat Bey gittikten sonra akşam odaya girdim; baktım ki babam anam ile konuşuyorlar ve bir çocuğu övüyorlardı. Anladım ki Rifat Bey'i methediyorlar. Gönlüm tiz tiz vurmağa başladı. Kızardım, sarardım nihayet oturdum. İşitiyordum ki şu konuşmayı yapıyorlardı. Babam diyor ki:

- Ah pek güzel çocuk! Pek uslu çocuk... Allah'a emanet! Öyle babadan öyle çocuk kim beklerdi? Ah biçare çocukcağız! Kim bilir o da o uğursuz babadan ne çekiyor!

- Babası öyle bir fena mıdır? Ah zavallı Kamile ah! Ah! Biçare kadıncağız! O kadar iyi kadın! O kadar uslu kadın! O kadar akıllı! O kadar güzel! Elmas parçası gibi zavallı da öyle bir hayırsız kocası olsun! Vah vah vah! Çok keder ettim. Çok acıdım biçare Kamile'ye.

- A çok hayırsız, pek berbat heriftir. Gece gündüz sarhoş, müsrif, kumarbaz... Yani her fenalık üzerinde... Pederinden şu kadar mal buldu, karısından da aldı. Hepsini yedi bozdu. Az bir şey kalmış imiş, o da kadının sayesinde. Dün kahvede işittim, karısı keseyi almış da kocasına her gün belli miktarda bir şey verirmiş. Ama geçmiş ola. Şimdi bir şey kalmadı ki... da... O kadar iyi karısı var a... belli... çocuğa baksan a. O terbiye elbette validesindendir... Ah biçare o çocukla teselli olur. Allah bağışlasın!

- Ha! Onun için zavallı Kamile bakarsın ki şimdi güler söyler bir şeyler söyler. Bir de aniden bir hüzün ve keder perdesi yüzüne çekilir, düşünmeye dalar. O kırmızı yanaklarında dudaklarında bir beyaz renk meydana çıkar. Gözlerini bir yere dikip kımıldatmaz. Bir şey sorsan da cevap vermez... Ah zavallı!.. Ben çok defa merak etmiştim Kamile Hanım'ın bu kederini... Vah vah! Lakin bak ne namuslu kadın! Benimle o kadar teklifsiz konuşur da bir defa kocasından şikâyet etmemiş! Buna ne dersin? Öyle namuslu olmayaydı iş kolay, evlendiği günün ertesi feraceyi alıp babasına giderdi. Nasıl ki halkın çoğu yapar. Lakin onu kabul edemez. Namusu var. Akı var. Tabiatı öyle alçak değil. Onun için o uğursuz çapkının cefalarını çeker. Allah koruya! Allah koruya Namuslu karıda çapkın kocası olsun! Fena kocası olsun!.. İşte onun cehennemi! Ah zavallı biz karılar!.. Bizi hiç insan sırasına koymazlar! Babalarımız istedikleri adamlara bizi hediye verircesine verirler. O adamların tabiatını sormazlar, biz o adamlar ile geçinecek miyiz orasını hiç düşünmezler. Bize bir defa filan adamı koca ister misin yahut kimi

koca istersin diye sormak yok. Bize derler “İşte seni filan adama vereceğiz”, biz ses çıkarmayız. Ama gönlümüz ne der? Yarabbi, babamın bu söylediği efendi genç olsun, güzel olsun, iyi huylu olsun. Gerçi bazı defa öyle çıkar, lakin bazı kere de bütün bütün zıddına gider. Bakarız bize koca olacak adam altmış yaşında yahut bir gözden kör yahut burunsuz yahut sarhoş yahut ahmak... Ah siz erkekler ne zalimsiniz! Bir kızcağızın bir gözü biraz şaşılırsa yahut bir ayağı azıcık topal olsa, zavallı evlenmeksizin ihtiyarlar gider. Kimse almaya tenezzül etmez! Ama sizin en fenası, en uğursuzu, en sakatı, bakarsın ki kızların en güzelini, en olgununu alır da zavallıyı esir eder!..

Babam da ananın bu sözlerine cevap verir. Nihayet bir iki saat bunun üzerine konuştuktan sonra babam bana dedi:

- Kızım şu çocuğun ismi nedir?

- Rifat Bey.

Dedim. Ama bu adı söylerken yüzümde ne renkler peyda oldu, bir Allah bilir. Hem de sesim öyle bir türlü titriyordu, kesiliyordu ki ancak üç defa söyledim de babam işitebildi.

- Derste nasıl? O senden iyi okur değil mi?

- Yok, aynı dersteyiz. Beraber okuyoruz. Bizden iyi bilen yok. Hem de çok usludur. Hiçbir vakit biz ikimiz hocayı kızdırmayız. Birbirimizle de çok sevişiriz. Dersi birlikte okuruz.

- Sevişirsiniz! Sen onu seviyorsun demek olur.

- Evet, çok severim.

Babam:

- Öyle mi? Maşallah, hiç bir kız çocuğu severim diyebilir mi? Yoksa şimdiden koca mı istiyorsun? Hakkın var a. Çünkü sen de ananı dinliyorsun ki öyle diyor: “Kız bir güzel çocuk beğenmeli, almalı.” İşte ananın fikri bu... Sen de öyle yapıyorsun değil mi?..

Ben, babamın bu sözünü işittiğim gibi bilmeden pancar kesildim, ter içinde kaldım. Ne diyeceğimi bilmem. Anam beni bu halde gördüğü gibi pederime:

- A!.. Bırak şimdi Allah aşkına! Kızımı utandırdın. Niçin sevmeyecek? Beraber okula giderler, beraber okurlar da sevmesin mi? O vakit kıskanç bir kız, fena bir kız olacak.

diye benim yanıma geldi ve beni okşayarak öperek:

- Yok kızım yok, sen utanma, baban seni kızdırmak için söyler. Sen okulundaki arkadaşlarını sevmelisin. Kız olsun oğlan olsun hiçbir zararı yoktur, dedi.

Ben, anamın bu sözlerinden biraz teselli oldum ise de pederimin yüzüne bakmaya cesaret edemem. Anamdan da utanırım. Gözlerimi dizime dikip dururum. Babam anam da susarlar. Birazdan sonra yavaş yavaş kalkıp gözlerimi kımıldatmaksızın savuştum. Kapıdan dışarı çıktığım gibi o utanmadan kurtuldum ise de ister istemez gözyaşlarım dökülüp hüngür hüngür ağlayarak dadıma gittim. Dadım ihtiyar bir kadındı. Beni pek çok severdi. Ağladığımı gördüğü gibi:

- A kızım! Ne oldu? Ne var? Baban bir şey mi söyledi sana? Hiç böyle olduğu yoktur. Gel bana ağlama. Gözlerini sil, söyle bana şimdi ne oldu? Yoksa bir şeyden mi korktun?

diyerek beni kucağına aldı.

- Ah dadı! Babam bana neler söyledi!.. Sen işiteydin sen de ağlayacaktın. Baksana terime.

- Vah vah! Kızım terlemiş, kurban olsun dadı sana... Ey ne söyledi efendi baba bakayım?

- Ne söyleyecek! İftira attı. Bugün Rıfat Bey'i buraya gelen çocuğu gördün. İşte onun sözü açıldı. Ben onunla sevişiriz dedim. Hem de gerçek dadı, sevişiyoruz. Hele ben onu pek çok severim. İşte ben söylerim ki severim. Birini sevmek ayıp mı, o da beni sever. Evet, pekiyi bilirim ki sever. Sevmeye idi her gün okula giderken niçin gelir de beni alır? Niçin ben dersi bilmediğim zaman o öğretir? İşte o da beni sever ben de onu severim. Ama babam anlamaz. Sen şimdi aşka sevdaya başladın diyerek beni utandırdı.

Dadıım sözümü işittiği gibi bir büyük kahkaha ile gülerek:

- Ey baban fena mı söylemiş? Bu aşk değil de nedir? Gidi seni!.. Onun için yataktan kalkar kalkmaz okula koşuyorsun. Ben zannederdim ki derse hevesi vardır. Meğer sen aşkını, sevdiğini görmek için gidersin. Cuma günü de ya sen onun evine ya o buraya gelecektir. Bir gün görüşmeksizin duramazsınız a? O da sever ha! Oh! Ne iyi hem sevmek hem sevdiğin adam tarafından sevilme, ondan iyi şey dünyada yok. Aferin Salihacığım, güzel çocuk seçtin. O da seni sever a? Alacağım malacağım bir şey söylemiş mi sana?

der demez:

- A!.. Dadı, sen de benimle dalga geçmek istiyorsun. Ne zannedersin? Yine ağlayayım mı? Yok, yok ben o kadar budala değilim... Gel yatağımı yap yatacağım işte gözlerim kapanıyor. diyerek nihayet dadımı kandırdım. Yatağı yaptı, yattım. Ama uyku neredede, bin türlü düşünce zihnime gelir geçer. Rifat Bey'le olan sevgimizin aşk olduğuna hâlâ inanmak istemem. Anamın, kızların evlenmesine dair akşam söylediği sözler de zihnimde kalmıştı. Evlenmeye, hayallere başladım; ama bir türlü karar veremedim. Bir de Rifat Bey ile evlenmek hususu aklıma geldi. Aniden gönlüm tiz tiz vurmaya başladı. Rifat Bey ile evlenmek! Rifat Bey ile gece gündüz beraber olmak! Ömrümüz oldukça ayrılmamak! Oh! O vakit benden daha şanslı dünyada kim olabilir?.. Lakin başkasını almak! Rifat Bey'den ayrılmak! Rifat'ı bir daha görmemek!.. Ah... Ben öyle yaşayabilir miyim?.. Ah yok yok, işte diyor dadı. Babamın da hakkı var. Ben Rifat'ı severmişim yani âşıkılmışım!.. İşte şimdi anama hak verdim. Kız sevdiği çocuğu almalı... Ben hele başkasını alamam... Ah gece!.. Ne uzundur bu gece! Ne vakit sabah olacak! Gideyim Rifat Bey'i göreyim, ah... Rifatcığım ah!.. Ayrılırsak ne yapacağız, nasıl yaşayacağız diye düşününe düşününe ve ağlaya ağlaya uyumuşum.

SÖZLEŞME

Ertesi sabahleyin okula gittim. Baktım ki çocuklardan hâlâ kimse gelmemiş. Gittim, yerime oturdum, başımı rahleye⁶ koyup düşünmeye başladım. Gözyaşlarım çeşme gibi akıyor, kapının önünde gezinen tavukların köpeklerin fışıldısını işittikçe Rifat Bey geliyor diye kanım donar. Hem sevinirim hem korkarım. Sevmek pekiyi, lakin korkmak neden?.. Titremek neden?.. Nihayet Rifat Bey de gelir benim öyle ağladığımı gördüğü gibi boynuma sarılıp:

- Ah Saliha'm, ne ağlıyorsun! Ne oldu! Ah... Sus, gözlerini sil. İşte beni de ağlatıyorsun. Yalnızdın da korktun mu yoksa?.. Niçin ağlıyorsun?..

- Nasıl ağlamayayım... Ah... Ben... Seni.. seviyorum... bilmem... sen... beni sever misin sevmez misin?.. Hatta dün babama de seni sevdiğimi söyledim de... benimle güldüler... O neyse fakat bir şey hatırıma geldi. Yarın öbür gün beni okuldan alacaklar, yaşmak ferace bilmem ne giydirecekler. O vakit nasıl görüşeceğiz nasıl yapacağız?

- Ah!.. Onu ben de düşünürüm. Ben de böyle bir ayrılmadan korkarım... Ama Allah kerim... Şimdiden mi ağlayacağız... İki üç sene görüşmeyeceğiz... İşte bu bizim çilemiz olsun.

- Nasıl iki üç sene... Ya sonra!.. Sonra nasıl görüşeceğiz? Sen bir zaman sonra evlenirsin... Ben de... ah!.. Elimizde değil ki. Anam dün akşam söylerdi ki baba ana, kızlarını oğullarını istedikleri gibi evlendirir, hiç onlara hiç sormazlar. Senin baban sana bir kız verir ise almayacak mısın?

- O ne!.. Ben evleneyim! Ben senden başka kız alayım!.. Ah! Mümkün müdür! İnanır mısın Saliha'm! Ben sensiz yaşayım!.. Sevdiğim kadar sevmez misin demek olur.

- Ah!.. Rifatcığım benim sevgimi gönlüne sor, nasıl ki ben de senin sevgini gönlüme sorarım. Ama ne yapalım? Elimizde ne var?

Rifat Bey, bana cevap vermeksizin hokka kalemmini aldı; bir parça kâğıt aldı, bir iki satır yazdı önüme attı. Bir de alır okurum ki:

"Beşikten mezara kadar aşkımız sonsuz olup birbirimizi almamaya mecbur olduğumuz zaman kendimizi öldürmezsek, soysuzuz ve insan değiliz" yazmış ve kendi imzasını koymuş.

⁶ Rahle: Üzerinde kitap okunan, yazı yazılan, bazıları açılıp kapanabilen alçak, küçük masa

Ben de imzamı koydum. Aynısından bir tane daha yazdı. Ona da imzalarımızı koyduk. Birini kendisi aldı cebine koydu. Birini de bana verdi.

Saliha Hanım bu noktaya geldiği gibi cebinden bir sürü anahtar çıkarır, yanında bulunan bir çekmeceyi açar; içinden altın iki kılıf çıkarır. Birini açar, içindeki bir kâğıdı alır okur. Okurken gözyaşı çeşme gibi akar. Ayşe Kadın, Saliha Hanım okurken öbür kılıfı alıp:

- Ay! Ne gozel!.. A hanım? Heb altun bu, elli dirhem var... Kaş para almış acaba?..

- İşte dadı Rifat Bey'in yazdığı kâğıtlar bunlardır. Bunu kendisi aldı. Ah! Sekiz sene cebinde tutmuş!.. O senin elindeki sekiz sene benim cebimde durmuştur. Her sabah akşam çıkarırdım da üzerine gözyaşı dökerdim... Kan da... Ah... kan da dökecektim...

- A... kan! Allah koruya! Nişün hanım?

- İşte bizim nişanlarımız yüzük çevre bilmem ne yerine bu iki kâğıt parçalarıdır ki muşamba içine koyup sekiz sene ceplerimizde tutmuşuz. Gözyaşlarımızla ıslatmışız. Kanımızla da boyatacağık... Sonra Cenab-ı Hak istedi de altın kılıflara koyduk.

Saliha Hanım kılıfları çekmeceye koyduktan sonra yine hikâyeye başlar:

- Rifat Bey'in bu yazdığını gördüm. Kâğıt parçasını cebime koydum. Biraz teselli oldum. Başka hülyalar zihnime gelmeğe başladı. Kısacası bir sene daha böyle geçti. Bizim aşk ve sevgimiz günden güne artardı. Anam daima bana yaşmak takmayı teklif ederdi. Ama ben hâlâ ufağım diyerek istemezdim. Nihayet beni mektepten çektiler. Mini mini bir ferace, bir yaşmak hazırladılar. Ben babamın önünde:

- Mektepten nasıl çekileceğim?.. Nasıl yapacağım?.. Ben cahil kalacağım, diyerek ağladım sızladım da fayda vermedi. Babam:

- Onu merak etme kızım. Ağlama kuzum. Bu âdettir. Kız; on on bir yaşını geçtiği gibi yaşmaksız, feracesiz sokağa çıkamaz. Biz geleneğe aykırı nasıl hareket edebiliriz? Herkes sonra bize gülecek... Ama derslerini merak edeceksin. Senin derse sevdan olduğu zaman kendi kendine o bildiğini ilerletebilirsin. Ben de sana bazı defa ders verebilirim... Ne yapalım? İşte hâlâ kızlar için özel okullarımız, kadın hocalarımız yok ki... Erkek okuluna on beş yaşında bir kız nasıl gidebilir?

diyerek bana teselli vermek istediye de benim asıl keder ettiğim şey Rıfat Bey'den ayrılmak olduğundan hiçbir şekilde avunmadım. Tenha bir yere çekildim. Ağlamaya başladım. Bir dereceye kadar ağladım ki gözlerim ceviz tanesi gibi fırladı! Dünyadan bütün bütün ümidimi kestim. Hatırıma gelirdi ki Rıfat Bey okula gidecek beni bekleyecek, göremeyecek, ne yapacak? Zavallı çocukcağız üzülecek, çünkü Rıfat Bey'in aşkından da hiç şüphem yoktu. İşte buna ziyadesiyle gönlüm sıkılırdı. Ama daha birkaç ay her ne kadar ki okula gitmezdim, sokağa çıkamazdım, fakat Rıfat Bey ile gah gah görüşüyorduk. Bir zamandan sonra bu da kesildi!.. Rıfat Bey ile hiç görüşemezdim... Bazı defa geçerken pencereden görürdüm. O vakit daha ziyade sabır ve tahammülüm biterdi. Bir türlü teselli olamazdım. Beş altı ay böyle geçti. Ah o beş altı ay!.. Bana beş altı sene gibi görünüyor.

HABERLEŞME

Bir gün tek başıma odamda oturmuşum. Rifat Bey'in yazdığı sözleşmeyi (hani ya şimdi gördüğün kâğıdı) çıkarmışım, okuyorum, bakıyorum, ağlıyorum. Gözyaşlarım üzerine dökülüyor. Bir de bakarım ki kapı yavaş yavaş açılır. Birisi başını sokar bir şey arar gibi her tarafa bakar. Ben aniden kâğıdı cebime koydum gözlerimi sildim:

- Kim o?.. İçeri gelsene!

Dediğim gibi Kamile Hanım'ın (Rifat Bey'in validesidir) cariyesi Gülzâr girer. Bu cariyeye on on bir yaşında bir kızcağızdır. Pek olgun bir kız, ben pek çok sever idim... Seveceğim a... Rifat Bey'in cariyesidir...

- Ha Saliha Hanım burada. Hem yalnız! ... İşte benim istediğim... Dedi.

- Gel Gülzar Hanım gel, dedim.

Yanıma geldi. Cebinden bir zarfa sarılmış bir mektup çıkardı. Bana verdi.

- İşte Rifat Bey şu mektubu verdi ve dedi ki sizi yalnız bulup vereyim de cevabını götürüyüm, dedi.

Ellerim titreyerek, gönlüm tiz tiz vurarak mektubu açtım. Şunlar yazıyordu:

"Ruhum Saliha'm!

İşte altı ay oldu ki görüşemeyiz. Çok özledim... Allah vere de bir daha görüşelim. Bir daha birbirimizi dünya gözü ile görelim! Ah!.. O beraber olduğumuz zamanlar!.. Ah o zamanlar! Nasıl su gibi geçti o günler! Şimdi bizim için bir dakika bin yıldır. Saliha'm! Şimdiden sonra hiç olmazsa mektuplarla görüşelim. Gülzar ile mektubun cevabını gönder. Şimdilik bu kadarla yetinirim. İnşallah yakında görüşürüz. Allah'a ısmarladım!.. Ah... Ah... Ah...

Rifat"

Bu mektubu okudum. Tekrar okudum, belki ezberledim. Her bir harfini gönlümce uzun uzadıya inceledim. Biraz teselli buldum. Yüzüm biraz güldü. Gönlüm biraz açıldı. Hokka, kalemi aldım, şu cevabı yazdım:

"Candan azizim Rifat'ım,

Mektubunuzu aldım. Dünyalarca memnun oldum. Belki taze hayat buldum. Ah... Ne derim!.. Bu memnuniyet kıyas kabul etmez. Haberleşme kavuşmanın yarısıdır derler. Kavuşmak ne büyük şey kavuşmak... Ah... Haberleşme de onun yarısı değil mi ya... Ah Rifat'ım!.. Senden ayrı halim nedir? Hiç tarif istemez. Allah hemen bizi birleştirsin!.. Başka elimizde ne var!.. Şimdilik bundan ziyade yazamam. Üç gün de yazsam gönlümün derdini bildiremem. Fakat vakit müsait değil. İkinci mektubunuzu beklerim. Allah'a ısmarladım! Ah ah ah!..

Saliha"

Şu mektubu büktüm, zarfa koydum, mühürledim. Gülzar'ın eline bıraktım:

- Al elmasım, şu mektubu Rifat Bey'e ver, benden mahsus selam et. Sakın kimse görmesin ha! Dedim.

Gülzar gitti. Ben Rifat Bey'in mektubunu ve yazdığım mektubun müsveddesini tekrar tekrar okudum. O gün benim için bir başka gün oldu... İşte ondan sonra Gülzar'ın aracılığıyla ikide birde mektuplarla görüşüyorduk. Ben bazen Rifat Bey'in pencereden görürdüm; çünkü vaktin çoğunu pencerede geçirirdim. Ama o beni göremezdi. Beş sene daha böyle geçti. Ben on altı yaşına bastım. Rifat Bey o vakit on sekiz on dokuz yaşında olacak idi.

ÜZÜNTÜ

Ben, on altı yaşına bastığımı hatırıma getirdikçe kendi kendime: “On altı yaşında bir kızla on sekiz yaşında bir çocuk evlenebilir. Çilemiz bitti inşallah.” diyerek sevinirdim. Hatta bunu Rifat Bey’e dahi yazmıştım. Onun da ümidi tazelenmişti.

Bir gün odamda tek başıma oturup dikiyordum. Bakarım ki anam girdi, kapıyı itiverdi. Yanıma geldi, oturdu, dikişime bakar gibi filan olur. Nihayet “Kızım,” dedi. “Sen on altı yaşını geçtin, kocaya varacak vaktindir... Bahtın da uygunmuş. Seni bir büyük evden istiyorlar. Gayet varlıklı, zengin soylu bir efendi seni istiyor. Biz pederinle düşündük pek çok münasip gördük... Allah’ın emriyle... seni... ona vereceğiz.”

Bu sözü işittiğim gibi iğne elimden düştü. Gözlerimi bir perde kapladı, benzim nasıl oldu ancak gören bilir... Söz söylemeye hâlim yoktur. Yine de, belki şu efendi Rifat Bey’dir diye yine ümidi bütün bütün kesmedim. Her ne kadar ki anam “gayet varlıklı” dedi, bu söz bana çok ümit vermezdi. Lakin insanın huyu böyledir. Ne büyük felaketlere ne de büyük mutluluklara birdenbire inanmaz. Gönül bir müftüdür⁷ ki istemediği şey için pek kolay fetva⁸ vermez.

- İşte susarsın edersin. Rızan vardır demek olur. Artık bitti. İnşallah hayırlı...

- O... ne!.. nasıl!.. ben... şimdiden evleneyim!.. Aaa... yok... annem yok... ben... ben... ben evlenmem... beni isteyen kim?.. Beni... kimse istemez... Bunları siz kurarsınız... ben...

- A kızım!.. Sen çocuk mu oldun! İşte dedim sana ya... Bu talih her gün önüne gelmez... Nasıl beni kimse istemez dersin? Niçin istemeyecekler? Sen evlenmeyecek misin?.. Hani ya geçen hafta görücüler gelmedi mi? Senin hiç haberin yokken onlar sana baktılar, beğendiler... İşte iş meydanda... Kocan olacak efendi Ahmet Bey isminde...

Ben, şu Ahmet Bey ismini işittiğim gibi Rifat Bey’in olmadığını anladım. Ümitsizliğe düştüm. İnsan karamsar olduğu vakitte, hem öyle ümitsizliği de kalkar, korkusu da gider, cesur olur. Pek çok kızdım, ayağa kalktım:

- A!.. Anne!.. İşte dedim a... Evlenmem vesselam... Zorla beni evlendirmek isterseniz evlendiriniz... Benim rızamı niye sorarsınız?.. Ben şimdilik evlenmem, diyerek odadan çıktım.

⁷ Müftü: Dinî konularda fetva veren kimse.

⁸ Fetva: Bir sorunun din kurallarına göre çözümünü belirtmek için müftü tarafından yapılan açıklama.

Dadımın odasına gittim. Başımı bir yastığa koyup hüngür hüngür ağlamaya başladım. Bir saat kadar böyle ağladım. Dadı mutfaktaydı. Bir de gelir beni o halde görür. Zavallı kadıncağz şaşar:

- Ne oldu!.. Ne oldu!.. Kim öldü?.. Ne var a kızım... Ne ağlıyorsun?

diyerek çağırır. Ben başımı kaldırıp:

- Dadı ne diyorsun?.. Ne şaştın böyle? Kim ölecek? Ah... Keşke ben öleydim de... bu olmaya idi... Ah... dadı... ah!..

- Canım ne var?.. Aman söyle çabuk...

- Ne olacak... Anam... beni... evlendirmek... istiyor...ben şimdi...

- Ah!.. kızım! Allah'tan bulasın!.. Aa... Ne yaptın bana... Az kaldı bayılıyordum... İnme inecekti... off... Allah!.. Kalk kız biraz soğuk su ver bana... Çabuk, çabuk bayılıyorum!

Dadıyı fena hale getirdim. Biraz su verdim, içti, kendini topladı:

- A kızım, bunda ağlanacak bir şey var mıdır?.. Ben zannettim ki... Allah esirgeye!.. Ya efendi ya hanıma bir şey oldu da... Meğer seni evlendirecekler... Sen sevinmelisin, a kızım... Değil ağlıyorsun. Evlenmeyi fena bir şey mi zannediyorsun?.. Kocayı umacı⁹ mı sanırsın?

- Yok, yok, ah!.. Dadı sen bilmezsin. Ben... evlenmek... isterim... ama... ama yok yok... diyemem...

- Söyle, söyle bakalım acemi olma...

- Ne söyleyeyim... Baksana... Ben şu kâğıdı okuyayım da... sen dinle...

Böyle diyerek ve ağlayarak o bildik sözleşme kâğıdını cebimden çıkardım. Utanarak sesim titreyerek okudum. Dadı işitti, bu defa gülmedi. Gördü ki iş gülünecek bir raddede değil:

- Ağlama kuzum, gözlerini sil. Ben gider anana söylerim de ikna ederiz. Haydi korkma, diyerek kalktı, anamın yanına vardı. Ben yalnız kaldım. Biraz teselli buldum. Dadıyı dört göz ile bekliyorum idim. Dadı geldi:

- Ey... Anama söyledin mi? Ne dedi?..

- Söyledim ya... Peki dedi... Bakalım... Şimdi gitti efendiye danışmaya.

⁹ Öcü.

- Ah... Babam da işitecek bunu!.. Ah biçare ben ah! ... Nasıl çıkayım önüne?

diyerek kalktım. Ayaklarımı yavaş yavaş basarak, babamın olduğu odanın kapısına gittim.

Perdenin arkasından işittim ki şu şekilde konuşuyorlardı:

Baba – A!.. Yok yok... Olmaz... İmkânı yok... Olur şey mi ya? Çocuk iyi. Gerçekten iyi. Pek güzel çocuk, ama ne yapayım o pederi var... Hiç öyle adamın evine kız verilir mi? Kızı öyle bir eve vermektense öldürmek daha iyidir... Sonra o zavallı çocuğun bir şeyi de kalmadı. Pederi malını mülkünü yedi içti. Bir şey kalmamıştır... Çocuk da... daha çocuk. Ne biliriz yarın o da ne ahlak edinir. Hiç o çocuk Ahmet Bey’e tercih olunur mu?

- Hakkın var... hakkın var. Ama ne yaparsın, sana dedim a. Söz bağlamışlar ki birbirini almazlarsa kendilerini öldüreceklerdir!.. Ha... Şakaya gelmez bir tane kızım vardır. Allah esirgeye...

- Adam... Sözdür o... ufak çocuk bir şey yazmış da... Ne olacak?..

- Öyle deme... aaa... Sevdadan olmadık şey yok dünyada...

Ben, perdenin arkasında durup bu sözleri dinliyordum ve her bir saniyede gönlüm bir ümit tarafına sapar, bir ümitsizliğe dönerdi. Bir de bakarım ki Gülzar bir merdivenden çıkıyor. Beni gördüğü gibi cebinden bir mektup çıkardı. Koştum mektubunu elinden kaptım, açtım. Okudum. Baktım ki Rifat Bey’in bu felaketten haberi yok her zamanki gibi yazmış. Derhâl odama koştum, kalemi alıp şu mektubu yazdım:

“Rifat’ım

Ah... Bu mektup ne kara haberler getirecek... Ah! Beni evlendirmek istiyorlar!.. Ah!.. Beni evlendirmek de sana vermemek!!!.. Demek olur ki ikimizin canına kastediyorlar!.. Ah!.. Ah!.. Rifat’ım!.. Ben anneme söyledim ki evlenmem... Dadıma sözleşmemizi gösterdim. Kendimi öldüreceğimi söyledim. Dadı buralarını anneme söyledi. Annem babam ile konuşurlarken ben perdenin arkasından işitiyordum. Seni istiyorlar ama sizin evinize beni yollamak istemiyorlarmış. Rifat’ım, valide hanımı kandırıp da seni ilk önce iç güveyisi girmeye bırakırsa ve anneme gelip söylerse Allah’tan ümit ederim ki bir şey olur... İnşallah Cenab-ı Hak iki genç

adamın katının dökülmesine razı olmaz. Rifat'ım Allah'a ısmarladım. Cevabını acilen beklerim.
Ah, ah, ah!..

Saliha''

Bu mektubu temize çekmeksizin Gülzar'ın eline koydum yolladım. O gün akşama kadar gönlüm karar bulmazdı. Odamda durmadan gezerdim. Akşam babam yemeğe çağırdıysa da gitmeye utandım. Hem de gözlerim yaş dökmeden bir dakika duramazdım ki... Ah!.. On senelik bir sevdanın bir saatin içinde gönülden çıkması... Ah! Ne bir saat!.. Bin yılda da çıkmaz! Sevilen adamın unutulması!!! Ah!.. İşte ümitsiz şeyler. Nihayet o gece bazısı ümit verici ve bazısı karamsarlığa düşüren türlü hayaller kurduktan sonra uyumuşum. Uykumda bazısı tatlı tatlı ve bazısı korkulu korkulu bin türlü rüyalar gördükten sonra sabahleyin uyanırım. Bir iki dakika nerede olduğumu ne halde bulunduğumu hatırıma getiremem. Nihayet kendimi topladım. Bir büyük felaketin içinde bir büyük tehlikede bulunduğumu anladım. Bir köşeye çekilirim, düşünürüm, ağlarım. Bir iki saat böyle geçtikten sonra bir de pencereden bakarım ki bir hanım geliyor. Gördüğüm gibi Kamile Hanım'ın olduğunu tanıdım. Artık. O sevinç!.. O sevinç!.. Sanki o kederden tamamen kurtuldum. Sanki beni bir sürü düşmanların elinden kurtarmak için gökten bir yardımcı indi. Gönlüm karar bulmaz. Bir yerde duramam. Kendi kendime söylerim ki:

- Elbette o iş için geliyor. Evet. Ah! Şüphem yoktur. Aferin Rifat... Bak annesini kandırdı da gönderdi. Ah benim de Kamile Hanım gibi bir anam olaydı kandırırdım. Ama... ah... Bu benim anam... Bu benim babam... Hele babam... ah... Hiç adama söz söyletmezler! Bin defa kurarım ki gideyim söyleyeyim. Gittiğim gibi cesaret edemem. Söyleyemem. Vücudum titremeye başlar... Oh olacak inşallah! Bu iş bitecek... Kamile Hanım anamı kandırarak... Oh... Oh kurtulduk! Yarabbi... Şükür... ah... Bin kere şükür!..

Böyle diyerek odanın içinde hiç durmadan geziyorum. Bir de bakarım ki Kamile Hanım çıkıyor, gidiyor...

- Ah!... Gidiyor! Bir şey yapamadı!.. Nasıl... Yoksa, işi uydurdular da gidiyor mu?.. Ne bileyim... Ah... Yarabbi... Ah yarabbi! Lakin düşünerek... İşte işte... düşünerek gidiyor!.. Bir iş yaptılar ise anam gelecek bana söyleyecek... Hele dur bakalım... Ah... Nasıl geçmiyor bu zaman!.. Nasıl uzadı saatler!, diyerek bir iki saat (bir iki saat saate bakarak, yoksa bana sorsan bir iki ay) daha düşünmekle geçirdim. Bir de bakarım ki Gülzar kapıdan giriverir. Cebinden bir

mektup çıkarır. Bana verir. Bu mektubu nasıl aldım?.. Nasıl açtım, hiç bilmem. İşte nasıl yazıyor idi:

“Ah! Saliha’m ah!,

Bu son defadır ki sana yazıyorum!.. Eyvah... Bu son defadır ki sana hitap ediyorum!.. Sevdığım! Altı senedir ki seni göremiyorum! Beraber konuşamıyoruz! Ah!.. O mektepte olduğumuz zamanlar!.. Ah... o zamanlar! Nasıl çabuk geçti! Nasıl kıymetini bilemedik!.. Her dakikası dünyalar kadar değerliydi! Ah!.. Ah! O zamanlar geçti de bir daha dönmeyecek!.. Bir daha gözlerim Saliha’yı göremeyecek! Bir daha konuşamayacağız!.. Altı yıldır sabrediyoruz. Nasıl ediyoruz? Niçin ediyoruz? Bir ümit ile... Evet bir ümit ile... Yine görüşmek bir gün birleşmek ümidiyle... Lakin, eyvah, eyvah!.. Bu ümit bitti! Bu ümit daha yok! Evet yok!.. Şimdiden sonra yok artık! Anan baban... ah... o zalimler!.. Bizi birleştirmek istemiyorlarmış! Seni nişanlamışlarmış! Bir zengine bir bilmem kime vereceklermiş! Evlendirecek kızları yokmuş artık! Ah biçare Rıfat!.. ah!.. Zavallı Saliha!.. ah!.. Ne yapalım? Esiriz, kendimize sahip değiliz! İstedığımızı yapamayız! Evet, kendimize sahip değiliz, lakin hayatımıza ölümümüze sahibiz! Kendimizi yokluk çölüne atabiliriz. Orada hür yaşayabiliriz. Bu dünyada hürriyet yokmuş! Dünyanın en ziyade hürleri esirmişler!.. Hemen bu dünyadan kurtulalım! Saliha’m, benim hançer önümde duruyor. Andımız ve senin gönderdiğin mektuplar koynumda duruyor ki onlar da kan ile boyansınlar! Gözyaşlarımız üzerlerine düşmüş, kanımız da üzerlerine dökülsün! Saliha’m, senden bu mektubun cevabını bekliyorum. Bir daha o güzel elinle yazılmış yazıyı göreyim de sonra kendimi öldüreyim! Sen de, Saliha’m! Sen de bildiğin, istediğin gibi yap. Ah felek! Ah... Bu sözü bana nasıl söyletirsin? Ah bu vücutlarımız toprak altında girecek, dökülecek, çürüyecek!!!!.. Eyvah eyvah! Senin o nazik vücudun, o gül gibi yüzün çürüyecek!.. Bir daha göremeyeceğim! Lakin yok yok. Yanlış söyledim. O mezarda çürüyecek şey etten kemikten ibaret bir şey, sevişen ruhlarımızdır. Evet, ruhlarımızdır ki bu cisim kafesinden kurtuldukları gibi görüşecekler. Ah şüphem yok ki görüşecekler. Cenabı Hakk böyle iki âşığı ayırıp bir daha görüşdürmemeye razı olmaz! Ah Saliha’m ah! Mektubu kapamayı gönlüm istemez. Daha yazmak isterim. Lakin elim kaldı, zihnim durdu. Gözlerim kan ile doldu, görmez oldu! Hemen Allah’a ısmarlarım... Ah... ah... ah!..

Sevdiğin Rıfat”

İşte ben bir hayırlı haber beklerken bu mektubu okuduğumda aklım gitti. Vücudum titremeye gözyaşlarım çeşme gibi akmaya başlar. Nihayet kendimde olmadığım halde mektubu okudum. Bitirdiğim gibi mektup elimden düştü. Vücuduma fena halde titremek geldi. Zavallı Gülzar şaştı, yüzüme bakıyor; bir şey söylemeğe cesaret etmez. Aniden kendimi öldürmek istiyordum. Lakin bir aracım yoktu. Ah insan dünyadan ve dünyaya en ziyade sevdiği şeyden ümidini kesmek ne zor şey! Nihayet kalemi aldım. Elim vücudum titreyerek, gözyaşlarım aka aka, Rıfat Bey'e son defa olarak bir iki söz yazmaya başladım:

"Ah... Rıfat'ım ah!!!! ...

Ecelimizin ve ecelden daha zor olan sonsuza kadar ayrılığımızın haberini getiren mektubunuzu aldım. Ah, ah... Bugüne nasıl yetiştik! Bugün ne kara gündür! Ah, bayılıyorum. Fazla yazmaya gücüm yoktur. Ben de sözleşmemize uyararak kendimi öldüreceğim! Başka aracım yok. Ancak kendimi kuyuya atıvereceğim... Ah Rıfat'ım ah! Allah'a ısmarlarım. Biz bu ömrü böyle ayrılıkla geçirdik! İnşallah öbür dünyada görüşelim. Ah ah! Rıfat'ım daha yazmak istiyorum ama yazamam! Eyvah! Hem de bizim için şimdiden sonra bir dakika bile yaşamak haramdır. Hemen kendimizi bu dünyadan kurtaralım! Allah'a ısmarlarım. Ah ah ah!!!

Sevdiğin Saliha"

MURAT¹⁰

Bu mektubu kapamaya, zarfa koymaya gücüm yok. Hemen bitirdiğim gibi Gülzar'ın eline bıraktım. Zavallı kız da acemi, mektubu elinde tutarak kapıdan dışarı çıkıyor. Ama şu kadere bak, şu şansa bak. Anam sofada bulunmasın mı? Mektubu kızın elinden kapıp pedere götürmesin mi? Ben, Gülzar çıktıktan sonra bulunduğum yerde donmuş gibi kalmışım. Aklımı şaşırmışım. Gözlerimi bir yere dikmişim. Bir dakika geçer geçmez annem koşarak, ağlayarak gelir. Kapıyı şiddetle itiverir. Gelir boynuma sarılır, beni öper, kucaklar, gözyaşları çeşme gibi yüzüme dökülür! Ben ne olduğunu, nerede bulunduğumu anlayamam. Daha kendime gelemem. Annem:

- Ah! Kızım! Kızım, kendine gel. Ah biçare ben, ah zavallı ben! Az kaldı öksüz kalırdım. Ah! Bin şükürler o dakikaya! Ne hayırlı dakikaymış o ki ben odadan çıktım da Gülzar'a rast geldim!.. Ah! Kızım ah! Korkma, düşünme. İstedğin olacak. Senin için korkacak şey yok artık. Pederini de kandırdım. Seni Rifat Bey'e vereceğiz...

dediği gibi kendimi topladım. Artık öyle ümitsizlikten sonra böyle ümit verici bir söz işitmek, böyle bir ümide dönmek!.. Oh, ne büyük şey! Ama insan kedere dayanamadığı gibi, sevince o kadar fazla dayanamaz. Vücudum titremeye başlar! Gözyaşlarım çeşme gibi annemin göğsüne dökülür! Hüngür hüngür ağlamaya başlarım. Birazdan sonra zihnim azıcık durulur, vücudum biraz rahat eder. Bir de Rifat Bey hatırıma gelir, birdenbire rengim atar:

- Ah, Rifat Bey... Rifat Bey... Rifat Bey kendini öldürmüştü. Ben ne ümit ederim!..

- Yok, kızım yok! Korkma Gülzar'a ben söyledim. Şimdi gitmiş söylemiş. O da şimdi sevinmektedir.

Bu sözü de işitdiğim gibi tamamen rahatladım. Gözlerimi sildim. Annemin elini öptüm. Annem pederime götürdü, onun da elini öptüm yanına aldı...

Nihayet bir ay sonra gelin oldum. Ama Rifat Bey'in evine geldim. Çünkü Kamile Hanım oğlunun iç güveyi gitmesine razı olmazmış. Hatta Rifat Bey'in ricası üzere anama geldiği zaman da böyle bir şey teklif etmemiş. Nihayet evlendikten bir sene sonra kayınpederim vefat etti. Üç sene sonra Kamile Hanım da öldü.

¹⁰ Murat: İsteğine, amacına ulaşmak.

- Ah zavallı Kamile Hanım ah! Beni ne kadar seviyordu.

Saliha Hanım, kendi hikâyesini bitirdiği gibi yine dikişe başlar. Ayşe Kadın:

- Ah! Hanım sen de şok şekmiş. Anın işün şabuk ihtiyarlamış. Zavallı hanım!

diyerek kalkıp mutfağa gider.

TALAT BEY

Gelelim Talat Bey'e: Talat Bey, Rıfat Bey ile Saliha Hanım'ın arasındaki şu aşk ve sevginin sonucu olup gayet güzel ve akıllı bir çocuktur. Saliha Hanım'ın kayınpederi ile kayınvalidesi vefat ettikleri gibi anası ve babası da öbür dünya göçmüştü. Ve sevgili eşi de vefat etmiş olduğundan zavallının Talat Bey'den başka kimsesi yoktu. Bu sebepten, Talat Bey'i bir derecede severdi ki Talat Bey akşam biraz geç kalsa "Aman oğluma ne oldu! Oğlum daha gelmedi!" diye deli olurdu. Her ana oğlunu sevecek a. Ama bizim Saliha Hanım, birçok sebepten dolayı oğlunu başka analardan çok daha fazla severdi. Bununla beraber; Saliha Hanım'ın akıl ve kavrayışına bak ki içindeki sevgisini oğluna bildirmez, nazlı alıştırmaz. Çünkü malum a... Öyle nazlı alışan bazı çocuklar, gençler...

Talat Bey, pederi vefat ettiği zaman mahalle mektebine devam ediyordu. Rıfat Bey'in vefatından sonra Saliha Hanım, oğlunu bir iki sene daha sıbyan mektebinde¹¹ ve sonra rüştiyede okuttu. Talat Bey, on altı yaşındayken rüştiye¹² mektebi sınavlarını geçip bütün İstanbul gençlerinin yaptıkları gibi bir devlet dairesinin bir departmanında (hangi dairenin hangi departmanı olduğunu söylemeye gerek olmadığını zannederim) işe girdi. İşte iki sene vardı ki o büroya devam ediyordu.

Talat Bey, nazik ve hoş bir çocuk olup daima yüzü gülerdi. Tabiatında kibir ve kıskançlık gibi kötü huyları bulunmadığı gibi çapkınlık ve hovardalıktan da tamamen habersiz olup gayet uslu olduğundan, gerek büro arkadaşları ve gerek tüm bildikleri kendini çok severlerdi.

Yukarıda dediğimiz gibi Talat Bey, doğal olarak şen ve yüzü güler bir çocuk olmasına rağmen birkaç gündür düşüncelere dalmıştı. Hiç yüzü, dudağı gülmezdi. Yolda geçerken bile kendinde bir dalgınlık görünüyordu ki tanıdıklarından her gören:

- Canım şu çocuğa ne oldu? Başka ahlak mı edindi? Yoksa Allah esirgeye aklını mı oynattı? Yoksa bir kederi mi var?

Diğeri:

¹¹ Sıbyan mektebi: Osmanlı döneminde ilkokul.

¹² Rüştiye: Osmanlı döneminde ortaokul.

- D n yolda yüz yüze rast geldik. Hiç selam vermedi. Ben ses ettim. Bakarım ki güya uykudaymı  da birdenbire uyanır gibi sıçradı. Sebebini sordum, bir ba  ağrısına u radım dedi. Yazık! Yanarım  u çocuğa!

diyordu.  şte zavallı Talat böyle bir durumdaydı. Zavallı hayli de zayıflamı tı. B rodaki arkadaşları, yolda tesadüf etdi i tanıdıkları bunun hâline  a ırıp “Birader sana ne oldu?” diye sorduklarında bir ba  ağrısı bahane ediyordu. Kimi Beyoğlu’nda bir doktor kimi bilmem nerede bir eczacı, kimi Üsküdar’da bir hoca, kimi Bitpazarı’nda bir  f r k  tavsiye ederdi. Her birinin binlerce hastaları iyi etmiş olduğunu söylerdi.

Talat Bey ise bunlara hiç kulak asmıyordu.      hastalığını ancak kendisi bildiği gibi ilacını da kendisi bilirdi. Ama elinde değildi.  şte zavallının dalgınlı ı,  a kınlı ı, d         hep buydu. Talat Bey’in derdini o zaman hiç kimse bilmiyordu.      zavallı  ocuk derdini sır tutardı. Hiç kimseye söylemezdi. Ama bu türlü dertler günden güne büyür, artar. Bir derecede artar ki saklı bulunduğu kabı kalıbı patlatır, yırtar da meydana çıkar. Meydana çıkar da ummadı ın adamlar bile duyar. Nasıl ki biz Talat Bey’in  u halini merak edip sormak şöyle dursun, Talat Bey’i hiç tanımadı ımız halde zavallının derdi meydana çıkıp efsaneye d       gibi bize bile malum olur. Ve Talat Bey’in yalnız  u hik yesiyle yetinmeyip önceki hikâyesini ve anasının babasının durumunu inceleyip bilmeyenlere de bildirmek için yazmaya mecbur eder. Şöyle ki:

HACI BABA– TALAT’IN AŞKI

Aksaray’dan Bayezit’a çıkan caddede bundan birkaç sene önce Hacı Mustafa isminde bir tütüncü vardı. İhtiyarlığından dolayı kendisine genellikle Hacı Baba derlerdi. Bu Hacı Baba; altmış yaşını geçkin, boyu kısa ve şişmanca, sakalı süt gibi bembeyaz bir adam olup göğsünü daima açık ve kollarını dirseklerine dek sıvalı tutar ve bir iskemle üzerine oturup marpucu bir dakika ağzından bırakmazdı. Birisi tütün almaya gelse, Hacı Baba nargileden daha bir iki nefes çektikten sonra yavaşça kalkıp tütünü tartar ve müşterisinin kutusuna koyup yahut kâğıda sarıp müşterinin önüne atardı. Teraziyi öyle bir şekilde bırakırdı ki gürültüsü adeta dükkânı sarsardı.

Bu Hacı Baba, oldukça açgözlüyse de aksi ve geçimsiz olduğundan müşterilere öyle çok iltifat filan etmez. Birisi dükkâna girip otursa Hacı Baba kesesini önüne atar, bir de merhaba der. Bir iki saatten sonra bir söz ya söyler ya söylemez. Müşterinin birisi tütün sertmiş, yavaşmış filan diyerek biraz mırlansa; Hacı Baba cevap vermeksizin tütünü boşaltıp kutusunu ve parasını sokağa atar. Şurası tuhaf ki, bununla beraber Hacı Baba’nın müşterileri eksik olmaz. Her tütüncüden fazla müşterisi var, hepsinden fazla kazanır. Hem de Hacı Baba’nın müşterilerinin çoğu, öyle yirmi kırk paralık tütün alanlardan olmayıp kutularını bir çeyrek meci diye ile dolduranlardandı. Her nasılsa, uzatmayalım. Bizim Talat Bey üç dört seneden beri tütüne alışmış olup Laleli civarında bir tütüncünün müşterisiydi ki her gün büroya giderken ondan tütün alırdı. Bir gün Talat Bey, Hacı Baba’nın dükkânının önünden geçerken “Bir de şu tütüncüden kırk paralık tütün alayım bakayım. Bunun tütünü nasıldır ki herkes buna bu kadar rağbet eder” diyerek Hacı Baba’nın dükkânına yanaşır. Tütün ister. Hacı Baba nargileden daha bir iki nefes çekip, kalkıp tütünü tartıncaya kadar, Talat Bey aşağı yukarı bakar iken gözü dükkânın üstündeki cumbaya ilişir. Kafesin içinde bir güzel yüz görür. Kafes de seyrekçe, kafesin içindeki gayet iyi fark olunur. Talat Bey’in gözleri kamaşır. Bir daha bakayım derken terazinin gürültüsü gözlerini beri tarafa yöneltir. Tütünü alır giderken bir daha cumbaya bakar. Gördüğü şey, evvelki defadan daha bir kat güzel görünür.

Zavallı çocukcağızın o vakte kadar öyle bir güzel görüp sevdiği yoktu. Böyle bir yeni yetmenin gönlü ne kadar kolay etkilenir malum ya. Talat, Bayezit’a doğru çıkar; ama zihni oradan ayırlamaz. Tütüncünün cumbası hayalinde canlandıkça canlanır. Büroya gider, yine bu düşünceyle meşgul, kaleminden dönerken tütünü tükenmemişse de yine kırk paralık tütün alır. Cumbaya bakar, yine aynı şey. Evine gider, akli yine onunla meşgul. Yatağına yatar uyku yok,

durmadan düşünür, bir sevinir, bir üzülür. Dengesi şaşar, bir yerde duramaz. Sabahla evinden çıkar tütüncüye uğrar, tütünü varken bir daha tütün alır. Cumbanın durumu hep aynı. Nihayet birkaç gün böyle gider.

Bir gün, Talat Bey her zamanki gibi tütün almaya gider. Tütüncü tütünü tartarken, Talat Bey yüzünü cumbaya çevirip bakakalmıştı. Hacı Baba tütünü hazırlar. Talat'ın önüne atar. "Buyur, efendi." der. Ama kime söylersin. Herifin aklı başka yerde... Hacı Baba:

- Ayol!.. Alsan be tütünü... Ne bakıyorsun? Şaşkın mısın nesin! Tuhaf be!

diyerek çıkışmaya başlar. Talat, utanır, tütünü alır gider. Giderken bir daha göz kaldırıp, bakar ki cumbadaki gülüyor. İşte, Talat Bey'e bugün başka bir uğraşı... Kızın bu gülmesine bir mana vermek ister:

- Benim şaşkınlığıma mı güldü?.. Yoksa bu gülmek bir sevgi işareti midir?..

diyerek anlamaya çalışıp yukarı çıkarken eski müşterisi olduğu tütüncü:

- Beyefendi, iyi görünmüyorsunuz. Ne oldunuz? Oturmaz mısınız biraz?

diyerek dükkâna girmesini teklif eder. Talat Bey de döner oturur. Dükkânda bir ihtiyar da vardı. Bu üç kişinin arasında şu konuşma geçti:

Tütüncü – Beyefendi tütünü nereden alıyorsunuz? Bizim tütünü beğenmiyor musunuz?

Talat – Yok. Yine sizin tütün daha iyi. Fakat ahababımın biriyle geliyorduk da şu aşağıdaki Hacı Baba'dan kendisi aldı, beni de almaya mecbur etti. Fakat çok sert...

İhtiyar – Hangi Hacı Baba?.. Hacı Mustafa mı? Aman ne kadar haz etmem şu adamdan... Ne kadar sıkıcı, dikbaşlı, ispiyoncu. Pek çok kişinin canını yakmış...

Talat Bey, Hacı Baba'ya dair bilgi almak ister. Kızarak sararak kulak verip işitir.

Tütüncü – Şaşarım şu adama. On beş on altı sene evvel bunun beş parası yoktu. Borcu da vardı. Hatta bana bile danışmıştı. İflas etmek istiyordu. Şimdi hayli parası var derler. Nasıl kazandı anlayamam. Yoksa buyurduğunuz gibi hep dolandırıcılıkla mı kazanmış?

İhtiyar – Dolandırıcılık da etmiş, ticaretten de hayli kazanmış. Fakat bunun asıl zengin olması karısının sayesinde. Hani ya on dört sene kadar var evlenmedi miydi? İşte o vakit bir dul karı aldı. Bir sene beraber yaşadılar, karı öldü. Buna pek çok mal bıraktı.

Tütüncü – Evladı olmadı mı o karı ile?

İhtiyar – Yok. Ama karının başka bir kocadan bir kızı vardı. Miras o kızı kaldı.

Tütüncü – Eee, kız şimdi Hacı Baba’nın yanında mı?

İhtiyar – Evet.

Tütüncü – Tuhaf!.. Ben yalnız bir ihtiyar kadın görürüm ki Hacı Baba’nın evine girer çıkar. Hiç başka kadın gördüğüm yok.

İhtiyar – Ha. Kızı hiç evinin kapısından çıkarmaz. Tutuculuğundan mı, kıskançlığından mı korkusundan mı, ne bileyim? Tuhaf olan şu ki, görücü kadın da sokmaz evine. Evlendirecek kızım yoktur diyor. Ne ümidi var? Anlayamam. Malı elinden gitmesin diye zavallı kızı evlendirmeyecek mi ne yapacak?..

Talat Bey, bu sohbetten istediğinden fazla bilgi aldı. Ama ne fayda ki aldığı bilgiye sevineceği yerde büsbütün ümitsizliğe kapıldı. Talat’ın zihninde iki ümit vardı: Biri, kızı dışarıda bulup bir şekilde kendisine derdini açmak ve diğeri anasına sırrını açıklayıp kızı istemek için göndermek. Fakat ihtiyarın “kızı evinin kapısından çıkarmaz” ve “görücü kadın evine sokmaz” deyişi zavallı çocuğun ümidini tamamen yok eder, üzüntüye sokar. Zavallı dükkândan çıkar, büroya gider, bürodan çıkar, evine gelir. Hiçbir dakika bu hülya zihninden eksik olmaz. Bir derde uğrar, devasını bilmez, çaresini bulamaz. Ümidini yitirir. Ümitsizleşir de neden ümitsizleşir? Başka şeyden değil. Canından ümitsiz olur. Dünyadan ümitsiz olur. Çünkü böyle bir mahrumiyetin içinde, Talat için dünyayı bırakmak, canından ayrılmak bir şey demek değil. İşte zavallı ne felakete uğramıştı. Ne belaya uğramıştı, ne belaya tutulmuştu düşünölsün!

İşte bu günlerdeydi ki Talat Bey’in dalgınlığını herkes merak ederdi. Bu günlerin biri idi ki, Saliha Hanım ile Ayşe Kadın da Talat Bey’in bir derdi olduğunu anladılar ve Ayşe Kadın bir dereceye kadar sebebini de anladı.

HACI BABA'NIN EVİ

Hacı Baba'nın dükkânının bir köşesinde yeşil çuhadan bir eski perdeyle örtülmüş ufak bir kapı var. Bu perde açıldığı gibi önde ufak ve karanlık bir mutfak ve bir yanda dar bir merdiven görünüyor. Merdivenden çıkıldığında karşıda ufacık ve penceresiz bir sofa ve merdivenin iki tarafında iki kapı var. Bu kapıların sağ koldaki açıldığında temizce döşenmiş bir oda görünür. Bu odanın bir köşesinde bir sepet sandık ve üzerinde daha bitmemiş, iğnesi üzerinde bir entari ve diğer bir köşesinde bir ince bez ile örtülmüş gergef ve duvarın bir tarafında bir ayna ve diğer bazı böyle şeyler görünmekle ilk bakışta bir kız odası olduğu fark edilir.

Evet, yukarıda ima edildiği gibi Hacı Baba'nın bir emeksiz kızı vardı. İsmi Fitnat'tı. İşte bu oda, Fitnat Hanım'ın odasıdır. Biz, şimdi evin tarifine bakalım da sonra Fitnat Hanım'ın uzun uzadıya anlatımına geleceğiz. Bu odanın kapısının karşısındaki kapı açıldığında ufacık bir oda görünür. Bir köşesinde bir çarşaf ile örtülmüş bir sürü yatak ve çivilere asılmış bazı eski kürkler, entariler bulunduğundan ihtiyar bir kadının odası olduğu belli olurdu. Gerçekten de Hacı Baba'nın yetmiş yaşını aşkın Emine Kadın namında bir analığı vardı. İşte bu oda ona aitti.

Sofanın bir köşesinde dolambaçlı dar bir merdiven olup yukarı çıkıldığı gibi bir ufak oda var. Bu odanın bir köşesinde katlanmış bir yatak, diğer tarafında bir namaz seccadesi ve bir masanın üzerinde bir şamdan bir kibrit, suyla dolu bir sürahi, bir bardak vardı. Bir köşeye dayanmış uzun bir çubuk ve bir pencerede uzun marpuçlu bir nargile ve duvara asılmış birkaç levha ve bir iki eski kürk bulunduğundan buranın bir erkek odası olduğu anlaşılır.

Gerçekten de bu oda Hacı Baba'nın odasıydı. Hacı Baba, saat birde dükkânı kapayıp, yukarı çıkıp Fitnat Hanım'ın odasında Fitnat Hanım ve Emine Kadın ile beraber yemek yedikten sonra kapının anahtarını cebine koyup kahveye çıkar ve yazın üçe kışın beşe kadar oturup sonra gelür kapıyı açardı. Bir ufak fener ile yukarıya çıkardı. Mumu yakardı. Yatağını da hazır bulup yatar uyurdu. İşte Hacı Baba'nın âdeti daima buydu.

Gelelim Emine Kadın'a. Bu kadın, Çerkez kökenli olup Hacı Baba'nın babası kendisini ufakken almıştı. Birkaç sene sonra, karısı olan Hacı Baba'nın anası öldükten sonra, nikâh kıymıştı. Bu kadıncağızın saçı bembeyaz ve ağzında bir dişi yok. Burnunun ucu ağzını kapamış, çok zayıf bir kadın. Pek çok masal bilir; daha çok cinlerden, cadılardan ve gulyabanilerden bahseder ve onlardan çok fazla korkardı. Emine Kadın'ın vazifesi, gündüz bir defa mutfağa

inip bir sahan yemek yapmak ve Hacı Baba'nın yatağını kaldırıp odasını düzeltmekten ibaretti. Fakat Emine Kadın, Fitnat Hanım'ı çok sevdiğinden sabahleyin kalktığı gibi odasına gidip masala başladığı. Ve masal söylemeye öyle bir dalardı ki Fitnat Hanım aklına getirip mecbur etmese, masalı bırakıp işle meşgul olmayı hiç hatırına gelmezdi.

Hacı Baba, aksi huylu olduğundan Emine Kadın'a daima çıkışırdı. Hele yemekte biraz kusur bulduğu zaman "Seni masallar bırakmaz ki bir iş yapasın!" diyerek kıyameti koparırdı. Bu sebepten Emine Kadın, Fitnat Hanım'a masal söylerken Hacı Baba'nın geldiğini duyduğu gibi aniden masalı bırakıp bir işle ile meşgul olurdu. Bununla beraber Emine Kadın, mutfakta yemeği ateşe koyduktan sonra dükkâna çıkan kapının yanına gidip perdenin arkasından Hacı Baba ile konuşmaya başlar ve bir iki sözden sonra masal bahsini açardı. Fakat Hacı Baba masala başladığını anladığı gibi "Yemeğe bak, yemeğe! Yemek yanacak masal istemem." diyerek biçare kadıncağızı üzgün bir şekilde kovardı.

FİTNAT HANIM

Yukarıda ima edildiği gibi, Hacı Baba on dört sene evvel evlenip dul bir karı¹³ almıştı. Bu karının bir yaşında bir kızı vardı. Bir sene Hacı Baba ile yaşadıktan sonra zavallı kadın öldü. Kızı, Hacı Baba'ya kaldı ki Fitnat Hanım dediğimiz bu kızdır. Bu kızın babasının kim olduğunu kimse bilmezdi. Hacı Baba ve kızın kendisi de şu kadar biliyordu ki Zekiye Hanım (kızın anasıdır) Hacı Baba'ya varmazdan önce, taşralı olup İstanbul'da memuriyetle bulunan bir adamla evlenmiş ve birkaç ay sonra bu adam vefat etmişti. Zekiye Hanım hamile kalıp bu kızı dünyaya gelmişti. Lakin aslı böyle midir? Yok. Sabredelim de aslını sonra anlayacağız.

Her neyse, Hacı Baba bu kızın terbiyesine pek çok dikkat edip beş yaşına bastığı gibi okula göndermeye başladı ve hiçbir vakit yalnız göndermeyip her zaman yanına birisini katardı. Sekiz yaşına varıncaya dek okula devam ettirdi. Sonra okuldan alıp, eve kapadı. Ama şöyle kapadı ki, biçare Fitnat o zamandan bahsimiz olan zamana değin, yani on dört yaşına varıncaya kadar sokak kapısını bile görmemişti desek abartmış olmayız.

Fitnat Hanım, narin yapılı, orta boylu, gözleri kaşları simsiyah, örme saçları arkasından beline dek uzanmış, rengi süt gibi bembeyaz, burnu gayet düzgün, hokka gibi ufak ağzı, lal¹⁴ gibi iki dudak ve inci gibi beyaz ve ufak dişlerle süslenmiş; kısacası somutlaşmış bir güzellik denmeye layık on beş yaşında bir kızdı. Fitnat Hanım, gayet yumuşak huylu olup hiddet ve öfkenin ne olduğunu hiç bilmezdi. Nezaket ve incelik ona özgün şeyler. Pek az söyler, sesi gayetle ince ve güzel. Hiçbir vakit kahkahayla gülmez; ancak tabiat harikası olan inci gibi dişlerini gösterecek kadar bazen tebessüm ederdi. Ahlakını uzun uzadıya tarif etmektense Hacı Baba gibi aksi ve geçimsiz bir adamla geçinip onu hiçbir vakit gücendirmedeğini ve emir ve tembihi dışında kesinlikle hareket etmediğini söylemekle yetinsek daha iyidir zannederim. Evet, Hacı Baba Fitnat Hanım'dan çok hoşnut olup hiçbir vakit kendisine fena söz söylememiş ve surat asmamıştı. Namusuna gelince, yukarıda denildiği gibi yedi seneden beri sokak kapısını görmemiş ve konuştuğu kişi sayısı pek sınırlı olduğundan buna namus abidesi desek bile az söylemiş oluruz.

Fitnat Hanım'ın dikiş dikmek ve nakış işlemeye o kadar sevdası vardı ki sabahleyin kalkıp kendisine ve odasına güzelce bir düzen verdiği gibi gergefi önüne alıp ve yahut dikişe başlayıp

¹³ Bu dönemde “karı” kelimesi, “kadın” kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılır.

¹⁴ Parlak kırmızı renkte değerli bir taş.

başını hiç kaldırmazdı. Emine Kadın da ihtiyarların âdeti üzere pek erken kalkıp eve biraz çekidüzen verdikten sonra Fitnat Hanım'ın yanına gidip masal söylemeye başladılar. Ama Fitnat Hanım bu masallara çok dikkat etmeyip dikkatini gergef ve dikişine verirdi. Üç dört saat böyle geçtikten sonra nakış ustası Şerife Kadın gelip bir yarım saat kadar nakış öğretir ve yarım saat kadar da Emine Kadın'la konuşur gider. Fitnat Hanım yine işlemeye dalar. Yani, Fitnat Hanım daima dikiş ve gergefle meşgul olur. Kâh işler ve kâh işlemiş olduğu şeyleri açar gözden geçirir. Eksiklerine canı sıkılır, noksansız olanlar ile gururlanır. Güzel işlenmiş ve yahut dikilmiş bir şey görse birkaç defa gözden geçirir, benzerini yapmaya çabalar.

İşte Hacı Baba'nın evine nakış ustasından başka giren çıkan yok. Çünkü bir taraftan Hacı Baba komşularla çok iyi geçinmediğinden ve diğer taraftan Fitnat Hanım'ın kimseye iade-i ziyaret etmeyeceği belli olduğundan komşulardan hiç kimse Hacı Baba'ya misafir olmaz.

Ama Fitnat Hanım böyle daima yalnız oturmadan sıkılmaz mıydı denilecek. Yok. Büsbütün aksine. Fitnat Hanım; kendi dünyasında kendi gergefiyle, kendi dikişiyle öyle eğlenirdi ki onları bırakıp bir misafirle konuşmak, söz bulmaya kendini zorlamak kendisi için adeta bir azap olacaktı. Hatta Emine Kadın'ın masallarını bile çok defa dinlemeye vakit bulamazdı. Emine Kadın işsiz kaldığı gibi habire masal söylemekten vazgeçmezdi ya, fakat dinleyen yoktu.

DAHA BİR EĞLENCE – FİTNAT'IN AŞKI

Bir müddetten sonra Fitnat Hanım'a bir eğlence daha çıktı. Eğlence de değil ya. Bir uğraşı daha diyelim. Malumdur ki, kadınlar ve özellikle kızlar vakitlerinin çoğunu pencere ve cumbalarda geçirip sokaktan geçenleri seyretmekle oyalanırlar. Fakat bizim Fitnat Hanım'da bu alışkanlık yoktu. Fitnat'ın eğlencesi; tamamen gergefi, sandık ve çekmecelerindeki işlemleri ve örmeleriyle sınırlıydı. Öyle pencerede oturup seyretmeyi denememişti bile ve denemek de hiç hatırına gelmemiştii.

Ancak, bir gün saat dört sularında odasında gezinirken gözü sokağa gider. Gayet parlak bir şey, yani pek güzel bir oğlan gözüne çarpar. Elinde olmadan pencereye yanaşır. Gözünü şu oğlana diker, gözleriyle onu uğurlar. Oğlan görünmez olduğu gibi, güneş battıktan sonra ufukta görünen hüzne benzer bir hüznün Fitnat'ın yüzünde belirir. Başından beri sütlüman olan fikir deryasında bir telaş dalgası ortaya çıkar. Gönlü gergef de işlemek çok istemiyor. Pencerede oturmasını istiyor. Yarım saat kadar cumbada oturur. Gördüğü adama benzer bir daha görmek ister. Fakat, yağma yok, göremez. Anlar ki o birmiş.

Başkasından ümidi keser de onun tekrar geçmesini arzu eder. Ama onun da böyle çabuk dönmesini ümit etmez. Yine gergefin yanına çekilir. Ama yarım saatte bir kalkıp pencereden sokağa bakar, bakar ama bir şey göremez. Yalnız saat onda bir defa kalkıp baktığı gibi gördü ki sabah gördüğü çocuk dönmüş ve evinin hizasından geçmiş. Ancak arka tarafından biraz görebiliyor. Nihayet bir iki gün böyle gider. Fitnat Hanım dikkat edip anlar ki bu çocuk saat dörtte yukarı çıkar ve saat onda döner. Artık saat dörde, ona yaklaştığı gibi Fitnat Hanım cumbadan çekilmez. Bu şekilde, Talat Bey'i -çünkü çocuğun Talat Bey olduğunu elbette anladınız- her gün iki defa görür.

İşte bu olay, Fitnat Hanım'ın tabiatına bir değişim getirir. Gergeften dikişten biraz soğur, öyle daima işlemekle geçirmekten çok hoşlanmayıp bazen de bir köşeye çekilip tek başına düşünür. Zihninde bir meşguliyet, bir keder olduğu yüzünden belli olur. Sokağa bakmaktan hoşlanır. Her ne kadar ki Emine Kadın:

- Kızım pencerede oturma. Seni görürler de nazar var, sihir yaparlar, aa! Kızım sihirden nazardan neler olur neler!

Vesaire buna dair binlerce hikâyeler söylerdiyse de fayda etmezdi.

Şerife Kadın da Fitnat Hanım'ın bu neşesizliğini anlamıştı. Hatta bir gün çıkarken Emine Kadın'ı mutfakta bulup dedi ki:

- Canım bu kızcağızı çok hüzünlü görüyorum. Galiba sıkılıyor. Hiç dışarı çıkar mısınız? Cuma günleri hiç olmaz ise gezinti yerlerine çıkarır mısınız? Komşulara gider misiniz? Onlar size gelir mi?

- Ah!... Kadıncığım! Yedi senedir ki bu kızcağız sokak kapısından çıkmamış! Bilmez misin babası ne aksidir? Komşular da gelmez. Ne gelsin - bir gelir, iki defa gelir; sıra bize gelir, biz gitmediğimiz gibi onlar da kesilir gelmez. Ben de kapandım. Kızı yalnız bırakmayayım diye hiçbir yere çıkamıyorum. Ben de anlayamıyorum babasının bu merakı nedir? Kız benimle beraber çıktığı vakit ne olması ihtimali vardır? Ben de korkarım, korkmam demem. Allah esirgeye nazardan! Kızlara pek çok nazar değer. Orası öyle. Ama kızın bir muskası var. Rahmetli anası bir muska bırakmış ki nazardan, cinden her fenalıktan saklar. O muskayı hiçbir dakika boynundan çektirmem. Ne muska, o muska bir tılsımdır! Rahmetli anası bilmem nasıl ele geçirmiş! Bana vasiyet etti ki: "Sakın bu muska kaybolmasın ve kız on sekiz yaşına bastığı gibi açıp kendisine okutmalısın." İşte daha üç sene var muskayı açmaya. Bakalım içinde neler olacak!

- Yok. Hacı Baba'nın buna hakkı yok. Kızı biraz çıkarmalı, eğlendirmeli a... Böyle olur mu? Hapishanede gibi gece gündüz evde kapalı!.. Dur gideyim çıkışayım biraz Hacı Baba'ya...

Şerife Kadın böyle diyerek dükkân kapısını açar. Bir sandalyede oturur. Söze başlar:

- Hacı Baba size bir şey söyleyeceğim.

- Buyurun.

- Canım şu kızı verem edeceksiniz. Gece gündüz evde mapus gibi olur mu? Biraz konu komşuya göndermeli. Emine Kadın'la beraber bazı gezintiye çıkarmalı.

- Hanımefendi, ben size bir söyleyeyim. Benim adım cimriye çıkmış; komşular, mahalleliler benim hakkımda neler söylemezler. Yirmi kuruş araba parasını vermemek için kızını ayda bir defa olsun dışarı çıkarmıyor diyorlar. Ben gerçekten savurgan değilim, gerektiği kadar harcarım. Ama Allah'a şükürler olsun, bana vermiş. Yirmi kuruş sarf olunacak da vazifemde mi? Fakat ben kızımı çıkarıp bir gezintiye göndersem - kız güzel, herkes arabanın arkasına düşecek. Kimi yüzüne bakıp bıyık buracak, kimi sigara atacak, kimi bilmem ne halt

edecek. Benim tahammülüm, namusum böyle rezaletleri kaldıramaz. Bizde şimdi edep kalmadı, namus kalmadı. Senin gezinti yerleri dediğin yerler rezalet yerleridir. Edepsizler, arsızlar yerleridir. Öyle yerlere kız gönderilir mi? Ben erkeğim, ihtiyarım da yine öyle yerlere gitmekten çekinirim, çünkü bilirim ki namusuma zararlı, ırzımı bozar. Nerede kaldı ki on beş yaşında bir kız öyle yerlere gitsin!..

- Öyledir, hakkın var. Ama modalar, alafrangalar böyle şeyler çıkardılar. Ne yapalım?

- Affedersin. Bu alafranga da değil. Alafranga bunu kabul etmez. Hiç Kağıthane’de Veliefendi’de öyle mahallerde hiçbir vakit bir madama gördünüz mü?..

- Ben mi göreyim? Ben gider miyim öyle yerlere?..

- Gidenlerden sorabilirsin. Madamalar¹⁵ çıkarlar, erkeklerin topluluklarına girerler, kahvelerde otururlar. Fakat bir madama kocasını yahut biraderini ya babasını kolundan alıp büyük bir olgunlukla yürüyerek, ırzına zarar getirmeyecek bir yere gidip tüm edebiyle oturur. Hiç kimse yüzüne bakmaya cesaret edemez. Hâlbuki bizimkiler öyle değil. Ben karılarımızı kızlarımızı bir arabacıya teslim edip Allah’a emanet... Nereye götürürse götürsün...

- Orası öyle. Ama hiç olmaz ise aralıkta komşulara göndermelisin.

- Eee, komşuya gittiği gibi komşu hanım: “Bu Cuma gel Kağıthane’ye gidelim.” diyecek, kandıracak. Sonu olmaz. Sen benim kız gibi öyle uslu, olgun bir kız, bir karı tanırsan getir; kız ile görüşsün, konuşsun ki kız da ondan bir şey öğrensün. O vakit ben sana ne diyeyim? Yoksa başka türlü olmaz. Ben bu kızı on beş sene var ki böyle saklıyorum. Babası da benim, anası da ben. Fena mı terbiye vermişim? Eğer verdiğim terbiye fenaysa bu yöntemi değiştireyim. Fakat zannederim ki değil...

- Aaa! Ben öyle mi dedim. Ben kız sıkılıyor diyorum, yoksa...

- Yok sıkılmaz o. O zaten gezmek ne demek bilmez ki. Onu gezmeye göndersem bile gitmez.

Şerife Hanım’ın Hacı Baba’ya vereceği cevap kalmadığından bir iki dakikalık sessizlikten sonra kalkıp gider.

¹⁵ Madama: Madam.

KILIK DEĞİŞTİRME

Gelelim yine Talat Bey'e. Talat Bey'i, hatırlınızda olmalı ki, bir büyük hüzün ve karamsarlıkta bırakmışız. Evet, öyle bir karamsarlıkla yukarı aşağı dolaşırken bir gün gördü ki Hacı Baba'nın dükkânından bir kadın çıkıp Aksaray'a doğru iner. Talat ne yapacağını şaşırmış ya, bu kadının arkasını alır. Kadın Aksaray'a iner, Muratpaşa'dan geçer yüksek Kaldırım'a çıkar. Talat Bey arkasını bırakmaz. Nihayet Odabaşı'na yakın giderler. Kadın bir kapıyı çalar, ufak bir eve girer. Talat Bey ileri gider, bir sucuya rast gelir:

- Sucu baba, burada bizim efendinin evi var. Galiba şuradaki ev olmalı değil mi?
- Yoğ. O nagış ustası Şerufe Hatun'un evüdür.
- Tuhaf. Ya onun evi nerede olmalı acaba?
- Bu mahallede öyle adam yoğ...
- Yanlış tarif etmişler öyleyse.

Talat Bey'in amacı, Hacı Baba'nın dükkânından çıkan kadını anlamak ve bu şekilde mümkünse sevdiğiyle alakalı bir ipucu öğrenmektir. Bu kadının nakış ustası olduğunu anladı. Kendi kendine:

- Haa, kıza nakış göstermeye gider. Bunu yalnız bulup da derdimi açsam. Yok yok. O olmaz. Fakat mademki ustasıdır, kız elbette bazı defa bunun evine gelecek. Yolda rast gelsem de kendisine aşkımı arz etsem. Fakat ne diyorum. O kapıdan çıkmaz da buraya mı gelecek!..

diyerek ve bin türlü hülya kurarak döner. Zihninde görüşmeye hiçbir yol, hiçbir yöntem bulamaz. Bir de Murat Paşa Cami'sinin önünden geçerken, bir kadın gözüne iliştiği gibi sevdiğine kavuşabilmek için bir kadın kılığına girmek gerektiğini kafasında kurar:

- Ah!.. Sahiden bir kadın kılığına gireyim. Nakış öğrenmek vesilesiyle bu nakış hocasına gideyim, evini de öğrendim ya. Sonra ötesi kolay... Oh! Ne güzel hatırıma geldi! Ne kolay şey! Oh oh! Bıyığım sakalım yok, boyum kısaca... Aa... Saçım yok! Fakat bir peruk satın alırım. O da oldu. Pek güzel; bir ferace, bir yaşmak... Lakin yok, yaşmağı takamam. Doğrusu, daha yüzüme bir siyah yazma yemeni, arkama da bir çarşaf... Ha, işte bu kolay. Sokakta da kimse tanımaz... Nasıl daha evvel böyle bir şey hatırıma gelmemiş?

diyerek ümitsizliği bir ümide döner. Kılık değiştirmeyi zihninde kurdukça kurar. Evine gider. Bütün gece uyumaz. Ertesi deneyeceği iş için gerekli şeyleri düşünür. Ertesi gün sabahla kalkar. Gece kurduğu hülya üzere Beyoğlu'na geçer.

Bir moda dükkânında kendi saçına uygun yapılmış bir saç alır. Oradan dönüp Bezestan Kapısı'na gelir. Biraz kullanılmış bir kat kadın elbisesi; yani bir gömlek, bir entari, bir şalvar bir çarşaf, bir yazma yemeni alır. Bir ufak bohça yapar, bir çocuğun eline verir. Bayezit'a doğru çıkar. Bir de saate bakar ki dokuzu geçmiş. O günün kılık değiştirmeye müsait olmadığını anlar. Aşağı iner, bohçayı mühürler, tanıdığı bir dükkâna bırakır. Hacı Baba'nın dükkânı önünden geçerken bir de cumbaya göz atar. Bu göz atması boşuna gitmez. Fakat Talat Bey zihninde kavuşmayı kurmuş, böyle uzaktan bir görmek kendisine o kadar tesir etmez. Kızın da böyle daima pencerede oturmasına şaşırır kalır. Bilmez ki kendisinin tutkun olduğu derde biçare kız bir ay önce düşmüş.

Talat Bey evine gider erken kalkayım diye erken yatar, hülyalar kurar. Kılık değiştirmek etmek için zihniyle gizli bir yer arar. Şehzadebaşı'nda bunların bir evi var ki aslında Saliha Hanım'ın pederinin eviydi. Bu evi kiraya verirlerdi. Fakat ev o aralık boştu. Hem bu evin arka tarafından bir dar sokakta bir kapısı vardı ki bu kapı hiçbir taraftan görünmezdi. İşte orası Talat Bey'in hatırına gelir. Oraya gidip kılık değiştirmeyi düşünür. Sabahla kalkar. Annesine:

- Eve çoktandır bakmadık. Anahtarı verseniz gidip gezeyim bir defa.

diyerek anahtarı alır, dışarı çıkar. Evvelisi gün bir dükkâna bıraktığı bohçayı gider alır. Oradan Şehzadebaşı'na gider. Söylediğimiz dar sokağa girer. Evin kapısını açar, içeri girer. Bir dolapta kırık bir ayna bulur. Bu aynayı önüne alıp bohçayı açar. Evvela modacı madmazelin tarifi üzerine saçlarını uydurur. Elbiseleri giyer, güzel bir kız kıyafetine girer. Erkek olduğu hiç belli olmaz. Talat Bey sevincinden çıldıracak. Aynaya bakarak kendi kendine:

- Kimse fark edemeyecek. Ah. İşte aynı kız gibi. Ben de bir kız olaydım, güzel bir kız olacakmışım. Oh! Bugün görüşeceğiz. Adını belleyeceğim. Oh ne tatlı adı olacak! Ne güzel ismi olacak! Hele görüşeceğiz, konuşacağız ah! Hiç aklım almıyor... Fakat belli olursa rezil rüsva olacağım!..,

diyerek yüzünü yemeniyle örttü. Çarşafa büründü. Eline bir ufak kadın şemsiyesi aldı. Çıktı, kapıyı kapayıp anahtarı cebine soktuğu gibi soluğu Odabaşı'nda aldı. Giderken yolda rast

geldiği apkınların buna işaretler etdiklerini, laf söylediklerini, omuz vurduklarını bırakalım da ilerisine bakalım:

NAKIŞ DERSİ

Talat Bey, Şerife Kadın'ın kapısına gittiği gibi kapıyı çalar. Hemen kapı açılır, yukarı çıkar, çarşafı yemeniyi çıkarır. Gösterdikleri ufak bir odaya girer. Görür ki ihtiyar bir kadın oturup bir iki kıza nakış gösterir. Selam verip bir köşede oturur. Dizleri tir tir titriyor, korkuyor. Ettiğine bir an pişman olur. Geleceğini düşündükçe teselli olur...

Biraz sonra kızlar gider. O vakit Şerife Kadın Talat Bey'le bu konuşmayı açar:

- Siz kim oluyorsunuz kızım? İsminiz nedir?

Talat Bey kendi ismini evvelce düşünmüştü. Sesini kız sesine benzetmeye çalışarak:

- İsmim Ragıbe'dir. Bir medrese hocasını kızıyım. Anam on beş sene evvel ölmüş, beni ufak bırakmıştır. Pederim beni okumaya yazmaya çalıştırır. Nakışa dikişe çok sevdam vardır. Ama bırakmıyor. Onlar bir işe yaramaz, sen okumaya yazmaya bak diyor.

- Sübhanallah!.. Karı medrese hocası olmayacak, kâtip olmayacak. Kıza o kadar okumak yazmak ne lazım? Kızlara birinci lazım olan şeyler dikiş dikmek, nakış işlemek vesaire böyle şeylerdir. Yazı da fena değil ama...

- Nihayet geçenlerde halam da gelmişti. Pederi güç bela ile kandırdık ki bana biraz dikiş, biraz nakış öğretsin. Bir nakış ustası aradık. Sizi pek çok methettiler. Onun için geldim size rica edeyim...

- Peki kızım peki... Hiç nakış dersi aldın mı?

- Valideceğim, hiç şimdiye kadar elim iğne tutmamış. Siz yardım edeceksiniz de...

- Yazık kızım, böyle güzel konuşursun. Böyle güzel, uslu bir kız da, nakış bilmeyesin... Aa peder efendi iyi etmemiş. Fakat merak etme kızım a! Bu zekâ, bu aklınla hiç şüphem yok ki az zaman içinde gayet iyi öğreneceksin. Fakat siz buraya geleceksiniz değil mi?

- Evet, evet. Bendeniz gelirim.

- Çünkü ihtiyarladım kızım. Bir yere gidemiyorum. Şimdi hemen başlayalım kızım. Dışarıda bir boş gergef var, onu getir bana.

Ragıbe Hanım kalkar, gergefi alır, Şerife Kadın'ın önüne getirir.

- Şu dolabı da aç. Üst katında bir çevre var, onu getir. Şu kutuyu da getir.

Ragıbe Hanım hepsini getirir. Önüne bırakır.

- Şimdi bak kızım. Ben şu çevreyi nasıl gereceğim ki sen de evinde öyle geresin.

Şerife Kadın çevreyi gerdikten sonra kutuyu açar. İğne iplik çıkarır, işlemeye ve her şeyi tarif etmeye başlar. Ragıbe Hanım (yani Talat Bey) gözlerini gergefe diker. Kâh nakışa dikkat eder kâh işin nasıl ileri varacağını düşünür ve kâh hilesinin meydana çıkmasından korkar. Yüzü her dakikada bir renge bürünür. Nihayet biraz sonra ders biter. Ragıbe Hanım kalkar, çarşafa bürünür, çıkar gider.

Yüksekkaldırım'dan inerken bakar ki kendi bürosunun efendilerinden bir adam karşısında yürüyor. Bir de bu efendi buna yanaşır. Baş eğip dikkatle yüzüne bakar, işaretler eder. Talat Bey tarafından "beni tanımasın" diye korkar, bir taraftan da herifin bu rezil hareketi canını sıkır. İster yakasını kurtarsın. Fakat herif ayrılmaz ki... Talat Bey acele gider. O da acele eder. Talat Bey yavaş durur, o da öyle yapar. Talat Bey'in canı sıkılır. İster herife çıkışsın. Fakat cesaret edemez, kendini de ele vermez. Kendi kendine:

- Ah biçare kadınlar ne çekerlermiş! Biz erkekler onları kukla gibi kullanırız. Yolda serbest ve rahat yürümelerine mâni oluruz. Bu ne rezalet! Ne küstahlık! Bir erkek tanımadığı bir başka erkeğe rast gelse yüzüne bakmaz. Söz söylemez. Lakin tanımadığı ve hiç başka defa görmediği bir kadına rast geldiği gibi gülerek yüzüne bakmaya ve söz söylemeğe başlar. Ve kavsalar bile yanından ayrılmaz. Demek olur ki biz kadınları insan sırasına koymayız. Kendimizi eğlendirmek için onların ruhunu sıkırız. Serbest gezip dolaşmalarına ve eğlenmelerine mâni oluruz ve bir taraftan da kendimizi onlara güldürürüz. Çünkü bazı kurnaz kadınlar bulunur ki "Bu ne budala imiş. Dur bununla biraz eğlenelim." diyerek bizi maymun gibi oynatırlar. Gezinti yerlerinden evlerinin kapısına dek arabanın arkasından tozlar dumanlar içinde götürürler. Ahlak ve âdetimizi bilmez bir adam bir kimseyi bu halde görse elbette "deliymiş" diyecekler.

Talat Bey bu düşünceyle ile Şehzadebaşı'ndaki evinin kapısına dek gider. Bir de bakar ki aynı efendi arkasından gelir. Talat Bey anahtarı çıkarır. Kapıyı açar. İçeri girip yine kapar. Yukarı çıkar, çabucak karı elbisesini çıkarır. Kendi kıyafetini giyer, girdiği kapıdan değil belki sokak kapısından çıkıp büroya gider. Saat onda her zamanki gibi evine gider.

Ertesi yine bu şekilde, saat üçte Şehzadebaşı'na gidip kılık değiştirdikten sonra nakış hocasının evine gider. Oradan yine Şehzadebaşı'na döner. Kılık değiştirdikten sonra büroya gider. Kısacası dört beş gün böyle geçer.

DERS SEVDASI

Şerife Kadın, bir gün Fitnat Hanım'la nakış dersinden sonra konuşurken der ki:

- İki gün var evime bir kız gelir. On yedi on sekiz yaşında var. Nakış hiç bilmez. Lakin bir okuması, bir yazması var ki hiç ben öyle kız görmedim. Beş dakikada koca bir gazeteyi baştanbaşa okur! O zekâ, o akıl, o erkek gibi söz söylemesi! Allah vergisi bir şey...

- Nakış nasıl öğrenememiş şimdiye kadar?

- Babası bırakmamış. Fakat o zekâyla nakışı da öğrenecek. İki gün var ki bana gelir de oldukça iğneyi kullanmağa alıştı.

- Ah... İnsan okuma yazmayı bildiği zaman herşey kolay öğrenir. Ah, ben böyle kör kaldım!..

- Hiç okumak bilmez misin kızım?

- Okurum biraz ama okuduğumu anlayamam ki...

- Bir şey yapalım öyle ise. O kıza söyleyeyim buraya gelsin, bazı defa sana ders gösterson. Sen de ona nakış gösterirsin. Onun da nakışa çok sevdası vardır. Olmaz mı?

- Ah! Öyle olsa! Ne güzel! İsmi nedir o kızın?

- Ragıbe Hanım.

- Ne güzel isim... Ah! Usta kadın! Şu ders işini uydursak!.. Pek çok sevdam var biraz yazı öğrenmeye.

- Peki kızım peki.

Şerife Kadın kalkıp gider. Giderken Hacı Baba'ya der ki:

- Sizin kızla görüşecek bir kız buldum. Gayet olgun, uslu bir kız. Okuma yazmayı da pek güzel bilir. Hatta Fitnat Hanım ondan ders almak hevesindedir. Ona da biraz nakış gösterir. Çünkü nakış bilmez biçare...

- İşte şimdi beni memnun etdin gördün mü? Gelmesin yahut kızım onun evine gitmesin dedim mi? Ben yaptığımı bilirim. Herkesin değerini anlarım.

Fitnat Hanım sevincinden çıldıracak. Ders almayı o kadar ister ki ertesi günü dört gözle bekler. Bir saat bir yıl kadar görünür. Kendi kendine der:

- Ah, ben okuma yazma öğreneceğim. Sonra gazeteler alıp okuyacağım. İstedğim şeyi yazabileceğim... Oh... Ne güzel ne güzel! Ragıbe Hanım ile görüşeceğiz. Kâh konuşacağız kâh beraber gergefte işleyeceğiz kâh bana ders verecek. Ah, şükür Yarabbi. Yine derse başlayacağım. Ah. Ders ne kadar tatlıdır. Ne vakit ufaktım da mektebe giderdim, ders okurdum. Ne güzeldi o vakitler! Hele yine derse başlayacağız. Bakalım Ragıbe Hanım ne türlü kız olacak. Güzel olacak, şüphem yok. Şerife Kadın o kadar metheder... Hem de Şerife Kadın her göreni methedenlerden değil...

Nihayet, Fitnat Hanım o günü bu gibi düşüncelerle akşam eder. Gece de bütün gece hülyası derstir. Rüyasında da dersi görür. Dersi, Ragıbe Hanım'ı sayıklar. Ertesi sabah da bu iki üç saat ne zaman geçecek diye sabır kalmaz... Bu böyle kalsın.

TESADÜFE BAK!

Şerife Kadın, Fitnat ile Hacı Baba'ya okur-yazar bir kız getireceğini vaat ettikten sonra evine gider. Ragıbe Hanım'ı da orada bulur. Talat Bey'in Ragıbe Hanım isim ve kılığına girmesinin sebebini biliyorsunuz. Nakış öğrenmeye gitmesi bir vasıtaydı. Talat; bu vasıtayla asıl maksadına nasıl ulaşacağını düşünür, Şerife Kadın'a bir şekilde söz açtırmak ister. İşte Ragıbe Hanım bunları düşünürken Şerife Kadın gelip oturduktan sonra:

- Kızım, ben sana her gün yahut iki günde bir nakış gösteririm. Ama lazım ki sen senden iyi nakış bilir bir kız yanına gidip bir iki saat beraber çalışasınız. Sen onun işlediğini göresin, o senin işlediğini görsün. Bu türlü pek kolay öğrenebilirsiniz. Hem de size bir kız göstereyim. Pek uslu, gayet olgun bir kız. Pek güzel nakış bilir. Hem derse de pek çok sevdası var. Sen de ona biraz ders, biraz yazı gösterirsin. Olmaz mı?

Talat Bey'in zihni daima sevgilisiyle meşgul olduğundan Şerife Kadın'ın bu sözü işittiği gibi bu kızın sevgilisi olmasını ümit ederek ve yüzünde renkten renge girerek, sesi titreyerek:

- Bu kızın, evi nerededir? Kimin kızıdır? dedi.

- Laleli'ye yakın bir tütüncünün kızıdır. İsmi Fitnat Hanım ve pederinin ismi Hacı Mustafa'dır. Belki tanırsın?

Talat Bey'in, bu sözü işittiğinde ne hâle gelmiş olacağı düşünölsün. Zavallı, kendini tamamen kaybeder. Şerife Kadın'ın sorusuna bile cevap veremez. Nihayet birkaç dakika böyle geçdikten sonra:

- Ne vakit gideceğiz? dedi.

- Şimdi oradan geliyorum. Yarın inşallah biraz erkence teşrif edersiniz de beraber gideriz. Peder efendiye de sorarsınız...

- Peder ne diyecek?

Talat Bey, böyle zahmetsizce sevgilisiyle buluşacağını hiçbir vakit düşünmezdi. Artık feleğe nasıl teşekkür etmesin! Bahtından talihinden nasıl hoşnut olmasın? Lakin âşığın gönlünde insaf yok. Talat Bey hemen o gün belki o saat gidip görüşmek isteyecekti. Fakat gördü ki Şerife Kadın doğru oradan gelirdi, o gün yine oraya gitmek mümkün değildi. Bu düşünceyle Talat Bey o gün gitmeyi zihninden çıkardı. Kendi kendine:

- Acaba bugün geçecek mi? Yarınki gün gelecek mi? Ben öyle bir güne öyle bir saate yetişecek miyim?

diyerek düşünmekteyken Şerife Kadın gergefi önüne alıp:

- Gel kızım sana biraz nakış göstereyim, dedi. Talat Bey, kalktı gergefin yanına gitti. Gözlerini gergefe diktiyse de gergefi görüşmeye bir vesile olarak kabul etmişti. Görüşmek şansına sahip olacağını anladığı gibi artık gergefe hiç dikkat etmeyip veyahut edemeyip derin derin hülyalara daldı.

Nihayet nakış biter. Talat Bey kalkar, çıkar gider. Kıyafetini değiştirir. Oradan büroya gider. Büroda bir iki mektub yazınca biraz vakit geçer. Bürodan çıkar, Laleli'den aşağı inerken cumbaya bir göz atar:

- Bunca zamandan beri böyle hasret gözüyle bakmakta olduğum bu cumba... Ah yarın bu cumbanın içine gireceğim! Acaba gerçekten başarabilecek miyim?.. Hele yarınki gün gelsin de...

diyerek geçer, evine gider. Artık akşam oluncaya kadar o bir iki saat Talat'a bir iki ay gibi görünür. Her beş dakikada bir saate bakar. Mümkün olsa saatin akrebiyle kavga edecek. Nihayet akşam olur, yemek yerler. Biraz sonra Talat yatar. Lakin zihni meşgul, gözleri kapanmaz. Vakti çabuk geçirmek için ister uyusun. Lakin uyuyamaz. Her on dakikada bir kalkar saatine bakar. Pencereden yıldızlara bakar. Lakin o zaman hâlâ nisanın başı, gece çok kısa değil. Güç bela ile saat dokuzu bulur. O vakit, zavallı çocuğun zihni hülyalardan yorulur kalır. Gözleri kapanır. Biraz rüyalar ile uğraşır. Bir de gözlerini açar bakar ki gündüz olmuş. Pencereilerin beyaz perdeleri henüz doğmuş olan güneşin aksinden gayetle şirin bir kırmızı renge bürünmüşler. Talat Bey kalkar, giyinir. Kahveyi içtiği gibi soluğu Şehzadebaşı'ndaki evinde alır. Orada kılık değiştirir. Ama o gün her gün gibi değil, o gün bir büyük sevda ile bir büyük dikkat ile giyinir, bayağı bir güzel kız şeklini alır.

BULUŞMA

O sabırsızlığına, o kararsızlığına rağmen Talat Bey orada giyinerek, aynaya bakınarak iki saati geçirir. Bir de saatine bakar ki üçe gelmiş. Derhâl bürünür, çıkar. Doğru Şerife Kadın'ın evine gider. Biraz oturduktan sonra Şerife Kadın da yaşmaklanır. Beraber çıkarlar. Yavaş yavaş yürüyerek ve konuşarak Laleli'ye gelirler. Ragıbe Hanım (Talat Bey), Hacı Baba'nın dükkânını gördüğü gibi kanına olağanüstü bir hareket gelir. Dizleri titremeye başlar. Hele dükkânın ortasından ve Hacı Baba'nın önünden geçerken Talat Bey'in ne hale geldiği anlatılamaz. Kendini sakinleştirmek ister. Ama elinde değil, vücudu tir tir titrer. Nefesi tıkanır, kalbi vapur makinesi gibi çarpmaya başlar. İnanamaz. Rüya olmasın diye gözlerini yoklar. Bunların hepsi merdiveni çıkarken olur.

İşte misafirlerimiz merdiven başında. Fitnat Hanım, bütün gece dersi, Ragıbe Hanım'ı sayıklamış ve sabahtan beri Şerife Kadın'ı dört gözle beklemekteydi. Bir de başını kapıya doğru çevirip, merdiven başında Şerife Kadın'ı ve arkasında küçük hanımı gördüğü gibi kapıya fırlar. Şerife Kadın:

- İşte size söylediğim hanım kızı getirdim, diyerek odaya girer ve yaşmağını biraz indirerek bir köşede oturur.

Fitnat Hanım sevincinden uçacak. Ragıbe Hanım'ı elinden tutup içeri getirir. Çarşafını, yemenisini alır bir tarafa koyar ve yine Râgıbe Hanım ile el ele tutuşarak yan yana otururlar. İşte, bizim Talat bunca müddetten beri sayıkladığı sevgilisinin yanında oturmuş! Eli, Fitnat'ın o pamuk gibi ellerinde kapanmış! Fitnat'ın o güzel sesi Talat'ın kulağına aks ediyor! Fakat Talat'ın o vakit ne hâle girdiğini tarif etmek doğrusu imkânsız. Yanaklarında her bir saniyede yüz renk ortaya çıkar: Bir kıpkırmızı olur, birden sapsarı olur, bembeyaz olur, yine kırmızı lekeler çıkar... Vücudu ve özellikle Fitnat Hanım'ın elindeki eli sürekli titrer. Fitnat Hanım'ın nazik sözlerine karşılık bulamaz...

Söylediği yarım yamalak karşılıkları bile sesi titreyerek, kızarak, sararak ancak söyleyebilir. Fitnat'ın yüzüne bakmağa cesaret edemez.

Fitnat Hanım da bu buluşmadan etkilenmişti. Onda da başka türlü bir etki görünür. Çünkü o da biçare Talat'a tutkundur. Her ne kadar Talat'ı uzaktan görmüş ve kılık değiştirmesi tam olarak anlamasına mani olsa da; Talat'ın yüzünün yansıması, gönlünün aynasında öyle bir türlü kök salmıştı ki en ufak bir benzerliği fark edebilirdi. Fitnat Hanım, Ragıbe Hanım'ı gülerek

ve sevinerek karşıladığı halde yemenisini kaldırıp yüzünü gördüğü anda bir garip oldu. Kani öyle bir hareketlendi ki, az kalsın kendini kaybederdi, inme inerdi. Fakat Fitnat derhâl kendini toplayarak ve kılık değiştirme hiç aklına gelmeyip yalnız işi benzerliğe vererek, Ragıbe Hanım'ı alıp oturdu.

Ve kâh Ragıbe Hanım ile nazik nazik konuşur, kâh yüzüne bakarak kendi kendine derdi:

- Bu benzerlik! Bu kadar benzeyiş! İşte, aynı sokakta gördüğüm çocuk. İşte aynı boy, aynı yüz, aynı kaş, aynı göz, aynı burun, aynı yanak, aynı ağız! Sübhanallah ben güya bu kızı evvelden görmüşüm. Güya tanıdığım adam imiş. Tuhaf, bunu nerede gördüm? Yok yok. Hiç gördüğüm yok. Fakat işte ona benziyor. Onu görmüşüm ya. Onun için bunu da görmüşüm gibi gelir. Bunu hiç görmemiş iken mademki onu görmüşüm ve severim ve mademki bu ona benzer bunu da görmüş gibiyim. Ve adeta bunu da seviyorum. Fakat bu benzeyiş... Kız kardeşi olmasın!.. Hele dur bakalım. Onu sonra anlayacağız...

Fitnat Hanım, bu düşüncelerle Ragıbe Hanım'ın yüzüne bakar ve baktıkça etkisi artıp Talat'ın hâline yakın bir hale gelmeye başlar.

İşte, bunların ikisi bu halde... Talat bütün bütün kendini kaybetmiş. Fitnat da yukarıda söylediğimiz hülyalar ve düşüncelerle meşguldü. Şöyle ki resmi birkaç laftan sonra ikisi el ele tutuşmuş oldukları halde düşünmeye varıp, hiçbirisi sessizliği bozmaya cesaret etmezdi. Nihayet Şerife Kadın:

- Kızım, siz karındaşınsınız... Bundan böyle inşallah her gün görüşürsünüz. Hem konuşursunuz hem derslerinize nakışlarınıza bakarsınız. Aranızda resmiyet yoktur artık. Şimdi Fitnat Hanım sen gergefi getir. Göreyim ne işlediniz de ben gideyim. İşim vardır. Siz beraber konuşursunuz sonra...

diyerek düşünmelerine son verdi. Bunun üzerine, Fitnat Hanım kalkıp gergefi getirdi. Şerife Kadın baktı, Ragıbe Hanım'a hitaben:

- İşte bak, maşallah Fitnat Hanım pek güzel nakış işliyor. Siz de onun sayesinde pek güzel öğreneceksiniz. O da sizden yazı öğrenecek. İşte kızlarım siz birbirinize lazımsınız.

- F... Fit... nat... Hanım'ın sayesinde bu kadar değil bunun yarısı kadar öğrenebilsem kendisine ömrüm oldukça teşekkür edeceğim...

Fitnat Hanım bir tebessüm ile Ragıbe Hanım'ı elinden tutarak:

- Estağfirullah!.. Ben size teşekkür etmeliyim ki sayenizde adam olacağım. Okuma yazma öğreneceğim. Yoksa siz murat ettiğiniz vakitte nakışı bir haftanın içinde öğrenirsiniz.

- Estağfirullah!..

Bu konuşmadan sonra Şerife Kadın işlemeye başlar. Fitnat Hanım gözlerini nakışa dikip dikkatle bakar. Bizim Ragıbe Hanım (yahut Talat Bey), o zaman birinci defa olarak doğrudan doğruya Fitnat Hanım'ın yüzüne bakmaya vakit bulur... Bakar, baktıkça daha bakmak ister, gözleri doymaz. Her uzvunu ayrıca inceler. Her birinde başka bir zerafet bulur. Baka baka gönlüne bir hüznün geldi. Gözleri yaşla doldu. Sonra gözlerini sevgilisinden yüzünden çekip nakışa bakmaya başladı.

Nihayet nakış da biter. Şerife Kadın kalkıp gider.

BAŞBAŞA KONUŞMAK

Fitnat Hanım, Şerife Kadın'ı merdiven başına dek uğurladıktan sonra dönüb Ragıbe Hanım'ın yanına gelir oturur. Ve Ragıbe Hanım'ı elinden tutarak ve yüzüyle bir büyük iltifat ve sevgi göstererek:

- Görüştüğümüze ne kadar teşekkür ederim. Sizi pek çok sevdim. Allah biliyor ki sizi on seneden beri tanır gibi öyle sevdim.

- Teşekkür ederim. İnsaniyetinizdendir. Bendeniz de Allah bilir ki sizi görür görmez kız kardeşim gibi sevdim. Nezaketinizin, inceliğinizin gereği...

- Aman kardeşim. Bundan böyle bizi unutmayın, sohbetinizden mahrum bırakmayın rica ederim. Mümkün olsa her gün görüşelim. Ah, ben gece gündüz yalnız... Buraya Şerife Kadın'dan başka kimse gelmez. Ben de çıkamıyorum. Peder efendi pek aksidir! Fakat size gelmek için ümit ederim ki bir şey söylemesin. İnşallah bendeniz de size gelirim...

- Gerek yoktur, elmasım. Bendeniz her gün gelirim... İnşallah, derse de başlarız...

- Teşekkür ederim. Ah!.. Bu ne iyilik!.. Hem buraya kadar gelmek! Hem de bana ders vermek! Ve özellikle de herşeyden tatlı olan sohbetinizle bizi şereflendirmeniz!..

- Estağfirullah!.. Bendenizin zaten nakışa çok merakım vardır. Siz kabul buyurduğunuz halde hergün gelmek canıma minnet!..

- Kız kardeşiniz var mı?

- Hayır.

- Erkek kardeşiniz?

Talat Bey bu sorunun sebebini derhâl anladığından:

- Evet, benden bir yaş büyük bir abim vardır, dedi.

- Bazen setre¹⁶ bazen bir kısa mor caket bir dar pantolon giyiyor. Sizin boyunuzda, size pek çok benziyor, değil mi?

- Evet, evet.

¹⁶ Setre: Düz yakalı, önü ilikli bir ceket türü.

- Buradan geçerken görmüşüm. Ne güzel çocuk, ne mahcup! O yürümesi... o... pek hoşuma gider...

Bunlar tatlı tatlı konuşmaktayken Emine Kadın kapıdan girer.

- Hoş geldin kızım, hoş geldin.

diyerek gider, oturur. Ragıbe Hanım, Emine Kadın'ın elini öper. Emine Kadın birazdan sonra Fitnat Hanım'ın kulağına, lakin kapının dışarisından bile işitilecek bir şekilde:

- Şerife Kadın'ın dediği kız bu mu?, dedi.

Fitnat Hanım gülerek:

- Evet, hanımefendidir, dedi.

- Okumak, yazmak bilen bu aa?

- Evet, evet.

- Haa... Maşallah! Bu yaşta o kadar okumak yazmak!.. Hem güzel de... Kime nasip olacak!.. Bunu alacak adam ne bahtlı!..

Emine Kadın'ın kendi kendine ve yavaş söylemek istediği ve sağır olduğundan bağırarak söylediği bu sözlere kızlar birbirine bakarak güler. Emine Kadın daha bir iki masal söyledikten sonra kalkar, mutfığa gider.

Talat Bey, her ne kadar Fitnat Hanım'ın yanından gitmeye razı olmasa da güneşin batışına yakın geldiğini gördüğü gibi saatine bakar, görür ki onu geçmiş:

- Şimdi bendeniz gideyim. Yarın kitap da getireyim (evimde vardır) de yarın ders de yaparız inşallah!

- İnşallah!.. Teşekkür ederiz lakin niçin gidiyorsunuz? Erken değil mi daha?

- Aman saat onu geçmiş.

- Onu geçmiş! Ne vakit geçti bu kadar saat!

Bu iki kızcağız dudak dudağa öpüştükten sonra Ragıbe Hanım çarşafa, yemeniye bürünür. Bürünürken Fitnat Hanım'a nazik birçok söz söyler ve ondan bin kat daha tatlılarını

işitir. Çünkü o başlangıçtaki çekingenlik ve korku iki taraftan da gitmişti. Her biri diğerrinin gönlünü güzel sözler ile hoş etmek istiyordu, hem kimin gönlünü?..

Biri sevgilisinin, diğeri aslında sevgilisinin ve görünüşte sevgilisinin kız kardeşinin gönlünü yapmak istiyordu... Her biri diğerrinin muhabbet ve iltifatını kazanmak istiyordu. Ragıbe Hanım büründükden sonra ikisi el ele tutuşup merdivenin başına kadar inerler. Orada birbirleriyle vedalaştıktan sonra Ragıbe Hanım çıkar. Aceleyle Şehzadebaşı'na gidip kıyafetini değıştirdikten sonra evine gider.

AŞKIN GÜCÜ

Talat bu görüşmeyi; Fitnat Hanım'ın kendisini o kadar iyi kabul etmesini, o iltifatı, o görüşmeyi, o güzel sözlerini ve hele o gideceğine yakınlık öpüşmeyi hatırına getirdikçe biçare çocukcağız sevincinden çıldıracak dereceye gelirdi. O gün, yüzü dudağı daima gülüyordu. Yalnız, Fitnat Hanım'ın kendisine gerek kız ve gerek oğlan (yani biraderi) nazarıyla gösterdiği muhabbet ve derin tesiri hatırına getirdikçe gönlü öyle etkileniyordu ki sevinçten mi yoksa hüznünden mi; her nasılsa gözyaşları dökülürdü. O gece Talat Bey'in bütün rüyaları Fitnat Hanım ile görüşmekten ibaretti.

Fitnat Hanım'a gelelim. Fitnat Hanım, Ragıbe Hanım'ın sevdiği oğlanın kız kardeşi olduğunu işittiği gibi, hep o benzerliği kız kardeşi olmasına dayandırdı. Artık şüphesi kalmadı. Fakat Fitnat Hanım, Ragıbe Hanım'a mı yoksa kızkarındaşına mı âşıktır? Kendisi de farkında değildir. Çünkü pencerede Talat Bey'i gördüğü vakit, ne türlü etkileniyor ise Râgıbe Hanım'ı da gördüğü vakit hemen o türlü etkilenir. Sanki Ragıbe Hanım'ın kendisi Talat Bey'in resmi imiş. Biçare kız gizli sırdan haberdar değildir. Yoksa bileydi ki Ragıbe Hanım, sevdiğinin kız kardeşi veyahut resmi değil de onun aynısıdır; aşkı böyle çatal olmayacaktı.

Talat ile Fitnat ayrıldıktan sonra Talat'ın zihnine gelenleri söyledik. Ya Fitnat Hanım, Ragıbe Hanım gittikten sonra ne düşünüyordu? O gece hülyası neydi? Rüyaları nasıldı? Bunu da söyleyelim: Fitnat Hanım, Ragıbe Hanım'ı merdivenin alt başına kadar uğurladıktan sonra yukarıya çıkar, pencereden dahi gözüyle uğurlar.

- İşte yürümesi de aynı abisinin yürümesi! Ah bu kadar birbirine benzer iki karındaş hiçbir vakit görülmemiş! Çehreleri, yürümeleri bir olduğu gibi ahlakları da bir olacak! Ah abisi de böyle hoş, böyle nazik olacak! Onun da sözü sohbeti böyle tatlı olacak! Acaba bunlar dahi herkes gibi bir anadan babadan doğmuşlar, yoksa gökten inmiş melek midirler? Ne gariptir ki, insan iyi adamları bir defa görmekle sever! Yanlarından ayrılmak istemez! Ah bir sebebim olaydı da bu iki karındaştan bir dakika ayrılamayaydım! İşte kız ile görüşüyorum ve inşallah her gün görüşeceğiz. Lakin... ah!.. Karındaşıyla da görüşmek mümkün olaydı! Bir yanımda Ragıbe Hanım ve bir yanımda karındaşı olsa ve ben aralarında oturup tatlı tatlı konuşsak! Of! Zihnime ne de imkânsız şeyler gelir! O erkek, delikanlı bir oğlan... Ben kız, nasıl görüşebiliriz!.. Yok, yok... olanaksız, olanaksız. Fakat ah! Niçin olanaksız olsun? Kızlar gerçekten her erkeğe çıkmaz. Her bir erkekle görüşemez. Lakin her bir kız bir erkeğe varacak değil mi? Ben de şu

oğlana varsam! Beni ona verseler! O beni alsa! Ne olur? İşte o vakit ben de Ragıbe Hanım'ın evine gideceğim! Gece gündüz Ragıbe Hanım ve karındaşıyla – Ah Ragıbe Hanım'dan keşke ismini soraydım! Ah ne güzel ismi olacak! Gönlümün sayfasına yazacak idim! Beraber olacağız! Ragıbe Hanım beni - ben onu sevdiğimden çok - sever. Bunu pekâlâ bilirim. Fakat karındaşı da beni sevecek mi acaba? Ah şüphem yok ki o da beni sevecek... “Gönülden gönüle yol vardır” derler. Ben onu o kadar seviyorum da o beni niçin sevmeyecek?.. Elbette sevecek...

İşte Fitnat Hanım, Ragıbe Hanım'ı gözüyle uğurlamak için pencereye çıkmıştı. Fakat Ragıbe Hanım çoktan Fitnat'ın gözünden saklanıp gitmiş ve Fitnat Hanım ise gözlerini sokağa dikip ve başını koluna dayayıp bahsettiğimiz hülyalara dalmıştı. Güneşin yarısı batmış ve yarısı daha gözükmüyordu. O vakitsiz ışınları, o kadar kırmızıya çalan rengi Fitnat Hanım'ın oturmuş olduğu pencereye yansıyor. Tabiatın bu hayret verici haliyle, Fitnat Hanım'ın öyle dalgın dalgın oturuşunun ne kadar hazin, ne kadar hoş bir manzara oluşturduğunu anlatıp tarif etmek imkânsızdır.

Sevdiği oğlanla, yani Talat Bey'le evlenmek meselesi o vakte kadar Fitnat Hanım'ın hiç hatırına gelmemişti. O gün ilk defa idi ki bu hülyayı kurdu. Bütün o akşam o gece bu hülya ile meşgul oldu. Rüyalarında hep Ragıbe Hanım ve karındaşıyla görüştü.

İKİNCİ GÖRÜŞME

Ertesi gün saat beşte Talat Bey, Râgıbe Hanım isim ve kıyafetiyle Fitnat Hanım'ın yanındadır. İlk önce nakış işlerler. Nakış bittikten sonra Talat Bey cebinden bir elifba kitabı¹⁷ çıkarır; Fitnat Hanım'a ders vermeye başlar. Fakat görür ki Fitnat'ın elifba kitabına ihtiyacı yok. Kuran-ı Kerim'i bile iki üç defa hatmetmiş. Fitnat Hanım der ki:

- Cüzleri okuyabilirim; fakat Türkçe¹⁸ bir şey olursa ve hele de harekesiz¹⁹ bulunursa onları kolay okuyamam.

- Öyleyse acemi değilsin. Oh! Pekâlâ. Yarın biraderime söyleyeyim sahaf çarşısından bir ahlak risalesi alsın da ondan okumaya başlayalım.

Fitnat Hanım, bu “biraderime” lafını işittiği gibi derhâl yüzünün rengi değişir ve ister istemez, “biraderine” “biraderine” diye bu lafı iki üç defa titrer sesle tekrarlar.

Talat Bey Fitnat Hanım'ın bu hâline şaşar. Erkek olduğumu anlamış olmasın diye korkar, rengi sapsarı olur. Fitnat Hanım'dan daha bir şey işiteyim diye Fitnat'ın yüzüne sıkı sıkı bakar.

Fitnat Hanım ise o bir dakikada Talat'ın sıkı sıkı bakışına ve renginin değişmesine ne mana verse iyi?.. “Biraderini sevdiğimi şu bana gelen halden anladı da kıskandı.”

İşte Fitnat Hanım, Talat Bey'de (yahut Ragıbe Hanım'ın diyelim) o anda gördüğü şaşkınlık ve tedirginliğe şu manayı verir: Evet, eğer şu Ragıbe dediğimiz şahıs, Talat Bey'in aynısı olmasaydı; Fitnat Hanım'ın Talat Bey'i sevdiğine elbette kıskanacaktı. Fakat kim kimi kıskansın? Talat Bey kim? Ragıbe Hanım kim? Fitnat Hanım'ın aşkı kim? Fitnat Hanım'ın sevgilisi kim? Fitnat Hanım'ın âşık ve sevgilisinin kız kardeşi kim? Bu saydığımız altı şahıs hakikatte bir şahıstır. Fakat zavallı Fitnat bu hakikati bilmiyor. Bu muammanın keşfini bulamaz. Ragıbe Hanım'da gözlemlediği pek acayip hallere bir mana veremez. Çünkü bir şeye verdiği mananın asılsız olduğunu diğer bir halinden anlar. Nasıl mana versin ki, bu hallerin hepsi tek bir maddenin ayrıntılarıdır. Biçare asıldan habersizken ayrıntıları nasıl anlayabilir?..

Yukarıda dedik ki Fitnat Hanım; Ragıbe Hanım'ın yüzünde gördüğü değişimi, “kıskançlık” ve “rekabet” olarak değerlendirmişti. Malumdur ki bir erkek, kız kardeşinin birinin

¹⁷ Elifba kitabı: Alfabe öğretici kitap.

¹⁸ Burada “Türkçe”yle kastedilen Arap harfleriyle yazılan Osmanlı Türkçesi. [D.N.]

¹⁹ Hareke: Arap harfleriyle yazılmış bir metinde kısa ünlüleri göstermek için kullanılan işaret.

sevgilisi olmasını çekemediği gibi bir kız da biraderinin bir diğer kızın sevgilisi olmasını pek çekemez. İşte Fitnat Hanım burasını düşünmüştü. Fitnat bilmezdi ki bu kural, Ragıbe Hanım için geçerli değil. Bu sebepten dolayı Talat Bey'e yanık olduğunu Ragıbe Hanım'a bildirmek istemez. Çünkü zanneder ki Ragıbe Hanım bu sözünden hoşlanmayacak! Ve belki kavuşmalarına mani olacak... Heyhat! Fakat Fitnat Hanım böyle bazı hülyalarda bulunmakla zannolunmasın ki Ragıbe Hanım'dan soğumuştur. Hayır. Âşık olan kişi, sevdiğine biraz münasebeti olan adamları - velev ki dünyanın en iğrenç adamları olsun - bile sever. Nerede kaldı ki aşk oklavasıyla açılmış bir yufkaya benzeyen Fitnat Hanım'ın nazik gönlü sevdiğine o kadar benzeyen (ve belki aynısı) ve o kadar güzel ve o kadar nazik olan kız karındaşını sevmeyecek!..

Fitnat Hanım; Ragıbe Hanım'ı o kadar seviyor, o kadar seviyor idi ki tarif olunmaz! Fitnat Hanım, dünyada iki kişi seviyordu: Biri Talat Talat Bey ve biri Ragıbe Hanım. Fitnat Hanım'ın Talat Bey'e olan sevgisi, Ragıbe Hanım'a olan sevgisinden daha fazla değildi. Ancak, daha etkili, daha kuvvetli, daha derin ve daha kutsaldı. Ragıbe Hanım'la isterdi ki daima beraber olsun, bir dakika ayrılmasın. Talat Bey'e dair ise çok da serbest düşünemiyor idi. Talat Bey aklına geldiği gibi düşünceleri coşardı, asabı isyan ederdi!..

Bu farkı yaratan sadece kıyafetti. Eğer Ragıbe Hanım bu defa o perukçudan almış olduğu saçı atıp da başına bir fesceğiz koyardı Fitnat Hanım'ın düşüncelerini aniden değiştirecekti. Derhâl Fitnat Hanım'a - Talat Bey'e bakmakta olduğu gözle - bakacaktı. Sevgi, yerini aşka bırakacaktı. İşte sade sevgiyle aşkın farkı bundan ibarettir. Fakat böyle müthiş bir değişikliğe Fitnat Hanım'ın gönlü acaba dayanacak mıydı?..

Talat Bey ise Fitnat Hanım'ın yüzünde her dakika meydana gelen renklerin her birinin manasını anlardı. Çünkü bu mesele ve bilmeceyi zaten biliyordu. Bunun için hiç gizli bir şey yoktu. Hatta Fitnat Hanım'ın kendisine âşık olduğunu da anlamıştı. Çünkü Talat Bey; Ragıbe Hanım kılığındaiken erkek kardeşinden, yani kendisinden, konu açtığı zaman Fitnat Hanım'a yukarda dediğimiz üzere değişen hâlden başka Fitnat Hanım biraz sonra Ragıbe Hanım'dan biraderinin ismini de sormuştu. Ve ikide birde ondan konu açarak "Talat" ismini sesi titreyerek ve yüzünün rengi değişerek telaffuz ederdi. İşte bu haller, Talat Bey'e Fitnat Hanım'ın kendisine âşık olduğunu haber vermişti. Öyle olduğu halde Talat Bey, Fitnat Hanım'a gerçek ismini ve kim olduğunu niçin söylemez ve göstermez? Niçin zavallı kızcağızı da böyle bir merak, böyle bir sıkıntıda bırakır? Evet. Talat Bey'in hatırına bu da gelmemiş değildi. Fakat korkuyordu,

utaniyordu, cesaret edemiyordu. Bir de yukarıda denildiği gibi, bu sırrın açığa çıkmasının kızı ne tür bir etki edeceğini bilmezdi. Nihayet daha münasip bir vakit, bir fırsat bekliyordu. Bu vakit ne vakit gelecekti? Bu fırsat ne vakit nasip olacaktı?.. Heyhat! Bir kara günde!..

İşte Talat ile Fitnat her gün görüşüyorlardı. Her günkü konuşmaları bu anlattığımız konuşmalarının aynısıydı. Talat Bey, her ne kadar ki akli nakışta değildi; biraz nakış işlemeye alıştı. Fitnat Hanım biraz okumaya başladı, başladı lakin bu görüşmeleri ne kadar sürdü?.. On gün, yalnız on gün! On gün sonunda yukarıda dediğimiz kara gün geldi. Niçin kara gün dedik? Çünkü o gün Talat ile Fitnat'ın saadetine son verdi. Ümitlerini bitirdi. Nihayet ölümlerine sebep oldu!.. Bu türlü bir güne kara gün demeyip de ne diyelim?..

BOŞANMA

Şimdi Talat Bey (diğer bir deyişle Ragıbe Hanım) ile Fitnat Hanım görüşmekte, konuşmakta, sevişmekte olsunlar. Biz biraz Üsküdar’a geçelim:

Üsküdar’da, Toptaşı’nda bir büyük konak vardı ve belki daha vardır. Bu konağın haremlik selamlık olarak yirmi otuz odası var. Her tarafı güzel, süslü, kıymetli döşemelerle döşenmiş. Gayet geniş bir bahçesi var ki içinde bir iki bahçıvan daima çalışır. Büyük ahır var. İçinde beş altı değerli at bağlanmış, iki üç araba var. Beş altı uşak var, uşak, seyis bilmem ne de ayrı. Haremlikte beş on cariye var. Bazısı ihtiyar, bazısı kız. Nihayet büyük bir konak, oldukça büyük ve zengin bir adamın konağı vesselam...

Bu konağın uşaklarını cariyelerini uzun uzadıya tarif ettik. Ya bu konağın efendisi yok muydu? Onun da haremi, evladı, anası babası yok muydu?.. Ha! Bu konağın yalnız bir efendisi vardı ki, kırk kırk beş yaşında ve Ali Bey isminde bir adamdı.

Ali Bey on altı sene evvel, yirmi dört-yirmi beş yaşındayken, evlenerek bir fakir aileden lakin gayet güzel ve akıllı bir kız almıştı. Birbirlerini pek çok severlerdi. Bununla beraber bir sene ve birkaç ay beraber yaşadktan sonra Ali Bey bir gün bir meseleden dolayı karısına darıldı. Kendisi o kadar sinirli ve aksiydi ki küçük bir sebepten darılır ve dargınlığı bir haftadan fazla sürerdi. Darıldığı gibi karısını boşadı. Karısı ise bunun inadını bildiğinden ister ki kocasının inadı geçinceye kadar beklesin. Lakin kocası bekletmez. Hemen kovar, kapısından dışarı çıkarır. Zavallı kadın; bir taraftan bu türlü bir hakarettten ve diğer taraftan sevdiği ve bir seneden fazla beraber yaşadığı bir kocadan ayrıldığından hüngür hüngür ağlayarak kendisinin getirmiş olduğu bir cariye ile beraber iskeleye iner, bir kayığa binerek İstanbul’a geçer, evine gider. Evinde yalnız bir ihtiyar anası vardı. Ağlayarak ve gözyaşları çeşme gibi dökülerek anasına macerayı bildirdikten sonra bir odaya çekilir ağlamaya başlar ve kendi kendine:

- Ah zalim!.. Ah hain!.. Ben onu o kadar seviyordum! O ise beni aldatmak için severim meverim diyordu. Yalandan bir sevgi gösterirdi. Beni gerçekten sevseydi, böyle sebebsiz kovar mıydı? Ah!.. Erkeklerin sevgisine inanmak! Onların sadakatine aldanmak! Ne büyük kabahat!.. Ah zavallı biz kadınlar! Biz evlendiğimiz vakit zannederiz ki bir koca bir arkadaş alıyoruz. Hâlbuki erkekler bize o gözle bakmıyorlar. Onlar; evlendikleri vakit karılarına verdikleri önem, satın alacakları bir beygir yahut bir arabaya verdikleri önemden azdır!.. Evet, hakları var a... Çünkü bir beygir alacaklar, eğer iyi çıkmaz ise yine satmaya mecbur olacaklar. Lakin belki aldıkları

fiyatla satamazlar. İşte bir zarar korkusu var. Fakat karıları iyi çıkmazsa (!), tabiatlarına uygun değilse (!) hiçbir zarar etmeksizin onları bırakırlar. Başkalarını, daha iyilerini (!) alırlar. İşte bizi hayvan yerine bile tutmazlar. Ne yapalım? Güç onların elinde... Nasıl isterler ise öyle yaparlar!..

Diyerek, birkaç gün sürekli ağlıyordu. Fakat anası:

- Kızım ne ağlıyorsun? Eğer kocasız kaldığına ağlarsan ben sana ondan iyisini bulurum. Yok, kocandan ayrıldığına ağlar isen pek alçakmışsın! O seni sevmez!.. Seni kovdu! Seni o kadar aşağıladı da sen hâlâ onu seviyorsun!..

diyerek Ali Bey'in sevgisinden soğutmaya çalışıyorsa da ve kızı da kanar gibi görünüyorduydu da hemen fikrini değiştirerek:

- Ah anacığım! Seviyordu. Seviyordu... Ama bilmem nasıl oldu?

- Ah zavallı!.. Seviyordu!.. Hâlâ inanıyorsun ha!..

Nihayet, kızın aşk ve sevgisi bütün bütün kaybolmamışsa da inadı, aşkından fazlaydı. Öyle ya da böyle bazen aşkından bazen inadından zavallı daima ağlıyordu.

PİŞMANLIK

Ali Bey ise karısını gerçekten seviyorsa da inadı, sevgisine galip gelerek karısını kovduktan sonra ayrılıktan değil inadından gözyaşı döküyordu. Üçüncü gece gün uyunca rüyasında görür ki:

Karısı bir bahçede bir ağacın dibinde oturmuş ve bir siyah elbise giymiş, yüzü sapsarı olmuş, hazin hazin ağlıyor. Ali Bey, karısının bu halini gördüğü gibi çok üzümlük olarak yanına gider. Bakar ki karısı sesi titreyerek boğulurcasına içini çekerek:

- Sen beni kovdun, beni istemiyorsun. Artık yanıma gelme!

diyerek kaçar. Kendisi o zaman “Aman pişman oldum. Affet!” demek ister; fakat söz söyleyemez, arkasına gitmek ister; fakat yürüyemez. Sevdiği ise gözünden kaybolur. Ali Bey, o ıstırapla uyanır; bakar ki hava gayet berrak ve ay on yedi on sekiz günlük olmakla ay aydınlığı pencereden odaya girmiş. Oda gayet hazin bir görünüm almış. Ali Bey uyandığı zaman öyle bir halde bulunur ki kendini öldürmek, kendini yok etmek ister. Saatine bakar. Yediymiş. Kürkünü sırtına alır, bahçeye bakan bir pencerenin yanında oturur. Bahçedeki ağaçlar, yapraklar ayın aydınlığından bir görünüm almışlar ki, gören ne kadar şen ve gamsız, ne kadar vurdumduymaz ve umursamaz olsa imkânı yok ki bir hüznün ve hayrete dalarak üzülmeyin! Yüreği parça parça olmasın! Herkes uykuda, uyanık bulunan zanneder ki tabiatın bu cilveleri yalnızca onun içindir. Bütün ortalığı rakipsiz görür. Bir dinginlik ve sessizlik ortalığı kaplamış. Gül dalları arasında saklanmış bir bülbülün arasına çıkardığı hazin hazin feryatlardan başka kulak bir şey işitmez.

Ali Bey, bir taraftan gördüğü rüyanın ve diğer taraftan tabiatın gösterdiği bu güzel manzaranın etkisiyle pencerenin yanında oturmuş, başını duvara dayamış, gözlerini karşıdaki pencerede rast gelen bir şeye dikmiş, hiç kımıldanmaz. Ara sıra iki gözünden birer damla yaş akar. Yanaklarından iner, yastığa düşer. Yine eli gözlerini yanaklarını silmek için hareket etmeye üşenir. Vicdanı, tabiatın bu hazin şekliyle birleşerek zavallıyı tenkit eder; eziyet eder. Kabahatin kendisinde olduğunu ve karısının hiçbir kabahati olmadığını anlar. O kadar sevdiği karısından ayrıldığına ve onun da o kadar hakaretler gönlünü kıldığına üzümlük, pişman olur. Kendi hiddetine lanet okur. Kendi kendine der:

- Ah! Ayağına düştüm, affını rica etsem. Haltettiğimi söylesem; affetmezse, evvelki sevgimiz dönmez ise kendimi yok etmek istediğimi bildirsem!.. Oh! Elbette affeder. Benim

kusuruma bakmaz. Yine gelir, ah!.. Onun gönlü, o nazik gönül çabuk üzülr; benim bu halde durmama gönlü razı olmaz. Ah! Bilse benim bu halde bulunduğumu, benim böyle ağladığımı!..

İşte Ali Bey bu türlü düşünerek ve içini çekerek hiçbir azasını²⁰ kımıldatmaksızın durur. Tabiatın manzarası ise değişmeye başlar. Yıldızlar, yağı kalmamış veyahut fitili tükenmiş kandiller gibi yavaş yavaş gözden kaybolurlar. Ayın etkisi gittikçe azalır; görünen tepelerin, ev damlarının birer tarafı kızarmaya, kuşlar daldan dala uçarak ve birbiriyle oynayarak dolaşmaya ve bir ağızdan olarak ince sesleriyle ötmeye başlarlar. Nihayet tabiatın her gösterdiği yüz Ali Bey'e başka bir türlü etki eder.

²⁰ Aza: Vücut parçası, organ.

EBEDİ AYRILIK

Bu olayın üzerine Ali Bey karar verdi ki haremine²¹ haber göndersin, affını istesin. Yine gelmesini teklif etsin. Gerçekten aynı gün bir ihtiyar kadın gönderir. Bu kadın gider, gelinin anasını bulur, macerayı bildirir. Lakin Ali Bey'in ettiği hakaret zehri karısından çok annesini etkilemiş. Çünkü öteki de aşk denilen panzehir vardı. Bu sebepten Ali Bey'in kayınvalidesi, şu dediğimiz kadına:

- Eğer karımdır diye isterse, mademki boşadı, artık karısı değildir ve istemeye hiçbir yetkisi yoktur. Yok, eğer yeniden nikâh kıymak için kızımı isterse bilmiş olsun ki ben kızımı satacak değilim. Kızıma efendi aramam; kızımı evlendirmek, kendisine bir arkadaş bulmak isterim. Öyle istediği zaman almak; istediği vakit kovmak isteyen adamlara esir edecek kızım yoktur. Benim kızım bir fakir kızıdır. Kendisi gibi bir fakir adam ile evlensin de dengiyle yaşasın. Sizin efendi de kendine uygun bir karı bulsun.

diye oldukça sert bir cevap verir. Aşk galip gelerek razı olur korkusuyla, kızına bu teklifi hiç haber vermez. Kocakarı bu cevabı aldığı gibi efendisine söyledi. Ali Bey pek çok keder etti, adeta ömründen ümidini kesti. Odasında kapanarak birkaç gün hiç çıkmadı. Sürekli ağlıyordu. On beş aydan sonra karısının evlendiğini haber aldı. Kederi ikiye katlandı. Daha bir sene sonra zavallı kadının - belki kahrından - öldüğünü duydu. Kederi daha da arttı, vicdanı heyecana geldi. İşte o vakitten beri on beş on altı sene geçmişti. Lakin Ali Bey bir dakika karısını unutmadı. Çok defa görürlerdi ki odasına kapanarak karısından kendisine yadigâr kalmış bazı eşyayı çıkarır ve önüne koyarak saatlerce ağlardı.

²¹ Harem: Hanım, eş.

EVLENMEK NİYETİ

Ali Bey'in cariyeleri arasında on üç on dört yaşında gayet güzel ve zeki bir kız vardı. Ali Bey, bu kızın terbiyesine dikkat ederek özel keman ve nakış hocası ayarlamıştı. O nakış hocası, tesadüfen Fitnat Hanım'a nakış gösteren Şerife Kadın'dır. Her iki günde bir bu kıza da gider nakış öğretirdi. Bir gün, Şerife Kadın konakta bulunan kendisi gibi ihtiyar bir kadınla konuşurken der ki:

- Canım, bu sizin efendi niçin evlenmiyor; böyle hanımsız ev olur mu?

Bu soruya cevap olarak kocakarı, Şerife Kadın'a efendisinin nasıl evlendiğini ve karısını nasıl boşadığını ve karının öldüğünü ve efendinin hâlâ ağlamakta olduğunu anlattı. Şerife Kadın:

- Vah vah vah! Yazık, gençliğine! Zavallı daha genç de... Ömrünü böyle kederler ile mi geçirmek istiyor. Ne demek olsun? Evvelki karısı öldüyse canına rahmet olsun. Bu ömrü oldukça yas mı tutacak? Karı kıtlığı mı var? Buna kim vermez? Hangi kızı istese alabilir. Yazık hem kendisine hem evine hem size! Siz hiç evlenmeye teşvik etmiyor musunuz?

- Ah!.. Çok defa istemişim ki söyleyeyim. Lakin ben söylemeye başlar başlamaz gözyaşları döküyor. "Bana böyle söz söylemeyin, evlenecek değilim vesselam!" der. Daha ne söyleyeyim?..

- Dur ben gideyim söyleyeyim bir defa!

Şerife Kadın böyle diyerek kalkar, Ali Bey'in odasına girer. Bir şey yazarken bulur. Kendisiyle söze girer. Nihayet bir yolunu bularak der ki:

- Beyefendi, size bir şey söyleyeceğim; ama rica ederim gücenmeseniz ve sözümü dinleseniz. Söylemeye de haddim yok ama...

- Nedir? Söyleyin.

- Allah'a bin şükürler olsun. Hiçbir şeyce noksanınız yok. Yalnız bu eve bir hanım lazım. Bir evde emir verir bir hanım olmadıkça o eve ev denilmez. Siz daha gençsiniz. Böyle bekâr durmanın sebebi?

- Başka bir şey söyleyin rica ederim. Bırak şu sözü.

- Yok, bey yok! Ben sizin evlenmemenizin sebebini sordum. Ben şu sebebi bilmez değilim. Ama makul bir sebep olmadığından şürötmek için sordum. Sizin bir karınız varmış, severmişsiniz, ölmüş. İşte evlenmemenizin sebebi bu değil mi? Lakin bak beyim: Siz o karı ile beraber yaşadığınız ömrü mü yoksa şimdiki ömrü mü tercih edersiniz?

- Ah! Onun ile yaşadığım ömür!.. şimdi bana dünya zindandır. Ben şimdiki ömrü istemem, ama kendime kıyamıyorum.

- Ey, şimdi evlenirsen o eski mutluluğun geri gelecektir. Yine ömründen hoşnut olacaksın. Bu karamsarlıktan kurtulacaksın değil mi? Birinci karını sevdiğin gibi öbürünü de seveceksin.

- Ah! Bundan sonra ben karı sevmek, başkasını sevmek! Benim sebebimden zavallı on beş senedir ki gençliğini bırakıp toprak altına girdi!.. O toprak altında yatsın da ben başkasını seveyim!.. Yok, yok bana rahat haram olsun! Bana düğün yakışmaz. Benim matem tutacak, ağlayacak vaktimdir...

diyerek, elini gözlerinin önüne koyarak düşünmeğe dalar.

- Beyim vazgeç bu düşüncelerinden. Ağlamadan ne çıkar? Zannedersin ki senin bu şekilde hareketinden o rahmetlinin ruhu hoşlansın? Beyim ölülere rahmet, dirilere rahat lazım. Senin gençliğine yazık! Gel seni evlendirelim. Sana inci tanesi gibi bir kız bulsam, çok güzel, çok ırzlı namuslu her şey elinden gelir. Nakışın âlâsını bilir, hatta okumak yazmak bile öğrenmiş.

Ali Bey, başını eline dayamış ve gözlerini yine eliyle örtmüş; ağlıyor muydu düşünüyor muydu yoksa şerife Kadın'ın söylediği lakırdıları mı işitiyordu, belli değildi. şerife Kadın ise şu söylediği kızın özelliklerini ve her detayıyla tüm vücudunu tarif eylemeye devam ediyordu. Ali Bey, bu özelliklerin hepsini işittiği gibi yüreğine bir telaş, kanına olağanüstü bir canlılık geldi. Kendi kendine:

- Hepsi o rahmetlinin vasıfları!.. Acaba o olmasın?.. Belki ölmemiş!

Belki odur diyerek şerife Kadın'a:

- Bu kız kaç yaşında var? dedi.

- On beş on altı yaşında cevher parçası gibi bir kızcağız!..

- Daha yaşlı değil mi? İyi bilir misin?

- A! Ben yalan mı söyleyeceğim? İş meydanda.

- Kimin kızıdır?

- Babasını bilemiyorum. Ölmüştür. Anası da ölmüş. Üvey babası var. Bir tütüncüdür. Zararsız bir ihtiyarcağız. Onun yanında oturur.

- Anası da yok, babası da yok a? Ah!.. Zavallı kızcağız!..

- Bu kızı alırsanız hem siz pek hoşnut olacaksınız ve iyi ömür süreceksiniz, hem de bir sevap etmiş olursunuz. Çünkü onun haddi değil ki sizin gibi bir...

- Bakalım. Bir düşüneyim de kısmet ise olur inşallah... Lakin kızın üvey babasına söylediniz mi siz?

- Onu merak etmeyin siz. Ben biliyorum ki o verir. Nasıl vermez.

- Pekiyi. Ona da bir kere söyleyin. Lakin benim haberim yok gibi... Çünkü ben daha karar vermedim.

Şerife Kadın, bir kale fethetmiş gibi beyin odasından çıkar. Konakta bulunan ihtiyar kadınların bir ikisine beyin evlenmeye razı olduğunu gizlice söyler. Lakin bu söz ağızdan kulağa gezerek yarım saat içinde tüm halayıkların uşakların malumu olur.

Ali Bey'in birdenbire fikrini değiştirerek evlenmeye karar vermesi ise, bir taraftan kızın tüm özelliklerini birinci karısının özelliklerine benzer bulduğundan ve kızın birinci karısına pek çok benzeyeceğini anladığından ve diğer taraftan böyle güzel bir kızın anasız babasız olduğuna acıdığından kaynaklandı. Ali Bey bu kızı daha görmemişken sevmeye, eski karısını aynı saatte unutmaya, zihni müstakbel eşiyle meşgul olmaya, nihayet teselli bulmaya; o on yedi senenin hüznü ve kederinden kurtulmaya başladı.

MÜJDE - KARA HABER

Şerife Kadın'ın Ali Bey'e vermek istediği kız, elbette anlaşıldı ki Fitnat Hanım'dır. Şerife Kadın Üsküdar'dan döndüğü gibi Hacı Baba'ya gider. Hacı Baba'ya macerayı bildirir. Ali Bey'in zenginliğini ve bütün meziyetlerini de söyler. Hacı Baba gayet memnun olarak:

- Böyle şeylerde bana sormak lazım mı ya? Sen bilmez misin ki ben bu dünyada yalnızca şu kızın iyiliğini isterim. Rahmetli anası bana emanet bıraktı. Ben de işte şu kızı babasından iyi terbiye ettim. Kendi kızım olaydı, Allah biliyor ki bu kadar dikkat etmeyecektim. Daha bir muradım kalmıştı ki bu kızı bir iyi eve vereyim. Evlendikten sonra da rahat etsin. İşte Allah'a şükürler olsun, o da oldu. Kızıma istediğim gibi bir koca bulundu değil mi?

- Ne buyurursun? Ne buyurursun? Ne güzel talihi varmış!..

- Cenab-ı Hak'ın yetimlere merhameti çoktur. Daima yetimlerin sonu selamettir. Siz de yardım ettiniz eksik olmayın.

Şerife Kadın iki tarafı hoşnut etmiş ve büyük bir iş becermiş düşüncesiyle iftihar ederek kalkar gider. Hacı Baba kızın rızasını sormak için değil, kendince müjde vermek için kızı gider.

- Kızım, talihin yavermiş. Senin pek büyük bir evden istiyorlar. Ben de söz verdim. İş yalnız nikâha kalmış. Çünkü böyle bir baht her gün önümüze gelmez. Bir büyük bey; gayet varlıklı, itibarlı, genç, evinde sayısız halayık, uşak, arabalar - yani bir vezir evinden daha iyi. Hayırlı olsun...

Hacı Baba henüz sözü bitirmemişti ki Fitnat Hanım balmumu gibi sararmış, gözlerini açmıştı. Hacı Baba'nın yüzüne korkunç bir bakışla bakmaktayken bayılır düşer. Emine Kadın da gelir, kaldırır. Yüzüne soğuk su serperler. Kendine gelir. Ama nasıl gelir? Gözlerini açmış tavana ve etrafına sıkı sıkı bakıyor. Gözlerinin feri kaçmış, sapsarı olmuş! Emine Kadın yanında oturup ellerini ovar iken Hacı Baba'ya:

- Oğlum ne oldu bu kıza? Vah kızım vah! Kurban olayım ben sana, dedi.

- Ne olacak? Elbette öyle olacak. Ben onun yerinde olsaydım sevincimden bütün bütün çıldıracaktım. Yarın öbür gün bu bizim yoksul evimizden çıkacak da gidecek adeta bir vezir evine girecek. O evin hanımı olacak, emredecek. Kendisine emredecek adam bulunmayacak... Sen ola idin sevincinden bayılmayacak mıydın?

- Ah! Sevincinden bayıldı herhâlde. Ah ah...

Hacı Baba çıkar gider. Fitnat Hanım can çekişiyor gibi yatmış, Emine Kadın ellerini ovarak:

- Ah kızım ah! Ne talihin varmış! Ne güzel talih!.. Allah razı olsun Şerife Kadın'dan. Ona teşekkür etmelisin. O yaptı bu işi... Ama kızım sonra büyüklüğü takınmayasın ha! Bize de hor bakmayasın...

- Ah!.. Valideceğim! Ne söylersin?.. Zannedersin ki sevincimden bu hâle geldim!.. Ah!.. Sevinç! Sevinç!.. Ne sevinç! Baksan a ölüyorum! Canım çıkacak!.. Ah valideciğim, babama söyleyen de nikâh kıymasalar. Ben o kocaya...va ... vara... mam.

- A!!!.. Kızım o ne söz!.. Biz sevincimizden çıldıracağız da sen diyorsun ki o kocaya varamam!.. O dediğin koca kimdir, sordun mu? Onun bir uşağında bile varmağa senin haddin değil. O kibar adamlardan, biz fakir adamlar...

- İstemem, valideciğim, istemem!.. Kibarlık istemem, büyüklük istemem, mal istemem, mevki istemem. Gönlümün istediğini isterim. Gönlüm şad olsun da yiyecek ekmeğim olmasın... Giyecek elbisem olmasın... İstemem... istemem.

- Kızım, deli mi oldun? Ne oldun?.. Ben senden böyle şey ummazdım... Lakin bayıldınız da o sebepten... Biraz rahat et kendine gelesin...

- Ah... Bileydin o baygınlığının sebebi neydi, sen de böyle...

Fitnat Hanım bu sözü söylerken boğazı tıkanır, gözyaşları dökülür, hüngür hüngür ağlamaya başlar.

Emine Kadın ise Fitnat Hanım'ın bu son sözünü işitmeyerek ve ağladığını görmeyerek kapıdan çıkar. Hacı Baba'ya gider söyler ki:

- Oğlum nasıl olacak?.. Bu kız istemez!.. Ağlıyor! Sızlıyor! Kocaya varmam diyor...

- Hay şaşkın şaşkın hay! Ya nasıl diyecek? Sevindim mi diyecek? Sen kızların âdetini bilmez misin? Hem de niçin istemeyecek? O kendisini görmedi, bilmez ki beğenmedi diyelim.

- Öyle öyle ama hani ya o baygınlık filan... Belki bu telaş ondandır...

- Haydi haydi. Sen git yukarı. Yalnız bırakma da öyle şeylere kulak asma.

Emine Kadın yukarı çıkar. Bakar ki zavallı Fitnat yastığının üzerine yüzü koyu düşmüş ağlamadan yanları kürek gibi dışarı fırlıyor. Hıçkırığı uzaktan işitiliyor:

- A kız!.. Sen deli mi oldun? Bu ne demek? Seni asacaklar değil a! Evlendirecekler, hem haddin olmadığı bir yere verecekler. Sevinecek yerde böyle ağlamak ne demek? Naz ise yeter, gösteriş ise insaf!

diyerek Fitnat'ın başını kaldırır. Yüzü kıpkırmızı olmuş, gözleri yumurta gibi fırlamış, boğulacak gibi içini çekiyor. Emine Kadın Fitnat Hanım'ın başını koynuna alır. Gözlerini silerek:

- Vah kızım vah!.., der.

Fitnat Hanım içini çekerek:

- Ah! Kadın ninem! Ağladığım sebepsiz değildir. Ben çocuk değilim. Sebepsiz nasıl ağlayacağım? Ah! Sebebi var! Sebebi var! Büyük sebebi var...

- Ne sebep? Ne sebep? Söyle ki biz de bilelim.

- Ah! Nasıl söyleyeyim? Söyleyemem!.. Yok, yok söyleyemem. Ama... Ah! İşte sebebi vardır dedim. Babadam söyle de nikâh kıymasınlar. Nikâh kıyarsa canıma kıyacak, kendimi öldüreceğim.

- Sebep? Sebep? Kızım başkasını mı seviyorsun? Sana sihir mi yapmışlar? Bu ne hâldir?

- Ah!.. Valideciğim! Se... ah!.. sevi... ah!.. Söyleyemem, söyleyemem. Zorlama beni.

- Söyle söyle. İşitecek kimse yok, benden saklama.

- Ah! Seviyorum... sev... iyorum... Başkasını seviyorum. Canım gibi severim! Ona varmaz isem hiç evlenmem. Zorla vermek isterseniz kendimi telef ederim!..

- Ah! Zamane kızı değil mi? Ne kadar olsa... Kimi seversin bakalım?

- Ragıbe Hanım'ın karındaşını... İşte onu seviyorum... Beni evlendirmek isterseniz ona verin. Başkasına varmam, varmam, varmam.

Fitnat Hanım'ın her zamanki utangaçlığı bu sözleri söylemesine mani olamadı. Fakat yüzü kıpkırmızı olmuştu. İcini çekmeden söz söyleyemezdi. Bu sözü bitirdiği gibi yine yastığın üzerine düşüp hüngür hüngür ağlamaya başladı. Zavallı Emine Kadın Fitnat Hanım'ın bu hâline acıyarak ve bu sözlerden hayrete vararak dudağını ısırması, ne yapacağını, ne diyeceğini

şaşırmış; öyle donmuş kalmış. Birazdan sonra zavallı kadın içini çekerek kalkar. Aşağı gider. Hacı Baba'ya der ki:

- Oğlum bizim kusurumuz çokmuş! Bu kızın hali ne olacak?.. Görsen nasıl ağlıyor! Ölüp gidecek. O kocaya varmak istemiyor... Başkasını... sever... imiş.

- O ne! Kimi seviyor... Ah karı değil mi?.. Şu karıları insan kafese kapasa yine fayda yok, zapt olunamazlar. Ey kimi sever bakalım? Nerede görmüş? Nasıl olmuş? Yoksa haberim olmaksızın siz çıkar gezer misiniz?

- Aaa! Yok evladım. Öyle bir şey yok. Hani ya bir kız gelmiyor mu bazı buraya?..

- Ha...

- İşte onun karındaşını pencereden görmüş, beğenmiş. İşte bundan ibaret; başka bir şey yok.

- Ha... Pencereden birini görmüş, onu sevmiş, kocasını istemiyor! Bu söz mü? Ama sen de çocukların aklına uyarsın. Bir adamı öyle bir defa pencereden görmekle nasıl o kadar sevmiş ki böyle bir mutluluğu onun aşkına feda etsin? O daha çocuktur. Daha dünyadan haberi yok. Şimdi böyle şeylerde ona sormak onun dediğini yapmak hatanın ta kendisidir. Sen şimdi üzerine varma, başka bir şeyden kendine söz söyle. Yarın inşallah Şerife Kadın gelir oradan bir kesin cevap getirir. Nikâh da kıyarız da sonra o dediğin sevdiği adamı bir saatin içinde unuttur.

Emine Kadın, bu cevabı aldıktan sonra yukarı gider. Köşede oturur. Fitnat Hanım'a bir şey söylemez. Fitnat Hanım da Emine Kadın'ın yüzüne hiç bakmaz. Başını eğmiş, habire ağlar. Hele Ragıbe Hanım hatırına geldiği gibi ağlaması birdenbire iki kat olarak kendi kendine:

- Ah!.. Şimdi birazdan sonra Ragıbe Hanım gelecek! Ah! Nerede o kurduğum hülyalar ki Ragıbe Hanım'dan ayrılmayayım, biraderine varayım! Heyhat! Ne güzeldi o dakikalar ki öyle hülyalar kurabiliyordum! Gerçekte ulaşmam zor olan bir lütfâ hülyalar kurarak sahip oluyordum! Bu dertli gönlümü bu şekilde eğlendirirdim! Böyle teselli bulurdum! Ah! O hülyalar ile geçirdiğim dakikalar ömrümün en tatlı vakitleridir!.. Yazık, yazık ki o hülyaların da kapısı kapandı! Şimdi öyle hülyalar da kuramam! Of! Of! Bu ümitsiz gönlümü nasıl teselli edeyim! Nasıl eğlendireyim!.. Ah Ragıbe Hanım şimdi gelecek, beni bu halde bulacak. Nasıl söyleyeyim? Ne diyeyim? İşin hakikatini söyleyeceğim... Evet söyleyeceğim. Artık niçin saklayayım?.., derdi.

Fitnat Hanım o günü böyle ağlamakla geçirir. Gözleri kan içinde kalır. Akşam olur. Ragıbe Hanım o gün gelmez.

Akşamüzeri Hacı Baba, Fitnat Hanım'ı biraz azarladı, biraz nasihat verir gibi oldu. Kızın fikrini değiştirmek etmek için Ali Bey'i uzun uzadıya övdü. Lakin Fitnat Hanım mendilini gözlerinin önünde tutarak Hacı Baba'nın bu sözlerine karşılık habire gözyaşı döküyordu. Verdiği cevaplar ancak içini çekmekten ve ara sıra derin derin ah vahlar etmekten ibaretti. Kendi kendine Hacı Baba'nın her bir sözünü reddediyordu. Hiç birini kabul etmezdi. Ama bir şey söylemeye cesaret edemezdi. Nihayet yattılar. Fitnat Hanım bütün o gece uyuyamadı. Yatağı gözyaşlarına boğuldu.

Ertesi gün Şerife Kadın gelir, Ali Bey'den kesin cevap getirir. Nişan değiştirirler. Ali Bey bir vekil tayin eder, mahalle imamını çağırırlar. Nikâh da kıyarlar.

KARA GÜN

Ertesi gün Fitnat Hanım odasında tek başına oturmuş ağlarken bakar ki kapı açılır, Ragıbe Hanım girer. Fitnat Hanım ister istemez hüngür hüngür ağlayarak kalkar. Ragıbe Hanım'a doğru yürür. Bir iki adım attıktan sonra birdenbire kalır. Vücudu düşecek derecede titrer. Ragıbe Hanım, bu halini gördüğü gibi şaşarak:

- Aman kardeşim! Bu ne haldir?.. Ne oldun?.. Allah aşkına kendine gel. Ne oldun?

diyerek o da kendini tutamayıp sebebi bilmediği halde ağlayarak boynuna sarılır. İkisi otururlar. Ragıbe Hanım hâlâ bu durumun sebebini sormaya devam eder. Fakat Fitnat Hanım içini çekmeden ve dudağının titremesinden söz söyleyemez. Biraz sonra Fitnat biraz kendine geldiği gibi:

- Ah! Kardeşim!.. Bilsen bu ağlama sebebi nedir! Ah! Bu bir sırdır ki şimdiye kadar senden saklamışım. Ama ama bu gün söyleyeceğim. Bilirim ki beni kız kardeşten çok seversin. Sana derdimi ifade edeceğim. Ben senin... senin... karındaşını severim... Gönlüm ona muhabbet etmiş ki gördüğüm vakitte gözlerim kamaşır! Görmediğim vakit de dengem bozulur... Bütün gün pencerede beklerim; bir gün görmesem, çıldırırım. Zihnim daima onun ile meşguldür. Bütün gündüz onu düşünürüm; bütün gece rüyamda onu görürüm. Sen karındaşına pek çok benzersin. Onun için seni de bu kadar seviyorum... Adeta sana da âşığım... Onu görmediğim zaman da seni görmekle teselli olurum...

Talat Bey, gözlerini Fitnat Hanım'ın o vakit kıpkırmızı olan yüzüne dikmiş ve kendisi de yüzünün rengini her bir saniyede kıpkırmızıdan sapsarıya ve sapsarıdan kıpkırmızıya değiştirerek Fitnat Hanım'ın içini çekmeden kesik kesik söylediği işbu sözlerine kulak vermiş ve bir büyük hayret ve şaşkınlıkta kalmıştı.

Fitnat Hanım sözünü bu aşamaya getirdiği gibi Talat'ın boynuna sarılır. Talat balmumu gibi kesilip titremeye başlar. Söyleyeceği söz bulamaz. Ne türlü hareket edeceğini bilemez. Fitnat Hanım'ın bu muamelesi, kendine böyle bir aşk ve muhabbet göstermesi zavallı Talat'ın bütün bütün akıl ve iradesini elinden kaçırr. Birazdan sonra kendini zorlayarak, sesi titreyerek kızarak der ki:

- Kardeşim, biraderimin sizden sevmeye haddi yoktur. Kendini size beğendirecek kadar güzel değildir. Bununla beraber mademki seversiniz... Lakin bunda ağlayacak ne var? Siz onu bir defa sever iseniz o sizi bin defa sevecektir. İnşallah Cenab-ı Hak birbirinize nasip eder...

- Heyhat!.. heyhat!.. Ah ah!!!.. Artık bitti!.. Ben de o ümitle yaşıyordum!.. Lakin heyhat! O ümit yok artık! Bitti... Beni nişanladılar!.. Başkasına verecekler!..

Fitnat Hanım, içini çekerek ancak söyleyebildiği bu sözü bitirdiği gibi gözlerini eliyle kapatarak hüngür hüngür ağlamaya başlar. Biraz sonra gözlerini kaldırır. Bakar ki Ragıbe Hanım yastığın üzerine dayanmış olduğu halde gözlerini tavana dikmiş ölü gibi donmuş kalmış. Çağırır, sallar, kendine getiremez. Nihayet biraz soğuk su alır. Yüzüne serper. Güç bela ile kendine getirir. Talat Bey kendine geldiği gibi gözyaşı dökmeye, ağlamaya başlar. Fitnat Hanım yine ağlayarak:

- Aman! Siz ağlamayın. Niye ağlıyorsunuz? Bana acıdığınızdan mı? Vah vah ben sizi de ağlattım!.., der.

Talat Bey Fitnat'ın dizlerine kapanarak:

- Fitnat'ım! Siz yeter ağladığınız artık. Şimdi benim ağlayacağım vakittir. Bu konuda asıl ağlamak benim hakkımdır. Ah! Felek bana bu kadar nimet gösterdikten sonra nasıl birdenbire mahrum etmek istiyor!.. Ah!.. Beni senin kucağına kadar soktuktan sonra şimdi nasıl ayırmaya razı olur!.. Toprak altında hapis olmadıktan sonra ben senden ayrı nasıl yaşayabilirim?

- O ne söz!.. Ragıbe!!!.. Ne söylüyorsun?.. Anlamıyorum... Şuurunu mu kaybettin?..

- Fitnat'ım! Senin ayağındayım... İstersen affet, istersen kendi elinle beni öldür, öldür... Beni bu dünyadan kurtar. Sana olan aşkımın aşırılığı beni böyle hilelere başvurmaya mecbur eyledi. Maksadım görüşmekti... Lakin suçlu benim...

- Ragıbe... Ragıbe...!!!

- Ragıbe deme artık... Benim ismim Ragıbe değildir... Talat de... Talat...

Talat böyle diyerek başından yemenisini uydurma saçını ve göğsünden meme yerini doldurmak üzere koymuş olduğu pamuk parçalarını çıkarır, atar. Başında doğal erkek saçı kalır.

Fitnat, bu olayı gördüğü ve bu sözleri işittiği gibi birdenbire kalkarak bir iki adım geriye çekilir. Ellerini kilitler, gözlerini ayaklarına diker. Bir beş dakika kadar hiçbir hareket etmeksizin

böyle durur. Sonra olduğu yerde kendisini minderin üzerine atar. Başını önüne eğmiş ve gözlerini dizlerine dikmiş hareketsiz duruyor. Talat da başı açık odanın ortasında kalmış, yüzünü iki eline dayamış önüne bakarak düşünüyor. O anda hiçbirini ağlamıyordu. Fakat yanakları, kirpikleri daha yaştı. Bir on dakika kadar böyle geçer ki hiç biri gözlerini kaldırıp ötekinin yüzüne bakmaya ve belki de gözlerini kaldırmaya cesaret etmez. Biri kendini kabahatli kabul eder, öteki kız kardeşi olarak bakmakta olduğu kişinin içinde kavuşmayı imkânsız zannettiği ve o anda – yanında olduğu halde – kendisinden ümitsiz olduğu sevgilisini bulmuş. Nihayet Talat Bey birdenbire kalkıp Fitnat'ın ayağına düşer:

- Aman!.. Ya affeyle... Senin ağzından bir kere “affettim” sözünü işiteyim yahut kendi elinle beni öldür, öldür! Ah ölmek! Ölmek ne büyük mutluluktur! Mademki senden ayrılacağım, mademki seni bir daha... gö... göremeyeceğim... Ah!.. Ölmeli, ölmeli! Fitnat'ım beni kendi elinle öldür... Aman bana gücenme, bana darılma!.. Of! Bu ne büyük azap!.. Karı kıfayetine girerek, bin türlü hileler yaparak melek gibi masum bir kızın yanına sokulmak! Her gün kendisiyle dudak dudağa öpüşmek!.. Ah! Bu ne cesaret! Bu ne küstahlık! Ah! Fitnat'ım çok kabahat ettim. Lakin düşün ki hep bu şeyleri ben yapmadım... Aşk... ah! Aşk denilen dolandırıcı yaptı... Fitnat'ım ya beni affet, yüzüme bak, bir söz söyle yahut beni öldür, bu azaptan kurtar... Böyle dargın durma. Bu bana büyük bir azaptır!

Fitnat Hanım ise Talat Bey'e darılmamış. Hiç insan kendi ruhuna darılır mı?.. Lakin karşısındaki artık Ragıbe Hanım değil, Talat Bey'dir. Hem hangi Talat Bey? Fitnat'ın kendisinden ümidi kesdiği, kendince ölmüş gibi saydığı Talat Bey... Fitnat Hanım'ın vücudunda bir titreme, gönlünde bir korku var. Gözlerini kaldırıp Talat Bey'in yüzüne bakmaya korkar, utanır. Yani cesaret edemez... Lakin Talat Bey'in söylediği sözlerine de dayanamaz:

- Ah! Ruhum Talat! Ben mi size darılayım! Sizinle görüşmek için canımı verecektim... Lakin... Niçin, niçin kim olduğunuzu bana evvelden söylemedin? İşte sende yalnız bu kabahat var... Lakin yok, yok, sana suç yükleyemem. Her ne ki yaptın ise kabulümdür... Lakin eyvah, felek bütün ümitlerimizi bitirdi! Bizi ümitsiz kıldı!..

diyerek Talat'ın boynuna sarılır. Hüngür hüngür ağlamaya başlar. Talat ondan çok ağlar. İşte yarım saat kadar bu iki biçare birbirinin boynuna sarılmış hiçbir söz söylemeksizin ağlıyorlardı. Birinin gözyaşları öbürünün boynuna dökülüyordu. Sonra Talat, Fitnat'ı nasıl görüp âşık olduğunu ve nasıl kız kıyafetine girdiğini, Fitnat Hanım'a ağlayarak birer birer hikâye etti. Fitnat

Hanım da Talat Bey'i nasıl sevdiğini ve kız kıyafetiyle gördüğü zaman nasıl etkilendiğini ve Talat Bey ile evlenmesine dair nasıl hülyalar kurduğunu gösterdi... Sonra Talat Bey bu derde bir çare bulmak meselesini açtığı gibi Fitnat Hanım:

- Ah, bitti artık, çaresi olmaz! Ben ne kadar ağladım, nasıl bayıldım... Emine Kadın'a evlenmeyeceğimi ne kadar söyledim. Fayda vermedi. Babam... Ah babam!.. Hiç kulak vermiyor! Kendi bildiğinden hiç şaşmıyor...

- Fitnat'ım! Kendine söyle, ayağına düş, kendimi öldüreceğim de, belki Cenab-ı Hak ister de razı olur. Bu gaddarlıktan vazgeçer...

- Ah!.. Kendine söylemeye cesaret edemiyorum. Lakin kendimi zorlayacağım, söyleyeceğim. Eğer ikna edebiliyorsam, fakat heyhat! Nikâh da kıydılar... Beni hiç sormaksızın nikâh kıydılar.

- Ah! Nasıl olur?.. Kendin rıza vermedikçe nasıl nikâh kıyılır?..

- Ah benim aklım başımda değildi. Benim ne “olur”, ne “olmaz” demeye halim vardı. Ama odamda komşudan bir kız vardı. İmam, perdenin arkasından sorduğu zaman Emine Kadın baktı ki ben cevap vermeyeceğim; o kıza işaret etdi ki benim yerime kabul etsin. İşte bu şekilde işi bitirdiler.

- Fitnat'ım siz yine babanıza rica edersiniz. Ayağına düşerseniz, o kocaya varmazdan evvel kendimi öldüreceğim dersiniz, belki acır. Belki bir çare bulunur. Olmadığı halde... olmadığı halde... Siz sağlıklı kocanıza varınız... Beni unutunuz...

- Seni unutayım!.. Demek olur ki sen beni o kadar çabuk unutacaksın!..

- Ama ben her şeyi unutacağım! Dünyayı unutacağım! Dünya beni unutacak... Lakin siz beni unutmak istemezseniz mezarımı arayın, bulun ara ara ziyaretime gelin. Birer Fatıha ile ruhumu şenlendirin... Size feda olduğumu hatırlınıza getirin, lakin üzülme, ağlamayın!..

- Talat!.. Başımdaki derdim yeter! Beni daha ziyade ağlatmak mı istiyorsun?.. Sen kendini feda edesin! Benim için canını terk edesin de bana “Sağlıkla kocana var” dersin!.. Ah!.. Sen de gaddarmışsın! Yalnız kendine acırsın... Ben bu kara haberi işittiğim gibi kendimi öldürebilirdim. Hep bu belalardan, bu zahmetlerden bir nefeste kurtulabilirdim. Fakat senden birdenbire ümidimi kesmedim. Evet, senden ümidimi kesmem. Daha ümidim vardır. Bilemeyiz

felek ne gösterir. Şimdi senin de bana olan sevgini anladım... Şimdi kendime hiç kıyamam. Çünkü sana acırım. Biliyorum ki ben ölürsem senin derdin birken yüz olacak. Bilirim ki sen beni unutamayacaksın. Evet, bunu pekiyi bilirim. Çünkü kendimle karşılaştırırım. Sen ise yalnız kendini düşünürsün... Talat'ım! Aman, öyle bir şey yapma, bana acı, gençliğine acı! Ben kocaya varmam, ben seni bırakmam. Bir şey başaramazsan hiç olmaz ise haberleşelim ikimiz birden kendilerimizi öldürelim! Hiç birimiz başkasının olduğunu işitmesin...

Talat Bey saçını alır. Gelişigüzel başına yapıştırır. Sonra Fitnat Hanım'a yanaşarak:

- Ben gidiyorum, gidiyorum ve bu belki son defadır ki seni görüyorum!.. Belki bu gün sana ilelebet "Allah'a ısmarlarım" diyeceğim!.. Belki bir daha görüşemeyeceğiz!.. Ah!..

- Aman!!!.. Niçin canım? Yarın sabahla gel, beni yalnız bırakma... Ben yalnız kalırsam bütün bütün çıldıracağım!.. Aman gel...

- Ben şimdiden sonra geleyim... Nasıl geleyim?

- Aman!.. Bu ne söz! Niçin gelmeyeceksin?.. Beni bu kadar mı severmişsin? Bu günler, ah ah! Bu günler, belki kavuşmamızın son günleridir!.. Belki de ömrümüzün son saatleridir!.. Aman! Bu birkaç gün benden ayrılma, ta ki ya selamete çıkalım yahut... Hele Allah aşkına! Yarın sabahla gel...

Talat Bey, Fitnat Hanım'ın içini çekerek söylediği sözlerine cevap olarak birçok gözyaşı döker. Sonra bürünür. Fitnat Hanım ile ağlaşarak öpüştükten sonra canından ayrılıyor gibi çıkar gider...

Fitnat Hanım bir köşede oturur. Ragıbe Hanım zannettiği dostunun sevgilisi olan Talat Bey olduğunu ve kendisini o kadar çok sevdiğini hatırına getirdikçe pek çok memnun olarak kendi kendine:

- Benim şu kadar zamandan beri sevmekte olduğum, gece gündüz düşündüğüm, kendisine yandığım adam da beni o kadar seviyormuş. O da beni düşünüyormuş. Bana yanıyormuş!.. Meğer gece ben rüyamda onu görüp hoşlandığım zaman, o da beni görerek hoşlanırmış! Hem onun muhabbeti benim muhabbetimden fazla... Bak benimle görüşmek için ne kalıplara girmiş!.., derdi. Lakin hemen ardından benzi değişerek, gözyaşları dökülerek:

- Lakin... evyah!.. Benim sevgim neye yarar? Onun sevgisi neye yarar? Bu sevgimizi kendimizle beraber mezara götüreceğiz! Muradımıza kavuşamayacağız! Bu aşk ve muhabbet bizim celladımız olacaktır!.. Ah ah!.. Ben onu seviyorum, o beni seviyor... İnsan sevdiği adamdan seilmek, kendisini seven adamı sevmek! Ne büyük şey!.. Ne güzel şey!.. Fakat heyhat!.. Biz de bu şartlar bulunduğu halde dünyanın en kara bahtlılarıyız!.. Ah felek ah!.., diyerek düşünmeye ve ağlamaya başladı.

BİR HİLE

Fitnat Hanım, bütün o geceyi de öyle ağlayarak geçirir. Ertesi sabah kalkar, dört gözle Talat Bey'i bekler. Talat Bey gelmez. Öğle okunur hâlâ gelmez, ikindi okunur yine gelmez. Akşam okunur gelmez. Nihayet o gün gelmez, ertesi gün dahi öyle, öbür gün de öyle.

Fitnat Hanım bir taraftan kederinden, ağlamasından; bir taraftan uykusuzluktan; bir taraftan da Talat Bey'i merak ettiğinden o bir iki günün içinde pek çok sıkılır. Sağlığını bozar, o gül gibi yüzü solmaya başlar. Acınacak bir hale gelir. Fitnat Hanım'ın hâline en çok acıyan zavallı Emine Kadın pek çok keder eder. Kimse görmesin diye mutfağa çekilerek ağlar.

Bir gün Emine Kadın Fitnat Hanım'ı gördü ki zayıf, keyifsiz, halsiz olduğu halde bir köşede bükülüp ağlıyordu. Zavallı kadıncağz kendisini tutamayarak gider, Fitnat'ın boynuna sarılır ve hüngür hüngür ağlayarak:

- Kızım yapma. Allah aşkına yapma! İnsaf! Bakasın a hâline. Nasıl sarardın! Nasıl zayıfladın! O gül gibi yanakların?.. Yazık sana!..

- Ah! Valideciğim, benden ümidi kesin artık... Öleceğim, öleceğim. Kan tükürüyorum, verem oldum...

- Allah'a emanet! Allah'a emanet!.. Kızım böyle şeyler zihnine koyma. Bir şeyin yok, niçin öleceksin! Eğer evlenmek istemezsen ağaya söyleyeyim de bir çaresini bulalım. Biz senin iyiliğin için seni öyle bir yere vermek istiyoruz. Sen istemedikten sonra...

- Ah valideciğim! Öyle bir şey yaparsanız kurtulurum... Hep keder ettiğim şey odur...

- Olur inşallah! Olur. Sen hiç keder etme... Vah evladım! Biz seni zorla verir miyiz?

Emine Kadın böyle diyerek ve gözlerini silerek kalkar, aşağı gider. Hacı Baba'ya der ki:

- Oğlum bu kızın hali nasıl olacak? Bakasın a. Günden güne zayıflar... Allah esirgeye...

Hacı Baba kaşlarını çatmış, marpucunu ağzına almış, sıkı sıkı nargileden çeker. Hiç cevap vermez. Birkaç dakika böyle düşündükten sonra marpucu bir tarafa bırakarak:

- Nasıl olacak, ben de bilmem. Ben de kızın halini görüyorum ve kızın bu haline acımaz değilim. Fakat kızın bu birkaç gün ağlamasını ömrü oldukça zahmet çekmesine tercih ederim. Kız, Ali Bey'e varırsa, artık cennete düşmüş gibidir... Böyle bir talih ise her vakit önüne gelmez...

- Orası öyle, ama pek çok ağlıyor. Çok zayıflamış, korkarım Allah esirgeye. Bir hasta düşmesin! Çehresi de bozuluyor, sonra kocaya nasıl veririz...

- Öyleyse bir şey yapalım. Kıza söyleyelim ki “Peki o kocaya vermeyeceğiz.” Sonra evleneceği gün Ali Bey’e de haber yollarız. Onu da ikna ederiz. Kıza deriz ki: “Üsküdar’da kirayla bir ev tuttuk, bu yazı orada geçirelim.” Böyle aldatarak kızı Ali Bey’in konağına götürürüz... Sonra o konakları filanı gördüğü gibi hoşlanacak. Sonra Ali Bey’i görecektir. O da genç güzel, gayet nazik, onu da beğenecek... Hem kız da şimdi kendisine “evlendirmeyeceğiz” dediğimiz gibi ağlamadan kesilecek. Sıhhati, çehresi de bozulmayacak... Olmaz mı?..

- Pekiyi, pekiyi... İşte böyle iyi olur...

Bu konuşmadan sonra Hacı Baba kalkar yukarı gider. Fitnat’a der ki:

- Ben rahat edesin diye seni haddin olmadığı bir yere vermek istedim. Lakin mademki istemezsin ben de veremem. Ali Bey’i de kandırırız ki vazgeçsin...

Fitnat Hanım bu sözü işitdiği gibi Hacı Baba’nın dizlerine kapanarak ve ağlayarak:

- Bilirim ki siz benim iyiliğim için çalışıyorsunuz... Lakin... lakin... bilmem gönlüm istemedi... İnşallah, hayırlısı böyle olur...

Hacı Baba bir şey söylemeksizin yine çıkar aşağıya iner. Fitnat Hanım sevincinden çıldıracak. Aniden yüzü gülmeye, çehresi yerine gelmeye başladı.

GEÇİCİ BİR SEVİNÇ

Üç gün geçmişti ki Talat Bey Fitnat'ın yanına gelmemişti. Acaba niçin? Acaba bir mani mi vardı?.. Yoksa Fitnat'tan ümidini kesti de vaz mı geçti?.. Belli değil. Fitnat Hanım; Talat Bey'i dört gözle bekliyordu ki müjde versin ve muratlarına erişmek için beraber düşünsünler, çaresini bulsunlar. Fakat bir gün daha geçti, iki gün daha geçti. Bir hafta oldu. Talat Bey gözükmmez. İşte Fitnat Hanım'a başka bir mesele... Talat'ın bu gelmemesini merak eder. Şerife Kadın'a:

“Ragıbe Hanım'ı gördün mü? Evi nerededir?” diye sorar. Şerif Kadın da görmemiş ve evini bilmezmiş. Fitnat Hanım da evini bilmez ki gizlice birisini göndersin de sorsun. Zavallı Fitnat, “Talat Bey belki ümitsizliğe düşüp, kendini öldürmüştür.” diye çok merak eder, rahatı kalkar. Hemen eski haline döner.

İki hafta böyle geçtikten sonra, bir Pazartesi günü Hacı Baba, Fitnat Hanım ve Emine Kadın ile yemek yerken der ki:

- Bu yazı burada çıkarmayacağız. Bugün tanıdığım büyük efendilerden birisi bana söyledi ki “Üsküdar'daki konağım boştur. İster isen git birkaç ay otur. Eğer gidersen çok hoşlanacaksınız.” Konak gayet havadar ve ferah bir mahaldir. Hem de konak çok büyüktür. Lakin biraz iyi hava alır, bir tarafında bir iki oda tutar otururuz. Gerisi boş kalsın...

Emine Kadın buna pek seviniyor gibi olarak:

- Aman bir saat evvel gidelim, burada patladık, der.

Fitnat Hanım sonra Talat Bey beni bulamayacak korkusuyla bu mekân değişikliğine çok da razı değilse de bir şey söylemeye cesaret edemez. Nihayet karar verirler ki Perşembe günü gitsinler.

Çarşamba günü Şerife Kadın gelir. Fitnat Hanım'a bir zarfın içinde bir mektup da getirir verir. Fitnat Hanım, zarfın üzerindeki Talat Bey'in yazısını tanır, pek çok sevinir. Elleri titreyerek mektubu açar. Evvela imzasına bakar: “Ragıbe”!.. Artık o sevinç! O sevinç!.. Talat Bey bu mektubu bir aceminin okuyacağı şekilde yazmıştı. Fitnat okumaya başlar. Böyle yazılmıştı:

“Fitnat'ım

İki haftadır görüşemiyoruz. Bilmem merak ettiniz mi? Zihninize bir şüphe geldi mi?.. Fitnat'ım gelemediğimin sebebi budur ki: O kara günde ki sizden o kara haberi işittim. O gün demek isterim sizden ayrıldığım vakit akşamdı. Sizden çıktım, koşarak Şehzadebaşı'na gitthim. Giderken terledim, gittiğim gibi soyundum, kıyafetimi değiştirdim. Oradan evime gittim. Gerek yolda ve gerek evime gittikten sonra sürekli ağlıyordum. Bilemem ağlamadan, keder etmeden mi yoksa soğuk mu aldım? Her nasılsa ertesi sabah yatağımdan kalkamıyordum. Başım çatlayacak derecede ağrıyordu. Hemen ardından şiddetli bir sıtmaya yakalandım. Yirmi dört saat sıtma üzerimden düşmedi. Ateş gibi yanıyordum. Sonra kendimi kaybettim. Hiç kendimde değildim. İşte o vakitten şimdiye kadar ölü gibiydim. Hiçbir şeyden haberim yoktu. Zavallı validem! Benim için ağlamış, benden ümidini kesmişti! Bir beş on saat var ki kendime geldim. Kendime geldim, ama vücuduma hiç hakim değilim, yerimden kımıldayamıyorum. Şimdilik fazla yazamam çünkü kolum kesildi, gözlerim yoruldu. Fitnat'ım ne halde bulunduğunuzu çabuk yaz. Mektubu Şerife Kadın'a ver de ben gönderir alırım. Ah Fitnat'ım ah! Bu hastalığımda mümkün olsaydı da bir defa yastığımın ucunda bulunaydın! Ah şüphem yok ki hemen şifa bulacak idim!.. Ah!.. Ah!..

Ragıbe''

Fitnat Hanım bu mektubu okurken gözyaşları çeşme gibi akıyordu. Zavallı Talat'a pek çok acıdı, yüreği yandı kavruldu. Bununla beraber, bu mektup kendisini çok teselli etti. Çünkü kendisi Talat Bey'in hakkında Allah esirgeye daha fena şeyle düşünüyordu. Onlara nispeten bunu hafif buldu. Hem de Talat Bey iyiliğe yüz tutmuş. Kısacası, Fitnat Hanım hem teselli olur hem de gözyaşlarını zapt edemez.

Şerife Kadın, bu mektubun bu kadar gözyaşına sebep olduğuna hayret ederek:

- Mektup kimdendir? Niçin bu kadar ağlamanıza sebep oldu?.. İçinde ne var?, diye sorar.

- Ragıbe Hanım'dandır. Zavallı iki haftadan beri hastaymış. Kendini hiç bilmiyormuş. Dün biraz kendine gelmiş fakat yine pek ağır hastaymış. İşte onu yazıyor...

- Vah vah vah!.. Zavallı Ragıbe!.. Evini bileydin gideceğim, ama bilemiyorum... Pek çok severim şu kızı. Allah şifalar versin! Cevher gibi bir kızcağızdır!..

- Bendeniz de bir mektup yazacağım. Size vereceğim de evinize bir adam gönderir alır. Öyle yazmış çünkü.

- Pekiyi, pekiyi. Yazınız da...

Fitnat Hanım hokkayı kalemi alır şu mektubu yazar:

"Ragıbe'm!

Mektubunuzu aldım. Keyifsiz olduğunuza pek çok üzuldüm, etkilendim. Lakin teselli de oldum. Çünkü - Ragıbe'm - iki haftadan fazladır seni göremiyordum, senden hiçbir haberim yoktu. Hatırıma neler gelmezdi! Ne kadar merak etmişim, ne kadar ağlamışım!.. İnşallah, Cenab-ı Hak şifalar versin, iyi olasınız da görüşelim. Size söyleyeceğim şeyler çoktur. Hem de söyleyeceğim şeyler keder vermeyecek, sizi ağlatmayacak. Artık felek muradımızca dönüyor. İnşallah muradımıza erişeceğiz. Ben sonunda pederi kandırdım. Beni evlendirmeyecekler. O herifi de kandırdılar, vazgeçti. Siz gittikten sonra daha üç gün ağladım. Ah o üç gün, ah o üç gün! Dördüncü gün bütün o kederlerden kurtuldum Ama sizi göremiyordum, sizi bilemiyordum. İşte başıma başka bir keder gelmişti... Hele bu mektubunuz her ne kadar ki hastalığınızı haber verdiyse de bana ne kadar teselli verdi! Ne kadar dertlerden, meraklardan kurtardı! Ah Ragıbe'm! Yine Ragıbe diyeceğim, çünkü bu isim bana yakın gelir. Ve ağzım bunu telaşsızca söyler. Sizi böyle adlandırmamı hoş görün. İyi ol da görüşelim! Çünkü biz birbirimizi anlayalı hiç görüşemedik. Ragıbem, biz yarın bir iki aylığına Üsküdar'a gidiyoruz. Oradan size mektup yazacağım ve Şerife Kadın'a vereceğim. Şerife Kadın'dan gönderip almalısın. Mektubumda gideceğimiz evin semt ve numarasını yazacağım, ta ki iyi olduğun gibi gelesin... Ah, zavallı Ragıbe'm!.. Keyifsizsin, rahatsızsın!.. Ne çare!.. Bu mektubum şüphe yoktur ki bir ilaç yerini tutacak, bir doktor gibi olacak. Ragıbe'm nasıl olacağınızı yazınız. Mektuplarınızı Şerife Kadın'a gönderin. O bana getirir. Allah şifalar vere!.. Allah'a ısmarlarım!.. İnşallah yakında görüşürüz...

Fitnat"

Fitnat Hanım bu mektubu zarfa koyar, mühürler. Şerife Kadın'a verir ve:

- Bu mektubu alınız. Ragıbe Hanım gönderip aradığı vakit verirsiniz, der.

Şerife Kadın birazdan sonra kalkar gider. Fitnat Hanım, Talat Bey'den aldığı mektubu yüzüne sürerek üzerine hasretle gözyaşı döküyordu.

YAZLIĞA GİDİŞ

Ertesi Perşembe günü Hacı Baba'nın ailesi, yukarıda anlattığımız şekilde, sözde yazlığa gideceklerdi. Hacı Baba bir gece önce Fitnat Hanım'a söylemişti ki:

- Kızım oraya gideceğiz. Elbette komşulardan hanımlar kızlar sizi görmeye geleceklerdir. Yarın şu ipek elbisenizi giymeli de öyle gitmeli...

Fitnat Hanım da bu uyarı üzerine ertesi gün sabahla kalkıp olağanüstü bir şekilde süslenir püslenir. En güzel elbiselerini giyer, başına, parmaklarına elmaslar takar. Yani, zavallı bilmeyerek bir geline döner.

Fitnat Hanım o vakte kadar evinden çıkmamıştı. Vapura hiç binmemişti, denizi hiç görmemişti. Üsküdar'a hiç geçmemişti. Bu seyahati edeceğine ve hele de Hacı Baba'nın dediği gibi orada kızlar hanımlar ile görüşeceğine pek çok sevinir. Yalnız Talat Bey'den uzak düşeceğine yanardı. Fakat ona da Şerife Kadın ile haber yollayacaktı. Onu da oraya çağıracaktı. Bilirdi ki Talat kendisiyle görüşmek için her nereye olsa gider. İşte bununla avunurdu.

Nihayet Fitnat Hanım giyindikten sonra bürünür; Emine Kadın da bürünür. Araba kapıda bekliyordu, çıkarlar binerler. Eminönü'ne gidinceye kadar ne Fitnat Hanım ve ne Emine Kadın ağzını açıp bir şey söyler. İkisi de bir hülyalar, bir düşüncelere dalmışlar. Fitnat, Talat'ı düşünüyor idi. Lakin Emine Kadının düşündüğü acaba neydi? Her neyse o da bir şey düşünüyordu.

Eminönü'ne gittikleri gibi arabadan çıkarlar. Köprüye girerler. Bakarlar ki Üsküdar vapuru da hazır bekliyor, vapura girerler. Fitnat Hanım vapura girer girmez kendini birçok hanımların arasında bulur. Emine Kadın'la beraber bir yere gidip oturur. Görür ki o bütün hanımlar etrafına toplanmışlar, onu bekliyorlarmış gibi etrafını almışlar. Hepsi ona dikkatle bakıyorlar. Fitnat Hanım bu işe şaşırır, utanır. Bu duruma bir mana veremez. Zaten zavallı kız dünya görmemiş, zanneder ki vapurun âdeti budur. Etrafını almış olan hanımlara baktıkça üzerlerindeki mücevher ve diğer süslerden gözleri kamaşır. Hanımların hiçbiri Fitnat Hanım'a bir şey söylemez; fakat hepsi ona bakar ve ona baktıktan sonra birbirlerine bakarak bazı manalı manalı işaretler yapıyorlar. Bir kız, Fitnat Hanım'ın yanında oturmuş. Fitnat Hanım'a iltifat etmek, söz söylemek isterse de bir şey söyleyemez, ancak gülerek yüzüne bakar. Fitnat Hanım utanır, hem sıkılır hem merak eder. Bu muameleden bir şey anlayamaz, çok bunalır.

Nihayet vapur Üsküdar İskelesi'ne yetişir. Fitnat Hanım ile Emine Kadın kalkarlar. Başka hanımlar da bazısı önlerinde, bazısı arkalarında yürüyerek vapurdan çıkarlar. İskelenin yanında birkaç araba görürler ki bekliyorlar. Hani ya yukarıda dediydik bir kız Fitnat Hanım'ın yanında oturmuş iltifat etmek istiyordu. İşte o kız, iskeleye çıktıkları gibi, Fitnat Hanım'ı kolundan alarak bir arabanın yanına getirir ve arabanın kapısını açıp "Buyurun" diyerek Fitnat Hanım'ı içeri sokar. Kendisi de girer. Emine Kadın da girer. Diğer hanımlar da diğer arabalara binerek sıra halinde yürümeye başlarlar. Fitnat Hanım buna ne mana versin! Önce şu fikre kapıldı ki bu kız gidecekleri eve komşu olacak, onun için bir araba tutmuş da onları karşılamaya çıkmış. Bu pek âlâ. Ya öbür hanımların önden arkadan konvoy hâlinde yürümelerine ne mana vermeli?..

Zavallı Fitnat şaşırır. Bir de o arabalara dikkat eder ki her birine bir kumaş asılmış. Biliyor ki bu adet bir düğün âdetidir. Emine Kadın'a der ki:

- Canım kim evleniyor? Biz de düğüne mi gidiyoruz?

Kız, Fitnat Hanım'ın bu sorusuyla kıpkırmızı olur. Emine Kadın işitmez gibi olur. Hiçbiri cevap vermez. Emine Kadın, bu sözü kapamak için dereden tepeden söz söylemeye başlar. Fakat Fitnat o anda işi anlar, sapsarı olur, titremeye başlar. Lakin kızıdan utandığından güçlkle kendini tutar. İki üç dakika geçer geçmez bir büyük konağın kapısında bütün hanımlar inerler. Fitnat Hanım'ı yanında bulunan kız kolundan tutarak arabadan çıkarır. Diğer bir iki kız daha gelir. Fitnat'ı kollarından tutarak merdivenden çıkarırlar. Fitnat Hanım'ın merdivenden çıkarken ayakları tiril tiril titriyordu. Kendisini tutan olmasaydı şüphe yok ki yıkılıp düşecekti. Bir odaya sokarlar. Fitnat Hanım kapıdan girerken, Emine Kadın'ın yüzüne ümitsiz bir bakışla bakarak:

- Neredeyiz?.. Nereye geldik?.. Burası neresidir?.. Bu kalabalık niçin?.., dedi.

Emine Kadın gözlerini yere dikip:

- Kızım burası bundan böyle senin evindir. Bu hanımlar hep komşular ahablarıdır. Bu kızlar senin cariyelerindir. İşte senin talihin yavermiş!.. Artık kadrini bilmezsen, teşekkür etmezsen..., der.

Fitnat Hanım, Emine Kadın'ın bu sözünü işittiği gibi nerede olduğunu anlayarak aniden bayılıp düşer. Kızlar üzerine koşup yüzüne soğuk su serperler. Bütün konakta bir velvedir kopar. Biraz sonra Fitnat Hanım kendine gelir. Kendine gelir, ama rengi sapsarı olmuş, dudağı

kurumuş. Yanında bulunan bir kıza rica eder ki kalabalık çekilsin de bir iki dakika yalnız kalsın. Derhâl herkes çekilir, kapı kapanır. Fitnat yalnız arabada beraber olduğu kızla kalır. Bu kız, Serfiraz isminde Ali Bey'in bir cariyesiydi. Fitnat kendini yalnız gördüğü gibi minderin üzerinde yığılıp hüngür hüngür ağlamaya başlar. Zavallı Serfiraz şaşar. Bu ağlamadan hayrete düşer, gider Fitnat'ı kaldırır. Ağlamasının sebebini sorar; ağlamamasını rica eder. Lakin Fitnat Hanım'da ne sebebini söylemeye takat var ne de ağlamamaya niyeti var. Sürekli ağlıyor. Serfiraz'a da bir ağlama gelir. O da ağlamaya başlar:

- Ah, kardeşim! Ne talihimiz varmış. Ben düğün yapıyoruz diye sevinmekteyken bu ağlama nedir? Acep ne dertleriniz var? Acep başında ne belalar var? Ah! Yok yok. Hiçbir derdin yok, hiçbir belaya düşmedin. Lakin çocukluk, acemilik... Ah! Bu dökülen yaş nedir! Ciğerini ağzından çıkaracak gibi içini çekiyorsun! Allah aşkına! Sus. Gözlerini sil. Bu ne demek? Yazık değil mi?..

- Ah, kardeşim, dertlerimi bileydin!.. Kederlerimi bileydin!..

- Aman!.. Ne var?..

Fitnat Hanım, Serfiraz'ın bu sorusuna cevap olarak sırrını ortaya dökerek olur. Çünkü insanın bir derdi olduğu zaman, sanki dermanı çaresini bulacak gibi her kime tesadüf ederse hepsine derdini söylemek ister. Söyleyecek adam bulmadığı takdirde de kendi kendine yahut taşlara duvarlara söylemeye mecbur olur. Kısacası, Fitnat Hanım sırrını söyleyecek olur. Ama derhâl kendini toplayarak sessizliği tercih eder. Biraz sonra Serfiraz'ı Emine Kadın'ı çağırmaya yollar. Fakat bu macerayı önceden bilen kâhya kadın, Emine Kadın'a demişti ki:

- Ben sizin geri dönmenizi uygun görürüm. Çünkü kız sizi burada gördükçe böyle naz ediyor. Yanında eski bildiklerinden kimse olmadığını gördüğü an aklını başına toplayacak, utanacak.

Emine Kadın bu fikri beğendiye de Fitnat Hanım'ı bırakmaya da gönlü razı olmazdı. Nihayet biraz düşündükten dolaştıktan sonra ağlayarak büründü ve kâhya kadına:

- Fitnat'ı size emanet bırakıyorum. Allah için dikkat ediniz, üzülmesin, ağlamasın... Ah Fitnat'ım ah!.. Seni bırakıyorum!..

diyerek ve hüngür hüngür ağlayarak Fitnat Hanım’a haber vermeksizin çıkıp gitmişti. Serfiraz, Emine Kadın’ı bulamadı. Sordu anladı ki gitmiş. Fitnat Hanım’a gitti söyledi. Fitnat, Emine Kadın’ın gitmiş olduğunu anladığı gibi bir o kadar mahzun oldu ve üzüldü.

Yani, Fitnat Hanım o günü ağlayarak sızlanarak geçirdi. Zavallı Serfiraz teselli vermek istiyordu. Lakin tesellisi Fitnat’ın gönlünde hiçbir tesir etmezdi.

BENİ SEVMİYOR

Akşam saat ikide Fitnat Hanım, Serfiraz ile beraber oturuyordu. Her bir iki dakikada bir gözyaşı yanaklarının üzerinden dökülerek yere düşerdi. Arasira gönlünün içinden birer “Ah” çekiyordu. Serfiraz, sürekli Fitnat’ın yüzüne bakıyordu. Bir söz söylemeye cesaret edemiyordu. Fitnat Hanım arasira gözlerini kaldırıp Serfiraz’a bakıyor ve derhâl başını eğip gözyaşları dökülüyordu. İşte bu iki kızcağız böyle şaşkın şaşkın bir söz söylemeksizin ve kımıldamaksızın otururken saat ikide kâhya kadın kapıdan girer. Bir işaretle Serfiraz’ı dışarı çıkarır ve bir sandalyede oturarak Fitnat Hanım’a der ki:

- Kızım şimdi damat bey gelecek, sizi böyle bulmasın. Gözlerinizi siliniz... Aaa! Bu nedir? Hepimiz gelin olduğumuz zaman ağladık nazlandık, böyle şeyler yaptık; yaptık ama bu kadar değil. Aaa! Siz beş saat var ki ağlıyorsunuz. Hele şimdi susmalı, ağlamanın vakti değildir. Bak damat bey geliyor... Gözlerini sil de kalk...

Kâhya kadının böyle söylendiği ve Fitnat Hanım içini çekmekten başka bir cevap veremediği sırada kapı açılır. “Geliyorlar” sadası her taraftan yankılanır. Bir halayık perdeyi kaldırmış, açık duruyor. Kâhya Kadın Fitnat Hanım’ı elinden tutarak kapının yanına getirir. Zavallı kızın hiç aklı başında yok. Kendini bilmez. Dizleri tir tir titriyor.

Ali Bey girer. Odanın ortasında yayılmış olan seccadede iki rekat namaz kıldıktan sonra oturur. Kâhya kadın, Fitnat Hanım’ı elinden tutmuş. Zavallının vücudu öyle bir türlü titriyordu ki kâhya kadın tutmasaydı yere düşecekti. Kâhya kadın, Fitnat’ın bu halini gördüğü gibi bir sandalye yetiştirir, oturtur. Biraz sonra kâhya kadın çıkar ve kapıyı kapayarak gider.

Ali Bey, başını kaldırıp Fitnat’ın yüzüne baktığı gibi öyle bir hale geldi ki tarif kabul etmez. Çok üzüldü. Nasıl üzülmesin ki; Fitnat’ı görmekle sanki eski karısını gördü: Aynı boy, aynı yüz, aynı göz, nihayet tıpkı o! Ali Bey bunu gördüğü gibi on yedi seneden beri ayrılmış, evlendiğini işitmiş ve ölümüne kendisi sebep olduğu fikrine kapılmış olduğu eski karısını görür gibi oldu. Hem de ne halde gördü! İki gözünden çeşme gibi gözyaşı dökülüyor. Başını eğmiş içini çeker. İşte böyle bir halde gördü. Artık nasıl üzülmesin? Ali Bey şaşar. Ne düşüneceğini bilmez. Kendi kendine:

- Bu ne benzerlik, bu ne benzerlik!!.. O olmasın?.. Ne münasebet!.. O vakitten beri on yedi sene geçti. Bu kız on yedi yaşında değil ki... Sübhanallah! Bu ne tuhaf şey, yoksa rüya mı görüyorum?.. Düşler aleminde miyim?.., der.

İşte Ali Bey böyle bir şaşkınlığa düşer. Bu bilmeceyi nasıl çözsün? Sigarasını habire çekip durur. Kâh gözlerini kaldırıp Fitnat’a bakıyor. Öyle ağladığını gördüğü gibi yüreği bin parça olur. İster ki bir şey söylesin, ağlamamasını rica etsin. Fakat cesaret edemez. Nihayet kendini zorlayarak biraz iltifat filan gösterecek olur. Bir de bakar ki kız bayağı ürkme ve daha ziyade ağlamaya başlar. Bunun üzerine Ali Bey susar, başını yasdığa dayar, düşünür. Bir saat kadar geçtikten sonra birdenbire başını kaldırıp:

- Hanımefendi, ne düşünüyorsun? Bir şey söyleyiniz a. Uykunuz gelmedi mi?..

Fitnat Hanım’ın bu soruya verdiği cevap, bir ürkme ve bir iç çekmeden ibaretti. Ali Bey yine hülyaya, yine düşüncelere dalar. İki saat daha böyle geçer. Bu süre zarfında Ali Bey, ne Fitnat Hanım’ın yüzüne bakmaya veyahut bir söz söylemeye ve ne de Fitnat Hanım gözlerini ayaklarından kaldırmaya cesaret edebilir. Sanki ikisi de uykuya dalmışlar gibi ortalığı bir sessizlik kaplamış. Seyrek seyrek nefes almalarından ve Fitnat Hanım’ın içini çekmesinden başka sessizliği bozan bir şey yok. İki saat böyle geçtikten sonra Ali Bey yerinden kalkarak ve Fitnat Hanım’a:

- Ben gidiyorum. Siz biraz rahat ediniz, yatınız. Allah rahatlar versin, diyerek çıkar.

Odadan çıktığı gibi, kâhya kadını bulur:

- Bir kız gönder, gelin hanım ile yatsın. Birini de gönder bana öbür odada yatak yapsın, der.

Kâhya kadın, Serfiraz’ı Fitnat’ın yanına gönderir ve kendisi Ali Bey’in yatağını yapar. Yatağı yaparken:

- Bu ayrı yatmanın ne manası var?, der.

- Ben bilmem, hiç sorma. Az daha duraydım deli olacaktım. Şu kızı pek çok sevdim. Ne dersin? O rahmetlinin aynısı değil mi?..

- Ha benziyor, benziyor... Ah çok benziyor. Siz daima güzel karı alıyorsunuz... Ah ne talihiniz var!..

- Ama ne hikmettir bilemem. Hiçbir defa gözlerini kaldırıp yüzüme bakmadı. Ne kadar söz söyledimse hiçbirine cevap vermedi. Hep gözyaşları dökülüyordu!.. Göreydin nasıl içini çekiyordu!..

- Evet evet. Gündüzün de öyle. Fakat hoş görün efendim, çünkü kızların âdetidir. Öyle biraz yalandan ağlama biraz naz yapacaklar... Hem de bu acemi, ufak. Daha dünya nedir bilmez...

- Ah, yok yok!.. Keşke öyle olsaydı. Fakat değil. Ben naz görmüşüm, yalandan ağlamayı tanırım. Ama bu öyle değil. Ah! O kadar gözyaşı o kadar içini çekmek yalandan nasıl olur? Hem de o ağlamasına nasıl yanıyorum! Ah! Ne zayıf gönlüm var!.. Bir defa görmekle şu kızı şöyle bir sevdim ki canımı vereyim! Fakat ah! Şu karı kısmı imansızdır. Ettiğim o kadar iltifat karşısında bir yüzüme baksa, bir cevap verse!.. Ah!.. Yok yok. Bunda bir mana var, o beni sevmedi!.. Ah!.. Sevmedi!..

Ali Bey, böyle diyerek ve kendini tutamayıp hüngür hüngür ağlayarak soyunup yatağa yatar. Kâhya kadın çıkar, gider. Ali Bey hülyalar kurarak düşünerek taşınarak yatağın içinde her bir tarafa döner. Uyku yok, canı sıkılır. Bu böyle dursun.

Fitnat Hanım, Ali Bey'in gitmesiyle minderinin üstüne düşüp hüngür hüngür ağlamaya başlar. Serfiraz kapıdan girer, bunu bu halde görür. Bir şey söylemeye cesaret edemez. Bir köşede oturur. Fitnat Hanım kendi hâliyle meşgul; bunu hiç görmez. Yarım saat kadar böyle geçtikten sonra Serfiraz artık kendini tutamayarak Fitnat'ın ayağına düşer.

- Aman hanım. Bu ne haldir? Bu ağlama bu düşünme... Bunda ne hikmet var? Sizin bir derdiniz var, evet var... Hiç şüphem yok. Bu gözyaşlarınız sebebsiz değildir. Lakin canım rica ederim, ayağınızı öpeyim bu derdinizi bana bildirin. Elimden geldiği kadar sizi bu dertten kurtarmaya çalışacağım. Aman benden saklamayın...

Fitnat Hanım, Serfiraz'ın bu kadar rica ve üstelemesine karşı koyamayıp kimseye söylememesini rica ettikten sonra; ağlaya ağlaya bütün hikâyesini söyler. Serfiraz pek üzülür, çok ağlar. Bu iki kızcağız böyle dertleşerek ağlayarak saat dokuza kadar otururlar. O vakit Serfiraz, Fitnat'ı yatmaya mecbur eder.

Ertesi sabah, seher vakti Ali Bey kalkar. Bütün gece uyuyamamış. Gözleri ceviz tanesi gibi dışarıya uğramış. Fitnat'ı görmek ister. Odasına gider. Usulca kapıyı açar. Bakar ki zavallı Fitnat uyuyor. O ipek gibi saçları yastığının üzerine yayılmış; iki elini başının altına koymuş. Yastığı gözyaşlarından su içinde kalmış. Yanaklarında gözyaşları kurumuş duruyor...

Ali Bey bu manzaranın karşısında heykel gibi durmuş, şaşmış. Hiç hareket etmez. Biraz sonra o gözyaşı içinde kalmış yanağından bir buse almak düşüncesiyle yatağına yanaşır, eğilir. Lakin başını eğip, dudaklarını Fitnat'ın yüzüne yaklaştırdığı gibi birdenbire vücuduna bir titreme, bir soğukluk gelir, hemen kendini çeker. Elleri, dizleri, çenesi tiril tiril titremeye başlar. Bir soğuk ter vücudunu kaplar. Kalkar odasına gider. Bir kanepede ağlamaya başlar. Kendi kendine der ki:

- Ah, ne garip şey!.. Ben bu kızı daha dün gördüm. Bu buna gelen hal nedir? Ah, kendisini seviyorum!.. Ama karşısında duramıyorum; yüzüne bakamıyorum. Bir söz söylemeye, merhametini talep etmeye cesaret edemiyorum! O da o kadar ağlıyor. O kadar hüznü ve kederli duruyor! Acaba bu hüznü, bu kederi, bu ağlaması nedir? Naz değil, yapmacık değil, çocukluk değil, değil, değil! Bunun bir manası var. Evet, bir manası var. Hem de başka ne manası olabilir? Bundan başka ki beni sevmiyor... Aah!.. Evet, evet beni sevmiyor!.. Başkasını mı seviyor yoksa? Orasını bilemem lakin beni sevmiyor, beni sevmiyor vesselam. Beni sevmiyor fakat ben onu seviyorum. Aah, seviyorum. Canımdan çok seviyorum, yürekten seviyorum, seviyorum. Hem bu çabuk çabuk sevdiğimin sebebi vardır. Bu sevgim yeni bir şey değildir. Bu eski bir aşkın tazelenmesidir. Evet, bu sevgi eski eşime sevgimin aynısıdır. Çünkü bu o rahmetliye o kadar benziyor ki bunu gördüğümde onu görmüş gibi olurum ve ona olan aşk ve muhabbetim buna geçiyor. İlahi, bu ne hikmettir!.. Bunda ne sır vardır! Ah seviyorum, dedim seviyorum ama ne yapayım? O beni sevmiyor! Vazgeçsem... Ah vazgeçmeyeceğim, nasıl vazgeçebilirim!.. Ama vazgeçmeyip de ne yapacağım? O beni sevmiyor! Ben onun özgürlüğüne nasıl mani olayım? Ben onun ile nasıl yaşayabilirim?.. Of! Rabbim! Bu ne dert! Bu ne felaket!.. Ah!.. Nasıl yapayım!.. Çıldıracağım!..

İşte Ali Bey bu türlü düşüncelerle kâh kanepenin üzerinde oturarak ve kâh odanın içinde gezinerek düşünür.

Biraz sonra haber verdiler ki Fitnat Hanım kalktı. Ali Bey yanına gider. Yine akşamki macera: Fitnat başını eğmiş kâh ağlar kâh içini çeker. Hiç gözlerini kaldırmaz. Ali Bey bir düşünmeye dalmış. Bir şey söylemeye cesaret edemez. Fitnat'ın yüzüne baktığı gibi gözyaşları dökülür. İşte bir hafta kadar böyle geçer ki bunlar beraber oldukları vakitte her biri bir köşede heykel gibi donup duruyor ve ayrıldıkları vakit de her biri kendinden bezmiş bir halde ağlayıp durur.

SAYIKLAMA

Bu haftanın içinde Ali Bey çok defa Fitnat uyuyorken gider. Yastığının başında oturur ve hayran hayran yüzüne bakıp ağlıyordu. Zavallı kız, humma²² hastaları gibi uyurken daima sayıklıyordu. Sayıklarken de sürekli Talat ismini söylerdi. Ali Bey bunu işitmiş ve kızın bu Talat'a âşık olduğunu anlamıştı. Kendi kendine derdi ki:

- Ah!.. Bir Talat sayıklıyor! Bu Talat kim? İşte onu seviyormuş! Ha! Anladım anladım. Bunun bu hali, bu ağlaması, bu kederi hep budur. Talat... Talat... Ah! Bizi bu hale getiren bu Talat'tır. Şüphem yok artık. Kız onu seviyor! Nerede görmüş? Nasıl ilişki kurmuşlar? Her nasılsa onu seviyor, beni sevmiyor! Elbette sevmeyecek. Onu önceden sevmiş. Şimdi onu bırakıp da beni nasıl sevebilir? Hem de kendisi gibi bir delikanlı olacak. O da bunu sevecek, evet sevecek. Sayıklamasından öyle anlaşılıyor. Ah! Bu güzel, o da güzel birbirini seviyorlar da kavuşmasınlar! Bir daha görüşmemek üzere ayrılınsınlar! Off, Ne zor şey! Ah! Zavallı Fitnat'ın hakkı var ki öyle ağlıyor. Öbürü de böyle ağlayacak... Şüphe yok... Ah, ah, bunların da murada erişmelerine mani olan kim? Ben, ben? Ah! Ben, of! Benden böyle bir fenalık gelsin? Benden, benden? Ben ki şimdiye kadar bir karıncanın canına kastetmemişim, ben böyle iki gencin canına kast edeyim! Ben ki birinci karıma ettiğim muameleden dolayı vicdanım bir dakika yakamı bırakmıyor! Ben bir faciaya daha sebep olayım!..

Ali Bey bu sözleri söylerken kendinden nefret etmeye başlar, kendini öldürme derecesine gelir. Kan içinde kalmış gözlerini açıp, deli gibi her tarafa korkunç ve soğuk bir bakışla bakar. Hemen ardından bir şey keşfetmiş gibi müthiş bir hareketle fırlayarak:

- Yok, yok artık yakamı tekrar vicdan denilen düşmanın eline veremem! Benden böyle bir fenalık meydana gelmez! Ben bunların kavuşmalarına mani olamam, olmamam. Tam aksine aracı olurum. Evet, yardımcı olabilirim. Ben şimdi kırk beş yaşında varım. Bu kız bana layık değil. Ben bu kızın babası olabilirim. Evet, zaten evladım yok. Ne olur şu kızı ben ahiret kızlığına kabul etsem de şu Talat dediği sevgilisini damatlığa alsam!..

dediyse de bu son kelimeleri söyler söylemez gözyaşları dökülür. Ayak üzerinde durmaya takati kalmaz. Kanepenin üzerine atılır. Birkaç dakika ağlayarak düşündükten sonra:

²² Humma: Ateşli hastalık, sıtma nöbeti.

- Ah, ne diyorum, ne diyorum! Kendi gönlüme böyle bir ihanet nasıl edebilirim? Fitnat'ı başkasına teslim etmek! Başkasının kucağında görmek!!! Yok, yok, bu olamaz, böyle olamaz. Başka türlü de olamaz. Ya nasıl olacak? Ah, yarabbi! Bu ne azaptır! Ne çok günahlarım varmış. İlahi, benim halim ne olacak! Ah! Bu halledilir bir sorun değil, ben çıldıracağım! Çıldırıktansa, rabbim, beni hoş gör. Katiller defterinde yazma, kendimi öldüreceğim, Evet kendimi öldürmeye hakkım var; ölmekten başka benim için kurtuluş yok. Öleyim ki bu azaptan kurtulayım ve o biçareler kavuşsunlar..., der.

Ali Bey, bu sözlerle kendini öldürmek niyetindeyken en çok sevdiği ahablarından bir beyin geldiğini haber verirler. Bu bey içeri girer; Ali Bey'i öyle bir halde gördüğü gibi şaşar, sebebini sorar. Ali Bey macerayı anlatır. Bey:

- Aman böyle şeylere ne önem verirsiniz?.. Kızların âdetidir. Evlendikleri vakit öyle biraz nazlanırlar. Başka hiçbir şey yok..., der.

- Talat isminde birini sayıklıyor birader!..

- İnsan sayıkladığı vakit elbette Talat, Ahmet, Mehmet, Zeynep... öyle bir şey sayıklayacak. Bu sayıklamasından ona âşık olduğunu neden anladın?

- Yok, birader, yok. Onu seviyor. Pek iyi anlamışım ki seviyor...

- Vele sevsin efendim. Kız evleninceye kadar gözleri kapalı değildir ki... Bugün bir güzel delikanlı görür, sever, beş altı gün onu sayıklar. Sonra başkasını görür, öbürünü unuttur. Onu sever... Evlendiği zaman da beş altı gün o eski hülyalar ile meşgul olur. Sonra hepsini unuttur. Kocasıyla, eviyle, familyasıyla meşgul olur. Sevgisi beri tarafa yönelir...

Bu bey böyle birçok nasihatlar verir ve birçok örnekler gösterirse de Ali Bey'i kandıramaz. Bunun ile beraber biraz teselli olmasına yardımcı olur. O ümitsizlikten çıkarır, kendini öldürmek niyetinden vazgeçirir.

YİNE BİR MEKTUP

Fitnat Hanım kendinden çok Talat Bey'e acıyordu. Talat Bey'i düşündükçe:

- Ah zavallı çocuk! Ben onu sevdiğim gibi o da beni öyle seviyor! Evet seviyor. Hiç şüphem yok ki seviyor. Beni aşırı derecede sevmese, öyle melek gibi bir adam kız kıyafetine girmek gibi o kadar dalavere, hileler düşünür mü? Ah! Zavallı hastadır da! Kim bilir iyileşti mi? Fenalaştı mı? Ah! Geçenlerde kendisine mektup yazdım! Ah o mektup ne ümitler vermiş! Fakat heyhat! O ümidler bir rüya gibi geldi geçti! Ah ah! Yine ümitsizliğin pençesine düştük! Ah felek, felek! Bizi ne vakte kadar sıkıştırıcaksın! Biz ne kabahat ettik! Ah babam! Babam bana iyilik yapmak niyetiyle beni mezara teslim edecek! Beni neyse kendi kızıyım, fakat o zavallı çocukcağız! Çünkü korkarım ki o da benden sonra yaşamayacak! Ah zavallı Talat; sen hâlâ rahattasın. Evet, her ne kadar ki hastasın; lakin gönlün şendir, bir ümidin vardır. Ya ben? Ömrümden ümitsiz! Ömrümden mi dedim? Ömrüm ne olacak? Dünyada en ziyade sevdiğim adamdan ümitsiz! Ah! Ömrümü onunla kavuşmaya feda ederdim. Lakin ömür olmadıkça kavuşma olamaz. Fakat beş günlük bir kavuşmaya yirmi senelik ömrü feda ederim. Lakin heyhat heyhat! Ömür tükendi! Kavuşmaya ümit yok!.. Of of!.., diyerek gözyaşları dökülürdü.

Bir gün, Fitnat Hanım, Serfiraz ile beraber oturmuş, Ali Bey dışarı çıkmıştı. Fitnat Hanım Serfiraz'a der ki:

- Nakış ustası Şerife Kadın galiba buraya geliyor bazen?
- Evet gelir. Bana nakış gösterir. Fakat bu hafta gelmedi. Bugün yarın belki gelir.
- Kardeşim bana bir hokka, kalem, biraz kâğıt bulabilir misiniz?
- Başüstüne efendim, bulayım.

Fitnat Hanım ne yazacaktı? Elbette Talat Bey'e bir mektup... Serfiraz hokkayı, kalemi, kâğıdı getirir. Fitnat Hanım başlar şu mektubu yazar:

"Talat'ım!..

Ah Talat diyeceğim. Çünkü bu isim ile alıştım artık. Şimdi bana Talat ismi Ragibe isminden daha tatlı, daha sevecen görünür. Talat'ım! Bu mektup, ah bu mektup, o geçenlerde aldığın mektubun zıttıdır! O mektup size ne ümitler götürdü! Bu mektup ise sizi üzecek! Ah ah! Talat'ım size verdiğim ümitlerin aslı çıkmadı! O ümitler yalanmış! Beni aldattılar, beni

aldatarak ecelin pençesine teslim ettiler! Yazlığa gidiyoruz diyerek beni nikâh kıymış oldukları herifin evine getirdiler! Eve girmeden evvel işi anladım. Ama ne yapabilirdim?.. Ağladım, sızladım hatta bayıldım bile. Az kaldı ölüyordum! Fakat kime ne?.. Emine Kadın, ah beni o kadar seven Emine Kadın! Beni bırakıp gitti! Tanımadığım, hiç görmemiş olduğum adamların arasında kaldım! Bir kızcağz bana acıyor, beni seviyor, benimle beraber oturuyor. O da olmasaydı ne olacaktım! Bana Ali Bey'in hanımı derler! Gelin diye çağırırlar! Ah! Bu sözlere, bu isimlere ne kadar gönlüm sıkılıyor! Ne kadar fena etki ediyor! Ben gelin değilim. Elhamdürillah kızım, kızım ve kız öleceğim. Ben onun haremi değilim, onun yüzünü bile görmemişim. Odama gelir; lakin o odamda durdukça bana kâbus mu diyeyim, sara²³ mı diyeyim, öyle bir hal gelir. Hiçbir vakit gözlerimi kaldırıp yüzüne bakmamışım. Lakin o da ağlıyor. Hem odamdayken hem odasına gittikten sonra daima ağlıyor diyorlar! Demek olur ki o da beni sevdi! İşte beni karamsarlığa düşüren asıl burasıdır. Çünkü böyle olduğu halde yakamı kolay bırakmayacaktır! Ah! Talat'ım ah! Nerede o kurduğumuz hülyalar! Nerede o görüştüğümüz günler! Lakin ah! O vakit birbirimizi bilmeyerek görüşüyorduk! Bir bilinmezlikte, bir karanlıkta sevişiyorduk! Birbirimizi tanıyalı bir defa görüşemedik! Talat'ım belki daha keyfiyetsizsiniz, belki daha iyileşemediniz. Böyle acı acı sözler ile sizi rahatsız etmeyeyim. Bu dünyanın işleri böyle gelir geçer. Talat'ım ben böyle yaşayamam. Gece gündüz durmadan ağlıyorum. Buraya geleli bir haftadır da bir kere gözlerimi kaldırıp etrafıma bakmadım. Nerede olduğumu bilmem! Yemek ağzıma koymadım! Bir saat uyumadım! Ben kederden ve yemeksizlikten, uykusuzluktan öleceğim! Öleceğim ama bir daha seni görmeden canım çıkmaz! Ah! Bir daha seni görsem! Beş dakika olsun beraber dursak! Sonra ayrıldığımız gibi ölsem. Ah! Dünya hiç gözümde yoktur. Dünyada her ne var ise nefretimdir. Hiçbir şeye acımam, yalnız sana. Ah Talat'ım! Sana acırım! Ah! Seni nasıl bırakayım! Seni nerede bırakayım! Seni kimlere bırakayım! Bilirim ki ben ölürsem sen bana acıyacaksın, ağlayacaksın. Ah! Layık mı ki ben dünyanın belalarından kendimi kurtarayım, kendimi rahat döşeği denmeye şayan olan mezara atayım da dertlerimi sana bırakayım? Ya maazallah, sen de benim dertlere dayanamazsan! Sana da bir şey olur ise! Ah! O benim kavuşamadığım vücut, kara toprağın kucağına girsin!!!.. Ah ah! Ne yapayım? Nasıl hareket edeyim? Talat'ım! Gel seni bir daha göreyim. Hele bir daha görüşelim de Allah kerim. Kız kıyafetine gir, yine Ragıbe Hanım kıyafetiyle gel. Lakin heyhat! Sen hastasın! Sen

²³ Sara: Vücutta şiddetli titremeler, ağızda köpürme, olduğu yere düşme gibi belirtileri ve nöbetleri olan hastalık, epilepsi.

çıkamıyorsun! Ah! İnşallah iyi oldunuz! İnşallah yarın öbür gün gelirsin!.. Bekliyorum, bekliyorum. Ben seni bekliyorum, ecel beni bekliyor!..

Fitnat''

Fitnat gözyaşı dökerek yazdığı bu mektubu bir zarfa sarar, cebine koyar. Ertesi gün Şerife Kadın da gelir. Fitnat Hanım Şerife Kadın'a mektubu verip:

- Eğer Ragıbe Hanım beni sormak için evinize adam gönderir ise rica ederim ki bu mektubu kendisine gönderesiniz, der.

FİTNAT'IN MUSKASI

Mektup yazıldığı günden sonra üç gün geçti. Fitnat; Ragıbe Hanım'dan - yani Talat Bey'den - hiçbir haber alamamış, oldukça merak etmiş, kendi odasının bir köşesinde oturmuş:

- Nasıl gelmedi? Ne oldu? Mektubu mu alamadı? Yoksa kalkamıyor mu? Ah! Zavallı çocuk hastadır!.., diye düşünüyordu. Ali Bey ise kendi odasında gezinerek düşünüyor ve zihniyle bir çare arıyordu. Birçok düşündükten sonra:

- Aman ben de nasıl şaşırdım! Ne kadar soğuk duruyorum! Ne kadar korkuyorum! Ben kendimi cesur bilirdim. Bilemem bana bu korkaklık neden geldi? Önüne çıktığımda titremeye başlarım! Yüzüne baktığımda kendimi kaybederim! Bu hal ne vakte kadar sürecek? Layık mıdır ki ben onun sayıklamalarına mana vereyim? Öyle şeylere kulak asayım? Gideyim bir defa ayağına düşeyim, kandırırsam ne âlâ, olamadığı halde hiç olmaz ise sebebini anlayayım. Hem de... Ah! On gündür ki beraberiz daha sesini duymadım!..

diyerek kendine müthiş bir cesaret verir. Fitnat'ın odasına gider. Kapıyı açtığı gibi doğru gider, Fitnat'ın dizlerine kapanır ve gözyaşları dökülerek, sesi titreyerek:

- Ah, bu bana verdiğin azap nedir? Artık çekemem! Ben sana ne yaptım? On günden beri döktüğüm gözyaşı! Çektiğim ah vahlar gönlüne hiçbir etki etmedi! Elmas gibi bir vücudun içinde taş gibi bir yüreğin bulunmasına kim inanabilirdi? Bir defa yüzüme bakmadın! Bir lakırdı söylemedin! İnsaf, insaf! Ben seni bu kadar seviyorum. Senin aşkından deli divane olacağım da sen benden nefret ediyorsun! Yüzüme bakmaya tenezzül etmiyorsun! Niçin? Bir kabahatim var ise söyle düzeltmeye çalışayım. Benden ürküyorsun! İşte titriyorsun! Ah, bu ne insafsızlık! Ah, ben çıldıracağım, öleceğim! Senden bir söz yalnız bir söz isterim: Beni sever misin sevmez misin? Eğer sev... ah eğer sev... mez... isen niçin sev... mez... sin? Hiç olmaz ise sebebini bileyim de ona göre...

- Niçin... sevmeye... sevmeyeceğim... Sen beni sevdiğin gibi ben de seni öyle... ve belki daha çok seviyorum. Sizin böyle rahatsız olduğunuza yüreğim bin parça oluyor! Döktüğünüz gözyaşlarının her bir tanesi yüreğime bir kurşundur. Ben de sizi sevi... yorum... Allah biliyor. Sevi... yorum... Ama... ama...

- Ama? ...

- Seviyorum... ama...

- Ama ne?..

- Hiç işte, seviyorum...

- Seviyorsun!.. Seviyorsun! Bu nasıl sevmek? Ah! Beni seviyorsun? Nasıl seviyorsun? Seviş işaretleri nerede? Ben kapıdan girerim, sen felç isabet edecek gibi olursun! Ben sana söz söylerim, cevap vermezsin! Yüzüne bakarım, ürkersin! Bir defa yüzüme bakmadın! Bana bir laf söylemedin! Ben odanda durdukça, sen ağlamadan başını kaldıramazsın! Durmadan içini çekersin! Sevgi alametleri bunlar mı?.. Sevmek böyle mi olur?..

- Efendim seviyorum. Gönlüm şahittir ki sizi seviyorum... Ama, ama, babam... gibi... abim gibi... seviyorum... Lakin gönlümü size veremem. Gönlüm... elimde değil... gönlümü... baş... ka... sına vermişim... Onun için ağlıyorum...

Fitnat bu sözleri söylerken yüzü vücudu ter içinde kalır, boğazı tıkanır, yüzünü ellerine kapayarak hüngür hüngür ağlamaya başlar. Ali Bey, Fitnat'ın yanında oturarak:

- Elmasım! Gel vazgeç bu sevdadan. Unut onu da beni sev. Pederin gibi sevme... Ben sana âşığım... Ayrılırsan ben kederimden öleceğim! Telef olacağım. Gel bana merhamet et, diyerek elini Fitnat'ın göğsüne koyar. Kucaklamak ister. Fitnat göğsünde Ali Bey'in elini hissettiği gibi ürker, birdenbire fırlar. Odanın bir köşesine gidip ayakta durur. Vücudu tiril tiril titrer...

Fitnat, kendini Ali Bey'in ellerinden çektiğinde boynunda asılmış bulunan bir ip kopar, Ali Bey'in elinde kalır. Ali Bey; Fitnat'ın öyle ürkererek elinden kaçtığını gördüğü gibi şaşar, donmuş gibi kalır. Biraz sonra daha fazla üzerine varmanın abes olduğunu düşünerek ve derinden ümitsizliğe düşerek kalkar odasına gider. Fitnat'ın odasından çıktığı gibi arkasından kapının kilitlendiğini işidir. Bu husus kendisine daha çok dokunur:

- Ah!.. İşte kapıyı kilitledi ki tekrar gitmeyeyim. Ah! Bu kız bana karı olamayacak! Boşunadır ümitlerim!.. Ah! Başkasını severmiş!.. Acaba kimi? Sayıkladığı Talat'ı, onu sevecek! Ben iyi keşfettim..., diyerek odasında oturup düşünür, ağlar.

FACİA

Fitnat'ın boynundan kopup Ali Bey'in elinde kalan ip, hâlâ Ali Bey'in elinde duruyordu. Çünkü insanın aklı başında olmadığı halde bir şey bulunur ise bırakmayı yahut bir tarafa atmayı düşünemez. Ne halde bulunur ise o halde kalır...

Ali Bey, kendi odasında düşünüp ağlarken ip elinde duruyordu. Biraz sonra tespih yerine elinde gezdirmeye başladı. Meğer bu ip bir muska ipiymiş. İpin bir köşesinde muska da asılı duruyordu. Bu muska Ali Bey'in eline dokunduğu gibi dikkatini çeker:

- Ah! Muskaymış! Ah bu muska, benim bir öpücük almayı başaramadığım ve başaramayacağım göğüste kim bilir ne kadar zaman durmuş! Ah bu muska kadar bahtım olaydı!..

diyerek muskayı öpüp koklar. Biraz sonra bu muskayı açıp okumayı merak eder. İnsan bazı defa böyle manasız şeylerde merak eder aa. İşte buna da böyle manasız bir merak diyeceğiz, çünkü muskanın içini görmeyi niçin merak edecek? Muskanın içinde manasız birkaç rakam birkaç harften başka ne olabilir? Evet, bu meraklık manasız bir şeydi. Fakat boşa çıkmadı, çünkü bu muska öyle rakam ile dolu değildi. Bu muskabir başka türlü yazılmıştı. Belki hatırlınızda vardır ki Emine Kadın bir defa Şerife Kadın'a demişti ki:

- Kızın muskası vardı ki, adeta bir tılsımdır ve bu muska anasının yadigârıdır. Anası vasiyet etmiş ki kız on sekiz yaşına bastığı gibi o muskayı açıp kendisi okusun.

İşte bu muska o muskaydı. Bu muskanın önemi bundan bir dereceye kadar anlaşılabilir. Her nasılsa, Ali Bey nüshanın açmasını merak etti dedik. Kalem tıraş alır, muskanın sarılı olduğu çuhayı keser. Muskayı çıkarır, açar. Bakar ki, ne görsün? Muska muska değil, bayağı bir mektup! Ali Bey yazıya bir göz gezdirince sarılık yüzünü kaplar, titremeye başlar. Kısacası, öyle bir halde muskayı okumaya başlar. İşte muskanın kopyası:

"Kızım Fitnat! Ah zavallı kızcağızım!.. Ne kara bahtın varmış! Ne kara talihin varmış! Zavallı çocukcağız! Hâlâ bir şeyden haberin yok! Hâlâ dünyayı bilmezsin! Ah zavallı, bu yaşta babadan anadan mahrum kalıyorsun. Ben kendimden ümidi kestim! Doktorlar belki iki ay evvel benden ümidi kesmişler. Benim daha yaşamaklığım imkânsızdır! İşte ölüyorum!.. Ölüyorum da seni öksüz bırakıyorum, seni yetim bırakıyorum! Artık "anne" diyemeyeceksin! Ana şefkatinden mahrum kalacaksın! Ah zavallı ben! Dünyanın hiçbir şeyine yanmam, yalnız sana. Ah mini mini

kızcağızım! O mini mini ağzınla bana “anne” dediğin zaman gönlüm nasıl ferahlanır! Ah zalim ecel! Beni gözümün nuru kızımdan ayıracaksın! Fitnat’ım, sen şimdi beni iyi tanımazsın. Birkaç günden sonra bütün bütün unutacaksın! Anne lafını bir daha ağzına almayacaksın! Lakin bir gün gelecek ki ananı babanı soracaksın. Benden sana haber verecekler, belki de o vakit benim için bir iki gözyaşı dökersin... Lakin babandan, babandan sana kim haber verecek? Babanı benden başka kimse bilmez. Ev halkı babanı ölmüş bilirler. Sana da öyle söyleyecekler. Lakin öyle değil. Baban ölmemiş, hâlâ yaşıyor. Lakin baban seni hiç bilmez. Eğer ben şimdi babanı açıkça söylersem; ben öldükten sonra seni burada tutmazlar, babana gönderirler. Baban da bir kızı olduğunu hiç bilmez. İnanamayacak. Seni ihtimal ki kabul etmesin. O vakit sana maazallah gayrimeşru diyecekler. Kimse kabul etmeyecek. Sokaklarda kalacaksın. İşte bu sebepten babanın kim olduğunu kimseye söylemem. Yalnız yazıyorum ve bu mektubu bir muska şekline sokarak boynuna asarım ve Emine Kadın’a tenbihledim ki on sekiz yaşına bastığın gibi bu muskayı açıp sana okusunlar. İşte o vakit babanı anlayacaksın. O vakit, baban daha hayattaysa haber yollayabilirsin. Kendisiyle görüşebilirsin. İşte sana söylüyorum. Ben ilk defa Üsküdar’da evlendim. Kocam beni pek çok seviyordu, ben de onu seviyordum. Bir sene beraber yaşadık; sonra bilmem bir yalancı hakkımda iftira olarak bir fena şey mi söyledi, nasıl oldu? Beni boşadı... Ama ben hamileydim, onun haberi yoktu. Evime geldim. Durmadan ağlıyordum. Birkaç aydan sonra sen dünyaya geldin. Daha birkaç ay geçti. Tekrar evlendim, şimdiki kocayı aldım. Lakin evlendikten sonra rahmetli anamdan bir şey işittim ki bana pek çok dokundu ve belki vefatıma sebep oldu. Şöyle ki, birinci kocam beni boşadıktan bir hafta sonra pişman olmuş, beni tekrar istemiş! Fakat anam inadından bu teklifi kabul etmeyip bana haber vermeksizin reddetmiş. Bunu işittiğimde pek üzüldüm. Daima ağlıyordum. Sağlığım günden güne bozulmaya yüz tuttu. Her tarafımda sancılar başladı, yatağa yattım. İşte iki ay var ki mezarın başlangıcı olan yatakta yatıyorum! İşte kızım babanı öğrendin. İsmi Ali Bey’dir. Evi Üsküdar’da Toptaşı’ndadır. Evinin numarası ...dır. Ara bul... Allah’a ısmarlarım kızcağızım!.. Cenab-ı Hak seni her fenalıktan korusun. Amin...

Sevgili annen,

Zekiye”

Ali Bey bu muskayı okurken yüzünde, vücudunda bir damla kan kalmamıştı. Elleri tiril tiril titriyordu. Lakin bitirinceye kadar gayret etti, kendini zorlukla tuttu. Bitirdiği gibi, henüz gözleri imzadayken, kâğıt elinden düşer. Cansız gibi kanepenin üzerinde yayılır, bayılır. On

dakika kadar bayılmış durur. Sonra kendine gelir. Evvela nerede olduğunu, ne halde bulunduğunu fark edemez. Sonra gözlerin ayakları önünde bulunan kâğıda iliştiği gibi işin ne olduğu anlar. Elleri ayakları titreyerek kâğıdı alır, kalkar. Kâğıt elinde Fitnat'ın kapısına bakar ki kapı kapalı. Odanın içerisinden bir inleyiş işitiliyor.

- Fitnat'ım, kızım! Kapıyı aç, baban geliyor, baban geliyor! Baban ile görüşeceksin! Kocalığa kabul etmediğin bu biçareyi şimdi babalığa kabul et! Ben gerçekten babanmışım! Hakkın varmış ki beni baban gibi seviyordun! Aç kızım aç, çabuk!..

Ali Bey böyle söyleyerek kapının arkasında bekliyordu. Lakin on dakika geçti kapı açılmadı. İçeriden cevap da yok. Yalnız derin derin bir inleyiş çıkıyor. Ali Bey'in sabrı kalmaz. Her ne kadar vücudunda hiç takat kalmamışsa da kapıya dayandığı gibi menteşeleri kırılıp açılır.

Ali Bey deli gibi bir tavır ve hareketle içeri girer. Bir de bakar ki ne görsün? Heyhat! Fitnat odanın ortasında yatmış! Vücudu al kan içinde kalmış, gözlerini tavana dikip inliyor! Göğsü açık, midesinin üzerinde bir ufak çakı batmış, yalnız çakı görünüyor! Ah! Zavallı kız! Yarım saat evvel Ali Bey ile aralarında geçen maceradan sonra, Ali Bey kalkıp odasından çıktığı gibi Fitnat kapıyı kilitleti dedik. İşte kapıyı kilitletiğinin sebebi buydu. Zavallı canından bıkmış, sevdiğinden ümitsiz! Talat'a mektup göndereli üç gün olmuştu. Ne Talat geldi ne bir cevap gönderdi! Fitnat karamsarlaşır. Hele o maceradan sonra ümitsizliği bin kat olur! Daha yaşamak istemez! Kapıyı kilitletiği gibi cebinde bulunan bir ufak çakı çıkarır! Göğsünü açar, ta midesinin üzerinde saplar, yatar!!! İşte Ali Bey gelinceye kadar öyle yatmış bekliyordu!..

Ali Bey, bu hali gördüğü gibi avazı çıktığı kadar bağırır ve bayılıp Fitnat'ın yanına düşer. Karılar, halayıklar kapının gürültüsünü ve Ali Bey'in bağırıldığını işittikleri gibi odaya koşarlar; bakarlar ki odanın ortasında iki kişi yatıyor! Birisi gözlerini tavana dikmiş ve kan içinde kalmış inliyor! Öbürü ölü gibi yatmış, üzerinde hiç hayat eseri yok! Halayıklar içinde bir velvedir koptu. Kimi ağlar kimi bağırır, kimi koşar, kimi kendini vurur! Kâhya kadın, Ali Bey'in bayılmış olduğunu anlayarak soğuk su alıp yüzüne serper. Ali Bey'i kendine getirir. Ali Bey kendine geldiği gibi:

- Ah! Fitnat'ım, kızım! Ne yaptın! Kendine mi kıydın! Ben senin baban! Senin babanmışım da ne senin ne benim haberim var!!! İşte boynundaki muska, muska değilmiş. Ananın bir vasiyetnamesiymiş!! Senin ananın, ah zavallı Zekiye! Benim karımdı! Ben boşamışım! Ben böyle bir kabahat, böyle bir günah etmişim! İşte sen benim kızsın! Lakin

heyhat!.. Ah!.. Keşke bu muska iki saat evvel elime düşmüş olsaydı! Keşke daha yarım saat kendine kıymayaydı! Lakin inşallah iyi olursun kızım!.. İnşallah!.. Ah seni bir gün sağ görsem! Ben sana kızım desem, sen bana babam desen! Sevdğin Talat ile evlendirsem! Kendimi evlatsız zannederken iki evlat... Hem böyle evlat babası olsam!!! Ah, onun için Zekiye’me benziyorsun! Zekiye’nin kızımıştın! Ah ah! Bileydim!..

Ali Bey böyle diyerek Fitnat’ın başı ucunda oturmuş sızlardı. Fitnat, gözlerini açmış sevecen bir bakışla Ali Bey’in yüzüne bakıyordu. Oldukça zayıf ve kesik bir sesle der ki:

- Sen babammışsın! Ah! Keşke bileydim! Lakin babacığım keder etme, benim kaderim böyleymiş! Sen de farz et ki gerçekten kızın yokmuş. Lakin size bir ricam var, babam olduğunuz için bana bir hizmet edesin. Talat’ımı bulasın, kendisine teselli veresin. Kendisine kıymasını engelleyesin. Kader istemedi ki seni bana baba, beni sana kız tanıtsın! Şimdi birbirimizi tanıdık fakat heyhat! Bana sizden babalık hakkı geçmek için yalnız son nefesimde bana şu hizmeti yerine getirin. Şu vasiyetimi yerine getirin...

- Ben senin vasiyetini yerine getireyim! Ben ananı mezara koyduğum gibi, seni de hâlâ gençliğine doymamış iken seni de mezara koyayım da ben daha yaşayım!.. Ah!.. Benim daha ömrüne ümidim var. İnşallah iyi olursun diye sabrediyorum... Yoksa şimdi kendimi öldürürdüm!..

Ali Bey bu sözdeyken kapıdan bir kız giriverir. Bu kız halayıklardan değil... Bu kız bir daha o evde görülmemiş. Gayet güzel bir kız, fakat o anda yüzü sapsarı, dudakları bembeyaz olmuş. Nefesi tıkanmış... Kapıdan girdiği gibi gözlerini bir defa odanın etrafına dolaştırır. Sonra gözlerini Fitnat’ın yüzüne dikip aceleyle üzerine yürür. Fitnat, gözlerini çevirip bu kıızı gördüğü gibi yüzüne bir sarılık vücudunda bir titreme peyda olarak “Talat... Talat” diye iki defa çağırır... Ali Bey, bu Talat ismini işitmesiyle gözlerini açıp gelen kıza bir dikkat ve şaşkınlıkla bakmaya başlar.

Talat ise... Zavallı Talat! Çünkü bu kız kıyafetiyle gelen kişi Talat idi! Evet bıçare Talat idi. Henüz humma tam iyileşmemiş ve kalkmaya hiç hali yokken, Fitnat’ın mektubunu aldığı gibi sevdiğini canına tercih ederek anasının ve dadısının engellemesine rağmen kalkıp giyinmişti. Şehzadebaşı’na gidip kılık değiştirdikten sonra ta Üsküdar’a kadar gitmiş ve Ali Bey’in evini bulup içeri sokulmuş ve halayıklardan Fitnat’ın biraz keyifsiz olduğunu anlamakla derhâl odaya girmişti... Zavallı Talat! Fitnat’ın ağzından kendi ismini işittiği gibi sanki isminin çıkış noktası

olan o güzel dudaklara teşekkür olarak bir öpücük vermek için Fitnat'ın üzerine yürür... Lakin heyhat!.. Fitnat'ı al kan içinde gördüğü gibi kendini kaybederek yere düşer! Talat'ın bu hali Fitnat'a fazlasıyla etki eyler, daha da fenalaşır. Halayıklar koşarlar, Talat'ı kaldırırılar. Kendine getirirler. Fitnat gözlerini Talat'ın yüzüne dikmiş... Talat'ın kendine geldiğini gördüğü gibi gayet zayıf ve titrer bir sesle:

- Talat'ım!, der.

Talat gözyaşı dökerek içini çekerek Fitnat'ın başı yanında oturup:

- Fitnat'ım ne yaptın!.. Ne oldu!.. ah!..

diyerek Fitnat'ın elini tutar. Fitnat'ın elinin yüzünün buz gibi soğuk olduğunu hissettiği gibi vücuduna olağanüstü bir titreme gelir. Fitnat'ın yüzüne bakar görür ki gözlerinde hiç fer kalmamış! Gözleri üzerine bir ölüm perdesi çekilmiş:

- Fitnat'ım!.., diye bağırır.

Birdenbire Fitnat'ın iki gözünden birer yaş akar, ağzını açıp dilini harekete geçirip bir şey söylemek ister. Fakat heyhat! Kendi organlarına hiçbir hakimiyeti kalmamış! Çabalar çabalar... Söyleyemez... Daha bir iki defa seyrek seyrek nefes alır. Sonunda nefesi de tükenir!!! Ah, görmeliydiniz o güzel yanakları kırmızı renklerini atıp da ne kadar güzel bir sarı rengi aldılar! Sanki bu değişim, güzelliğini daha fazla arttırdı! Kendisine daha iyi yakıştı!.. Heyhat! Hani ya o Fitnat'ın güzel yüzü, o nazik vücudu, o nazlı bedeni. Odanın ortasına yayılmış, al kan içinde kalmış! Gözleri donmuş, görmez; dili kurumuş, söylemez! Ne kadar çağırsak işitmez! Heyhat, bir cansız hükmüne girmiş! O akıl, o zekâ, o zihin, o güzellik, o hoşgörü, o şefkat, o aşk, o muhabbet ne oldular? Nereye gittiler? Nereye uçtular? O kadar hisse sahip olan Fitnat'ın yüreği nasıl oldu da her histen arındı? O his ne oldu?..

Fitnat'ın nefesi tükendiği gibi bir feryat, bir figan koptu. Halayıklardan kimi ağlar, kimi bağırır, kimi başını vurur, kimi saçlarını koparır. Bir iki ihtiyar kadın Fitnat'ın cenazesine yanaşıp birisi, gözlerini kapatır, diğeri çenesini bağlar. Talat ise Fitnat'ın son nefesine dek gözlerini Fitnat'ın yüzüne dikip öyle donmuş kalmış ve Fitnat'ın bütün bütün ruhsuz kaldığını gördüğü gibi aniden bayılıp düşmüştü. Herkes Fitnat'ın cenazesıyla meşgul, kimse Talat'a kulak asmaz ve belki kimse görmez. Biraz sonra kızın biri Talat'a yanaşıp kaldırmak ister. Kaldırmaya çabalarken birdenbire sesi yettiği kadar bağırır:

- O ne?.. Ölmüş!.. Ölmüş!..

Kadınlar, Fitnat'ın cenazesini bırakıp Talat'a koşarlar... Kimi nabzını tutar, kimi yüzüne el koyar, kimi elini ayağını tutar... Her biri ağlayarak titreyerek "Ölmüş... ölmüş!" diye bağırır.

Fitnat'a bakmak için hekime haber yollamışlardı. O anda doktor gelir. Zavallı Fitnat'a bakmak gerekmezdi artık. Doktora Talat'a götürürler. Hekim nabzını filanını epeyce yokladıktan sonra:

- Gitmiş!.. Gitmiş!.. Ümit yok bundan, der.

İşte Talat da her histen arınmış. Ölü gibi yatmış! Ah, zavallı çocuk henüz hummadan şifa bulmamış. O elleri ayakları değnek gibi kalmış; benzinde bir dirhem kan kalmamış, gözleri çukur içine girmiş! Bununla beraber yine güzel ve belki her vakitten daha güzel! O yapma saçlarını, yemenisini filanını çıkarırlar. Her zamanki erkek kıyafetinde bırakırlar...

Ali Bey ise sürünerek gülerek bir kapıdan çıkar bir kapıya girer ve halayıklara çıkışarak der ki:

- Ne ağlıyorsunuz?.. Ne ağlıyorsunuz?.. Niye gülmüyorsunuz? Niye türkü söylemiyorsunuz... Bilmez misiniz ki düğünümüz var?.. Bilmez misiniz ki Fitnat benim kızımdır... Evet, evet... Benim kızımdır... İşte, Zekiye yazıyor... Zekiye kendisi yazıyor... Fitnat benim kızımdır... Ah!.. Benim bir tanecik kızım var... Bir Fitnat'ım var... Kızımın bir sevdiği var... Talat... Talat... O da benim damadım olacak, benim oğlum olacak. Kızımı ona veriyorum... Oh oh!.. İki evlat babası oldum... Benden bahtlı dünyada kim var?.. Böyle bir kızın babasıyım!.. Böyle bir oğlanın kayınpederiyim! Oh oh!..

İşte zavallı Ali Bey de çıldırır!.. Hem ne kadar çıldırır!.. Tarife ne hacet, sözlerinden anlaşılıyor. Zavallı böyle diyerek gider cenazeleri öperdi. Yorganlarını kaldırırdı. Ayağa kaldırmak istiyordu! Zorla çekerlerdi:

- Beni evlatlarımdan ayırmayın!.. Oğullarımı²⁴ seviyorum... Öpeceğim..., diyerek tekrar giderdi.

Ertesi gün o iki zavallıyı defnetmeye götürürler!.. Ali Bey başı açık yalın ayak cemaatin arkasından koşarak:

²⁴ "Oğullarım" ifadesi, "çocuklarım" anlamında, cinsiyet belirtmeksizin kullanılıyor. [D.N.]

- Oğullarımı nereye götürüyorsunuz? Evimde bırakın... Onlar benim artık... Biri kızım, biri damadım... Siz neye karışıyorsunuz?

diyerek cemaati taş ile kovalıyordu. Nihayet kendi adamları zapt ederler, evine götürürler. Bir odada hapsederler...

Ertesi gün odasını açık bırakırlar. Çıktığı gibi doğru mezara gidip cenazeleri çıkarmak için mezarlarını kazmaya başlar. Hemen yetişirler. Kollarını bağlarlar, evine götürürler. Bir odada kaparlar, gece gündüz çıkarmazlar... Cinneti günden güne artar. Altı ay kadar böyle halkı bezdirerek ve kendisi de adamlarından yahut talihinden cefa görerek... Kısacası, acınacak bir şekilde yaşadıktan sonra zavallıyı bir sabah ölü bulurlar!..

SON

Saliha Hanım ile Emine Kadın ve Hacı Baba ve Ayşe Kadın'ın bu olayı işittikleri zaman ne hale geldiklerini ve Saliha Hanım'ın ağlaya ağlaya iki gözünden kör kaldığını ve Emine Kadın'ın bu acıya dayanamayıp bir hafta içinde üzgün bir şekilde vefat ettiğini detaylarıyla tarif etsek yürekler dayanmaz zannederim... Hem de bu kitabın ismi felaket kitabı değil ki...

Son

Uyarı

Bu kitabın; Türkçe asıllı kelimelerinin bilindik imlalarına çok uyulmayıp bir dereceye kadar telaffuzlarına ve bazı Arapça kelimelerin de karakterlerin ağızından çıktığına göre kasten yazılmış oldukları hatırlatılır.

ⁱ Görsel, SALT Araştırma arşivinden alınmıştır.

Garanti Bankası. (n.d.). *Şemsettin Sami Bey*. SALT Araştırma.
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/20506>

Sözlük

Hülya: Tatlı hayal.

Yaşmak: Kadınların yüzlerinde gözlerini açıkta bırakacak şekilde kullandığı ince örtü.

Hamdolsun: "Tanrı'ya şükürler olsun" anlamında kullanılan söz.

Süngü: Tüfek namlusunun ucuna takılan delici silah.

Halayık: Yabancı ülkelerden alınmış genç kadın, cariye.

Azat olmak: Serbest olmak, serbest kalmak.

Okka: 1283 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.

Baki: Ölümsüz, ebedi, sonsuz.

Ferace: Kadınların dışarı çıkarken giydikleri, omuzlardan yere kadar dökülerek inen pelerin benzeri örtü.

Kerem: İyilik, ihsan, lütuf.

Hayasız: Utanma duygusu olmayan, utanmaz.

Makul: Akla uygun, mantıklı.

Methetmek: Övmek.

Biçare: Çaresiz, zavallı.

Müsrif: Parasını dikkatsizce harcayan, tutumsuz, savurgan.

Teklifsiz: Samimi şekilde.

Peyda olmak: Ortaya çıkmak, oluşmak.

Hokka: İçine mürekkep konan küçük kap.

Dirhem: Eski bir tür para.

Muşamba: Bir tarafına yağlı boya sürülerek su geçirmez hale getirilen kalın bez, bu bezden yapılmış olan.

Ziyadesiyle: Fazlasıyla.

Valide: Anne.

Kıyas: Karşılaştırma.

Mahsus: Özel.

Münasip: Uygun, yerinde.

Vesselam: "İşte o kadar, son sözüm budur" anlamlarında kullanılan söz.

Hr: Özgür.

Felek: Dünya, lem, baht.

Hovarda: Zevki için para harcayan, apkın kişi.

Malum olmak: İçine doğmak.

Marpu: Nargileye takılan ve kolay içmeyi sağlana boru.

Mecidiye: Osmanlı döneminde 20 kuruşa denk gelen gümüş madeni para.

Rağbet etmek: Beğenmek, ilgiyle karşılamak.

Cumba: Eski evlerde pencere hizasından sokağa doğru çıkıntısı olan bölüm.

uha: Sık dokunmuş, ince, tüysüz kumaş.

Gergef: zerine kumaş gerilerek nakış işlemeye yarayan ereve.

Entari: Genelde tek parça kadın giysisi.

Gulyabani: Karanlık ve ıssız yerde kişinin gördüğünü sandığı hayalet.

Hiddet: Öfke.

Tembih: Bir şeyin belli bir şekilde yapılmasını söyleme, bunu ısrarla hatırlatma, karşıdakini uyarma.

İade-i ziyaret: Ziyarete gelen kişinin ziyaretine gitmek, eve misafir gelen kişinin evine misafir gitmek.

Sütliman: Durgun, sakin.

Derya: Deniz.

Mapus: Cezaevi, hapis.

Irz: Namus.

Alafranga: Avrupa kültürüne özgü.

Mâni olmak: Engel olmak.

Vasıta: Araç.

Yemeni: Basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları örtü.

Çehre: Yüz.

Hazin: Hüzünlü, üzücü.

Hatmetmek: Kuran'ın tamamını okuyup bitirmek.

Muamma: Bilmece, bilinmeyen ve anlaşılamayan şey.

Münasebet: İlişki, alaka.

Asap: Sinirler, sinir.

Heyhat: "Yazık, ne yazık" anlamlarında kullanılan bir söz.

Haremlik: Evlerde yalnızca kadınların bulunduğu bölüm.

Selamlık: Evlerde yalnızca erkeklerin bulunduğu bölüm.

Seyis: At bakıcısı.

Istırap: İşkence, acı.

Tenkit etmek: Eleştirmek.

Yadigâr kalmak: Bir kişiyi, bir olayı hatırlatan bir nesne bırakılmış, kalmış olmak.

Noksan: Eksik.

Matem: Yas.

Lakırdı: Laf.

Vasıf: Nitelik, özellik.

Müstakbel: Gelecek.

Mezîyet: Bir kişiyi diğerlerinden üstün kılan nitelik, yetenek.

İftihar etmek: Gurur duymak.

Şad: Neşeli, sevinçli, mutlu.

Telef etmek: Mahvetmek, yok etmek, öldürmek.

Zapt olunmak: Zorla tutulmak, kontrol edilmek.

Lütuf: İyilik.

Tayin etmek: Atamak, belirlemek.

Muamele: Davranış.

Nimet: İyilik, ihsan, lütuf.

Mahrum etmek: Yoksun bırakmak.

Gaddarlık: Acımasızlık.

Selamet: Mutluluk, huzur, kurtuluş.

Sıhhat: Sağlık.

Mahal: Yer.

Mahzun: Üzgün.

Sada: Ses.

Hikmet: Bir şeye sebep olan, bilinemeyen gizli neden.

İmansız: Acımasız, insafsız.

Buse: Öpücük.

Takati kalmamak: Hali, gücü kalmamak.

Beri: Öteki, başka (taraf).

Ecel: Ömrün sonu, ölüm zamanı.

Alamet: İşaret, belirti.

Abes: Gereksiz, akla ve mantığa aykırı.

Gayrimeşru: Evlilik dışı.

Velvele: Gürültü, telaş.

Muhabbet: Aşk, sevgi.

Figan: Bağırarak ağlama, inleme, feryat.

Ne hacet: Ne gerek.

Cinnet: Delilik.

Cefa: Eziyet, sıkıntı.